Cena egz. zł. 5.oo

ECHO z DALEKIEGO WSCHODU.

Przez Japonję—Krainę kwiatów i wschodzącego słońca—wróciły dzieci polskie z Syberji do Ojczyzny.

Daibutsu w Kamakura.

Polski Komitet Ratunkowy Dzieci Dalekiego Wschodu.

SIEDZIBA: Mazowiecka 5 m. 12, tel. 52-42. Adres telegraficzny: POLKOM-WARSZAWA Konto czekowe P. K. O. № 9115.

Patronat Komitetu:

IGNACY BALIŃSKI Prezes Rady Miejsk. m. st. Warszawy
Dr. WITOLD CHODŹKO b. Minister Zdrowia
J. E. X. JAN CIEPLAK Arcybiskup
GUSTAW DANIŁOWSKI Urzędnik przy Prez. Rzeczp. Polsk
WŁADYSŁAW GRABSKI Prezydent Gabinetu Ministrów
HENRYKOWA GROHMAN Prezesowa
JÓZEF HALLER Generał Broni
STANISŁAW IŻYCKI Komisarz Rządu na m. Łódź
ANTONI OSUCHOWSKI Mecenas
NAOTAKE SATO Minister Pełnomocny i Poseł Japoński w Polsce.
WŁADYSŁAW SIKORSKI Minister Wojny.

Honorowi Członkowie:

V.-Hrabia T. ISHIGURO Radca Ces. Rady i b. Prezes J. C. K. (Tokyo)
Baron S. HIRAYAMA Sekretarz J. C. M. Cesarza Japonji i Prezes Japońskiego Czerwonego Krzyża (Tokio)
Vice Hrabia MUSHAKOJI Charge d'Affaires Japońji w Belgji
Exel. NAGASAKI Radca Dworu J. C. Mości (Tokio)
Baron S. OMORI Szambelan J. C. M. Cesarzowej Japonji (Tokio)
Senator S. SAKAMOTO Vice-Prezes Jap. Cz. Krzyża (Tokio)
SAITO SHOKA Literat (Osaka)
JAN SMULSKI b. Prezes Wydz. Nar. Polsk. w Ameryce (Chicago)
EDWARD SINKIEWICZ Przemysłowiec na Dalekim Wschodzie i filantrop kolonji polskiej we Władywostoku.
K. SYMONOLEWICZ Konsul Rzeczyposp. Polski (Charbin)
MARKIZ TOKUGAWA Vice-Prezes Jap. Cz. Krzyża (Tokio)
R. WATANABE Japoński Konsul Generalny (Władywostok)

Komisja Rewizyjna:

JÓZEF BUCHARDT Generał
ANNA DĄBROWSKA
STANISŁAW DUKWICZ Starosta.

Zarząd Główny:

ANNA BIELKIEWICZOWA Prezes
Dr. JÓZEF JAKÓBKIEWICZ Wice Prezes
MARJA WIERCIŃSKA Skarbnik
ŁADYSŁAWA SANDECKA Sekretarz
JADWIGA DANIŁOWSKA
TOMASZ MAŁYNICZ.

NAJBLIŻSZE ZADANIA KOMITETU:

Komitet przystępuje obecnie do wybudowania bursy w Warszawie dla starszych dzieci i do zorganizowania Zakładu Wychowawczego na wzór już istniejącego w Wejherowie dla skupienia w nim reszty dzieci polskich repatrjowanych z Syberji, które wymagają pomocy i opieki. Zarząd Główny przystąpił do wyszukania odpowiednich dla Zakładu objektów i zebrania potrzebnych funduszów.

Na zasadzie postanowienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 18 lutego 1924 roku № BB. 643/24 wciągnięto do rejestru stowarzyszeń i związków. № 1043 stowarzyszenie pod nazwą „Polski Komitet Ratunkowy Dzieci Dalekiego Wschodu" „Polish Children Relief Committee From the Far East".

Warszawa, dnia 22 lutego 1924 roku.

Pieczęć
Min. Spraw Wewnętrznych
Rzeczpospolitej Polskiej.

Minister Spraw Wewnętrznych
Podsekretarz Stanu — Olpiński.

Polish Children Relief Committee of the Far East.

ADDRESS: — Mazowiecka 5 m. 12a, tel. 52-42. Cable-adress — POLKOM WARSZAWA. Checking account P. K. O. № 9115.

Patrons.

Mr. IGN. BALIŃSKI Chairman of the Board of Alderman, Warszawa
Dr. WITOLD CHODŹKO former Minister of Health
His Excellency JAN CIEPLAK Archbishop
Mr. GUSTAW DANIŁOWSKI Special Attaché to the President of the Republic of Poland
Mr. WŁADYSŁAW GRABSKI Prime Minister
Mrs. H. GROHMAN Łódź
General JOSEPH HALLER
Mr. ST. IŻYCKI Government Commisioner of the city of Lodz
Mr. ANTONI OSUCHOWSKI Lawyer
Mr. NAOTAKE SATO Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary of Japan in Poland
Gen. WŁADYSLAW SIKORSKI Minister of War

Honorary Members.

Vicecount T. ISHIGURO Member of the Highest Imperial Privy Council and former President Japanese Red Cross (Tokio)
Baron S. HIRAYAMA Member of the Highest Imperial Privy Council and President Japanese Red Cross
V.-count MUSHAKOJI Counsellor of Japan. Embassy in Belgium
His Excellency NAGASAKI Counsellor of t e Imperial Court
Baron S. OMORI Lord Steward to the Her Majesty the Empress of Japan (Tokio)
Senator S. SAKAMOTO Vicepresident of Jap. Red Cross (Tokio)
Mr. SAITO (SHOKA) Literator and Editor (Osaka)
Mr. JAN F. SMULSKI former President of the Polish National Department in the United States (Chicago)
Mr. EDWARD SINKIEWICZ Manufacturer (Vladiwostok)
Mr. K. SYMONOLEWICZ Consul of the Polish Republic (Harbin)
MARQUIS TOKUGAWA Vicepresident of the Japanese Red. Cross (Tokio)
Mr. R. WATANABE Consul Generale of Japan at Vladiwostok.

Controlling Committee.

Mr. JÓZEF BURCHARDT General
Mrs. ANNA DĄBROWSKA
Mr. STANISŁAW DUKWICZ County Commissioner

Board of Directors.

Mrs. ANNA BIELKIEWICZOWA President
Dr. JÓZEF JAKÓBKIEWICZ Vicepresident
Mrs. MARJA WIERCIŃSKA Treasurer
Mrs. ŁADYSŁAWA SANDECKA Secretary
Mrs. JADWIGA DANIŁOWSKA
Mr. TOMASZ MAŁYNICZ

Komitet Ratunkowy Dzieci Dalekiego Wschodu
na Województwo Łódzkie.

DO CZYTELNIKÓW.

Echa prasowe o losach dzieci syberyjskich jeszcze w czasie okupacji kraju zaznajomiły w części społeczeństwo nasze z przepiękną, zakrojoną na szeroką skalę, akcją Komitetu Ratunkowego, powstałego na Dalekim Wschodzie Syberji, na którego czele stali: pani Anna Bielkiewiczowa i Doktór Józef Jakóbkiewicz; to też kiedy p. Bielkiewiczowa po sprowadzeniu 1000 dzieci do Ojczyzny zwróciła się do Społeczeństwa Łódzkiego o materjały dla dzieci syberyjskich, wnet zawiązał się Wojewódzki Komitet Ratunkowy Dzieci Dalekiego Wschodu, przy pomocy którego uskutecznioną została zbiórka.

Rezultaty tej zbiórki są tak poważne, ofiarność społeczeństwa, rozumiejącego iż dziecko nasze — to przyszłość nasza, została posunięta tak daleko, że Komitet czuje się w obowiązku wyniki tej zbiórki podać do publicznej wiadomości i w tym celu wydaje niniejszą jednodniówkę.

Pragnąc zaznajomić szerszy ogół z dotychczasową akcją ratunkową dzieci syberyjskich, pani A. Bielkiewiczowa i Dr. Jakóbkiewicz, na prośbę Komitetu Łódzkiego, podają w streszczeniu dzieje tej dziatwy na obczyźnie i przybycie jej do kraju ojczystego.

Połowa tej dziatwy umieszczoną została w Zakładach Krajowych w Wejherowie, gdzie, zawdzięczając pomocy Władz naszych udało się urządzić pierwszy na wielką skalę zakrojony i jak na nasze materjalne warunki wzorowo urządzony dom wychowawczy.

28 i 29 grudnia r. ub. sekretarz naszego Komitetu p. Dukwicz zwiedzał zakład Wejherowski i tak o nim opowiada:

„Dziesięć minut przed siódmą rano. W pawilonach zajętych przez dzieci syberyjskie rozlegają się dzwonki i w tejże chwili białe i czyste jak dzisiejszy śnieg sypialnie oświetlają się elektrycznością i w ślad za tem wysypuje się z nich dziatwa w negliżach, przebiega obszerne, widne, ogrzane i czyste korytarze, śpiesząc do umywalek, gdzie obnażona do pasa pluska się w zimnej jak lód wodzie.

Punktualnie o 7-ej rozpoczyna się gimnastyka szwedzka i biada harcerzowi lub druhnie, gdy się spóźni, gdyż wtedy otrzymuje złą notę za niepunktualność, wpisywaną zawsze do książeczki zastępowego i podawaną w raporcie przez plutonowych i drużynowych władzy naczelnej w osobie D-ra Jakóbkiewicza. Od 7 min. 30 do 8 śniadanie. Przed śniadaniem przełożona zakładu p. Buglewska w specjalnie urządzonej kaplicy odmawia z dziećmi poranne pacierze, kończące się z pieśnią „Kiedy ranne wstają zorze". Takież modlitwy z pieśnią „Wszystkie nasze dzienne sprawy" odmawiane są wieczorem.

Od 8 dziatwa rozchodzi się do zwykłych zajęć, a więc maleństwa od lat 2 do 7 poważnie kroczą do wzorowo urządzonej ochrony; starsze do szkoły powszechnej, która w zakładzie już ma trzy oddziały dla młodszych dzieci; jeszcze starsze śpieszą do wyższych oddziałów, znajdujących się w miasteczku; najzdolniejsze dziewczęta, które ukończyły szkołę powszechną, uczęszczają do seminarjum nauczycielskiego; kilku chłopców do gimnazjum, a pozostali mniej zdolni, t. zw. rzemieślnicy, praktykują w różnych zakładach. Szczególnie szwaczki mają teraz dużo pracy: zawdzięczając łódzkiej ofiarności pośpiesznie szyją one dla wszystkich bieliznę i mundurki, gdyż stare są w bardzo opłakanym stanie. Obecnie w czasie świąt dziatwa, która wykazała niedostateczne postępy, musi pod kierunkiem seminarzystek uzupełniać swe braki, pozostała zaś zajęta jest już to ręcznemi robótkami, już to czytaniem powiastek i pogadankami.

W obiadowej porze, jak również po kolacji wszyscy prócz dyżurnych mają godzinę wolną od zajęć. W dzień śnieżki, saneczki, łyżwy wprowadzają dzieciarnię w złoty humor; niedbają one, że są prawie bose, że znaczna część starszych chodzi w drewniakach, że prawie żadne nie ma ciepłego płaszczyka, używają co się zowie pod bacznym okiem starszyzny harcerskiej — zastępowych i plutonowych, przyjmujących również udział w zabawie; wieczorem zaś jedne czytają, inne zabawiają się latarnią czarodziejską, inne jeszcze urządzają wspólne gry i zabawy, nawet lekcje tańca i w tym celu schodzą się dziewczęta i chłopcy ze swych pawilonów do ogólnej sali. Starsi obecnie opracowują statut „Kółka literackiego", które sami powołali do życia. Tylko dyżurni i dyżurne mają moc pracy: utrzymanie lokali w czystości,

oczyszczanie ze śniegu ścieżek pomiędzy pawilonami, mycie naczyń kuchennych, roznoszenie, aczkolwiek niewykwintnych, jednak smacznych i zdrowych pokarmów i t. p.

Po obiedzie dziatwa pod nadzorem seminarzystek przygotowuje lekcje, a potem zajęta jest pracą ręczną, robieniem pończoch, szyciem, wycinankami, rysunkami, śpiewami i t. d.

W dziewczęcym pawilonie mieści się licząca około 70 dziatwy ochronka i internat dla drobiazgu. Co tam życia, śmiechu, uciechy! a choć czasami zjawi się łezka z powodu rozbicia się lub uderzenia, to wnet całusy najbliższego sąsiada rozpromieniają łzawiące się oczęta. A ile gier, piosenek, ba, nawet występy sceniczne jak „Płotek, Śnieżka, Niedźwiadek", odgrywane przez maleńkich artystów w papierowych kostjumach, znakomicie są wyreżyserowane przez jedyną ochroniarkę, której gorliwie dopomagają w pracy starsze dziewczęta.

Przed pójściem spać dzieciarnia, myjąc się znów do pasa, w takiejże zimnej wodzie codziennie myje nogi; kąpieli używa raz na tydzień.

Zakład, zawdzięczając ofiarności społecznej posiada już własną bibljotekę, liczącą przeszło 4.000 tomów, starannie rozdzieloną stosownie do wieku i rozwoju czytających na cztery części.

W oddzielnym pawilonie mieści się szpitalik dziecięcy, obsługiwany przez doktora Sokołowskiego.

Mózgiem i duszą zakładu jest Doktór Jakóbkiewicz, który nie zadowolnił się uratowaniem dziatwy od zagłady, lecz pragnie oddać ją Państwu i społeczeństwu już jako jednostki dzielne, pożyteczne i przygotowane do życia. Duchem opiekuńczym dziatwy, rogiem obfitości napełniającym dziurawą kieszeń zakładu, jest Pani Anna Bielkiewiczowa, która nie traci nadziei, że przy pomocy społeczeństwa zdoła ocalić jeszcze około tysiąca oczekujących ratunku sierot na Syberji.

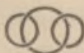
Przełożoną, gospodynią, opiekunką i matką sierot jest p. Marja Buglewska, dla której poza ukochanemi dziećmi Syberyjskiemi nic nie istnieje.

Stosunek miejscowej ludności do kolonji syberyjskiej i odwrotnie jest serdeczny; inteligencja Wejherowska bardzo chętnie pomaga zarządowi w trudnej pracy wychowawczej, widząc znakomite postępy dzieci w nauce i przykładne zachowanie się poza szkołą".

Kończąc wstęp ten, Komitet nie rzuca zdawkowych podziękowań wszystkim tym, którzy przyczynili się do podtrzymania nowopowstałej instytucji, gdyż mniema, że tak wielka ofiarność może znaleźć zadośćuczynienie tylko w moralnem przeświadczeniu ofiarodawcy, iż dbając o los dziatwy, tem samem dba o przyszłość Polski.

KOMITET.

Łódź, dnia 20 lutego 1924 r.

Wspomnienia z Dalekiego Wschodu.

Nie będę pisała o tem ilu polaków pozostało na D. Wschodzie Syberji oczekując z utęsknieniem możności powrotu do Polski, ile dzieci potrzebujących opieki czeka tam na pomoc. W sprawozdaniach złożonych w tej sprawie w Ministerstwach oraz artykułach ogłoszonych w „Wychodźcu“ i innych pismach przedewszystkiem zostały przedstawione potrzeby Polaków na Dalekim Wschodzie Syberji.

Pragnę obecnie złożyć najgorętsze słowa uznania tym, którzy nam dopomogali w akcji ratowniczej na Syberji, w Ameryce, Japonji i Polsce.

Muszę więc cofnąć się o kilka lat wstecz do roku 1919, kiedy klęski towarzyszące wszechświatowej wojnie, jak rozruchy polityczne, epidemje tyfusu, cholery i dżumy tak szybko następowały po sobie, że ludność w popłochu z miejsca na miejsce uciekała szukając bezpiecznego kąta.

Po rewolucji, Tatjaniński Komitet pomocy wygnańcom we Władywostoku przestał funkcjonować, a że innej pomocy nie było przeto zorganizowanie akcji ratunkowej stało się koniecznem. Kolonja Polska we Władywostoku zwróciła się do mnie z prośbą o zorganizowanie i prowadzenie takiego Komitetu.

Prosiłam o pomoc w organizowaniu tej pracy doktora Józefa Jakóbkiewicza, który w tym czasie kierował harcerstwem we Władywostoku i nastepnie na całym Dalekim Wschodzie. Wyniki tej działalności oraz wpływ na młodzież polską, zjednały mu powszechne uznanie. Energja zaś jaką wykazał na stanowisku naczelnego lekarza sanitarnego miasta Władywostoku w stłumieniu epidemji tyfusu plamistego i cholery dawały rękojmię, że i pracę ratunkową zorganizuje należycie.

Doktór Jakóbkiewicz narazie wahał się, zdając sobie sprawę z odpowiedzialności i trudności w znalezieniu ludzi do stałej współpracy, gdyż większość polaków czekała na okazję wyjazdu czy to do Polski, czy też gdzieindziej, byle nie pozostać na Dalekim Wschodzie. Mogliśmy mieć tylko czasową pomoc wciąż zmieniających się ludzi. Należało więc rachować jedynie na własną wytrwałość.

Po pewnem wahaniu dr. Jakóbkiewicz zgodził się przystąpić do zorganizowania pracy ratowniczej i 10 października 1919 roku rozpoczęliśmy takową jako „Polski Komitet Ratunkowy“ we Władywostoku.

Przedewszystkiem weszliśmy w kontakt ze wszystkiemi organizacjami polskiemi na Dalekim Wschodzie by w porozumieniu z niemi pracować. Następnie wysłaliśmy wszelkie informacje o sytuacji ludności naszej do Wydziału Narodowego Polskiego i do innych organizacyj społecznych Wychodźstwa w Ameryce prosząc o pomoc dla Syberji.

Wkrótce widząc jak wiele jest dzieci opuszczonych i sierot postanowiliśmy obok pomocy dla dorosłych zająć się zorganizowaniem specjalnej pomocy dla dzieci w zamiarze skoncentrowania najbardziej potrzebujących we Władywostoku a następnie wywiezienie ich do Polski.

Zajęliśmy się więc tymczasem urządzeniem ochronki na 30 dzieci we Władywostoku. W parę tygodni już ochronka była przepełniona. Należało myśleć o zorganizowaniu innej — większej.

Pierwsza grupa dzieci z Syberji w Sierocińcu P. K. R. z opiekunką p. M. Miecznikowską.

Mieszkania we Władywostoku niepodobna było wtedy zdobyć za żadną cenę. Zwróciliśmy się do Amer. Czerw. Krzyża, prosząc o pomoc w tym względzie, by dał nam część koszar, któremi rozporządzał. Zgodzili się. Przedstawiony przez nas projekt ewakuacji dzieci, A.C.K. uznał za słuszny i obiecał dać koszary dla skoncentrowania przywożonych z różnych stron Dalekiego Wschodu dzieci oraz środki ich wyżywienia i ubrania.

Mając zapewnienie tak solidnej pomocy, postanowiliśmy działać szybko. Należało przedewszystkiem wyjechać w kierunku Bajkału, aby zabrać te dzieci, o zabranie których telegraficznie alarmowały nas organizacje społeczne. Wobec panującej anarchji i epidemji, a szczególnie epidemji tyfusu plamistego z obawy zarażenia się w wagonach nikt tej misji nie decydował się podjąć.

W Manchurji.

Doktór Jakóbkiewicz uzyskał urlop w Zarządzie miejskim i sam wyruszył w drogę 23 grudnia 1919 roku.

Niestety tylko do Czyty mógł dotrzeć i to pociągiem A. C. K. Było to w okresie kiedy zdemoralizowane wojska Kołczaka rozpierzchły się i aljanci ewakuowali się z Syberji. Nasza V dywizja, zasłaniająca odwrót aljantów, opuszczona w końcu przez wszystkich, tragicznie zginęła. Popłoch ogólny, chaotyczna lawina uciekających, epidemja tyfusu, całe pociągi zamarzniętych ludzi.

Z Czyty doktór Jakóbkiewicz wyprawił jednak pierwszy transport 38 dzieci i na przestrzeni wzdłuż miast kolei syberyjskiej zorganizował ratownictwo dzieci...

Otrzymawszy depeszę, że dzieci już jadą, idę do Amerykańskiego C. K. zawiadomić o tem, aby dopilnować przygotowania lokalu dla nich. Tymczasem otrzymuję wiadomość dla nas wprost katastrofalną. A.C.K. zwija swoją działalność, opuszcza D. Wschód i dlatego już żadnej pomocy dać nie może.

Jednak dzieci jadą i musimy je gdzieś umieścić. Udałam się do wszystkich sztabów aljanckich z prośbą o udzielen mi miejsca w koszarach, ale wszystko było przepełnione wojskiem. Z tej krytycznej sytuacji wyratował nas p. Edward Sinkiewicz, zacny człowiek, zawsze uczynny, któremu zawdzięczam te hojne zasilenie kasy naszej przy zorganizowaniu Komitetu, gdyż ofiarował mi 100,000.— rubli. I teraz oddał dla dzieci swą willę pod Władywostokiem na Sedance.

Willa E. Sinkiewicza na Sedance, oddana dla dzieci Syberyjskich.

W tym czasie otrzymana z Ameryki wiadomość, że Wychodźstwo rozpoczyna akcję pomocy dla nas, dodała nam otuchy i umożliwiła dalszy rozwój pracy naszej.

Dzieci dojechały do Władywostoku szczęśliwie, chociaż kilkoro było tylko w koszulkach, owinięte w chusty, a większość boso.

We Władywostoku oprócz p. Edwarda Sinkiewicza wielką pomoc w pracy naszej okazali pp. inżynier Lucjan Arct, znany przemysłowiec i działacz społeczny, p Z. Tokarzewski, p. Zalewski, pułkownik Burhardt zawsze radą i czynem podtrzymujący pracę naszą, misja francuska z Generałem Lawerne na czele jak również i sztab japoński.

Wobec tego, że dzieci wciąż przybywało i jednocześnie na Sedance liczba ich dochodziła już do 80 a

jeszcze masa dzieci czekała pomocy, — musieliśmy przyśpieszyć ich wyjazd z Władywostoku, tembardziej że coraz zwiększająca się akcja pomocy ludności dorosłej pochłaniała dużo sił i środków.

Postanowiono prosić doktora Jakóbkiewicza by jechał do Ameryki jako delegat Komitetu i prosił o przyjęcie 300 dzieci na parę lat, zanim można będzie je do Polski przewieść.

Ja zaś miałam do wypełnienia przeprowadzenie możliwości przewiezienia dzieci do Japonji i skoncentrowania ich tam jakiś czas, aż Ameryka będzie na ich przyjęcie gotowa.

Wyjechaliśmy prawie jednocześnie zdając sobie sprawę, że zadanie wypełnić musimy.

Do Japonji dzieci musiały być przewiezione dlatego, że statki do Ameryki z Władywostoku nie chodziły już. Pomiędzy zaś Władywostokiem i Japonją kursował raz na tydzień mały statek „Chozan Maru", na którym nie tylko dla transportu miejsc niepodobna było uzyskać, ale dostanie jednego nawet biletu przedstawiało nadzwyczajne trudności. Należało więc zdobyć transport na statku wojennym, a następnie ulokować dzieci w Japonji.

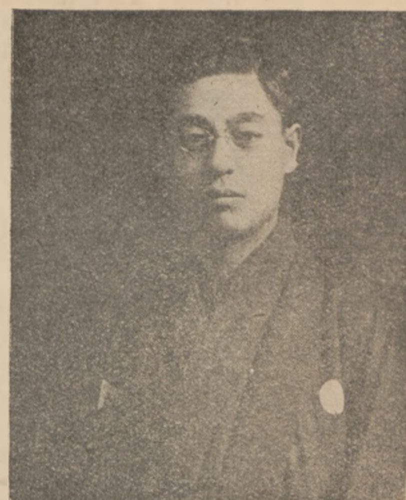

Edward Sinkiewicz

JAPONJA.

Po przyjeździe do Japonji do japończyków narazie się nie zwracałam dlatego, że wszędzie mi mówiono o nieuczynności tego narodu, że nic tam nie uzyskam. Przedewszystkiem więc udałam się do wszystkich misji francuzkich katolickich, mając nadzieję że można będzie pomoc potrzebną uzyskać, ale niestety nadzieje moje spełzły na niczem, wszędzie pod różnemi pozorami mi odmawiano.

Nie pozostało mi nic innego jak zwrócić się do japończyków. Nie znałam nikogo. Przyszło mi na myśl, że jeżeli dzieci nasze na Syberji są ofiarami wojny, to należy mi pójść do Ministerjum Wojny i tam prosić o pomoc. Nazajutrz rano już tam byłam. Zapytano mię kogo chcę widzieć. Co miałam powiedzieć, kiedy nie znałam nikogo. Oczywiście najlepiej Ministra, boć przecie odrazu może dać decydującą odpowiedź. Po chwili wyszedł adjutant p. Ishibasi bardzo miłej powierzchności, mówiący po francuzku. Grzeczność wielka i uprzejmość jego tak mię ośmieliły, że opowiedziałam mu wszystko o co mi chodziło i prosiłam by mi poradził, jak mam postąpić. Zobaczyłam żywe zainteresowanie się sprawą, odczułam serdeczne współczucie dla sytuacji dzieci. „Pani potrzebna pomoc prędka, a tu przecie każda sprawa musi przejść posiedzenia — to długa historja. Ja pani radziłbym udać się do ministerjum spraw zagranicznych. Zna pani tam kogo?" — „Nie, Panie, w całej Japonji nikogo nie znam". — Nic nie mówiąc więcej przypasał szablę i wyszliśmy razem. Skinął na automobil i po chwili byłam w innym wielkim gmachu. Mój dobry doradzca znikł w jakimś korytarzu. Po chwili powrócił i zaprowadził mię do gabinetu, gdzie mię spotkał bardzo elegancki pan, ubrany po japońsku w kimono. Przywitawszy się spojrzał pytająco... Nic nie wiedziałam z kim mówię, widziałam: dobre oczy, wielką uprzejmość. Opowiedziałam znowu dzieje dzieci. Słuchał mię uważnie, powaga całej jego postaci wzbudzała zaufanie wielkie, to też wszystko opowiedziałam, wszystkie troski, całą trwogę o przyszłość rozpoczętej pracy. Pytania mi zadawane świadczyły o uwadze słuchacza i wielkim zainteresowaniu i zrozumieniu pracy naszej. Nikt dotąd tak uważnie, tak serdecznie nie słuchał. Więc to tak wygląda egoizm japoński, pomyślałam sobie: Jeden daje rady najlepsze, odwozi sam; drugi słucha i odczuwa co mu mówię. — „Proszę mi to wszystko napisać, co Pani mówiła"... Prostota wielka w sposobie bycia, ta wykwintna prostota człowieka wyższego towarzystwa, świadczyła że mówię z kimś na wysokiem stanowisku będącym. Dopiero przy pożegnaniu zapytałam o kogo mam zapytać jutro, by wręczyć referat. Wyjął bilet wizytowy: „Wice hrabia Mushakoji pierwszy sekretarz ministerjum spraw zagr." — „Panie wice-hrabio, jestem spokojną o los dzieci, jeżeli Pan zechce dopomóc, a że zechce — nie wątpię"... W ręku więc wice hrabiego Mushakoji spoczęły losy dzieci. Nazajutrz o 6 rano

Hrabia Mushakoji—obecny Chargé d'affaires w Belgji — pierwszy Japończyk, który zajął się akcją pomocy dla dzieci polskich i skierował ją na szczęśliwe tory.

dopiero skończyłam pisanie referatu O 10 już w ministerjum stałam przed wice-hrabią. „Można będzie mieć statek dla przewiezienia dzieci z Władywostoku do Japonji, można kolej uzyskać, ale gdzie dzieci będą mieszkały, co będą jadły przez czas oczekiwania na wyjazd do Ameryki? Proszę mi poradzić... — „Panie Wice-hrabio, gdyby Pan był w takiej jak ja sytuacji w Polsce i przyszedł do mnie, to Panu nie trzeba by było mi mówić, ani myśleć, bo na swoim gruncie, ja bym Panu wszystko zrobiła... „Pani musi mieć pomoc natychmiastową, rozumiem to, proszę mi dać dwa dni czasu, bym mógł pomyśleć o tem". Jak w gorączce byłam przez te dwa dni. Chwile radości i ufności zmieniały się na chwile zwątpienia, że coś złego się stanie i

Hrabia Macudaira — b. szef jap. dyplomatycznej misji na Syberji, następnie Dyrektor dep. Min. Spraw Zagranicznych w Tokio, okazał wydajną pomoc dziatwie polskiej.

ta nadzieja runie. Dwa dni minęło. Przychodzę do wice-hrabiego. Wita mię z uśmiechem tak dobrym, że słów nie trzeba było by się domyślić, że odpowiedź pomyślna. Przedstawia mi przyjaciela swojego P. Morishime ze

T. Morishime — sekretarz Min. Spr. Zagranicznych w Tokio.

słowami, że to on właśnie uzyskał kompletną pomoc u Japońskiego Czerwonego Krzyża. To o co starałam się wszędzie przez 2 miesiące napróżno, u japończyków w 4 dni uzyskałam. Gdybym usłuchała mylnych informacji o społeczeństwie japońskim, może większa część dzieci, musiałyby pozostać na Syberji. Natychmiast wydano mi z Ministerjum zaświadczenie, na mocy którego wszystkie urzędy japońskie proszone były o okazanie mi pomocy.

Telegraficznie zakomunikowałam radosną wieść do Ameryki, gdzie już działał doktór Jakóbkiewicz i wyjechałam do Władywostoku, by dzieci wysłać do Japonji, wierząc że Ameryka nie zawiedzie. I nie zawiodło ofiarne Wychodźstwo... Wkrótce po przyjeździe do Władywostoku otrzymałam telegram od doktora Jakóbkiewicza, że Ameryka też dzieci przyjmuje i przysyła fundusz na koszta ewakuacji.

Wiele było bardzo ciężkiej pracy, wiele trosk, smutków i przeszkód, ale zasadniczy cel był osiągnięty, bo dzieci mogły jechać... Wyprawiłam pierwszą partję dzieci z Władywostoku do Japonji 20 lipca 1920 r., a stamtąd wkrótce i do Ameryki, gdzie spotkał je wraz zprzedstawicielami Kolonji Polskiej w Ameryce dr. Jakóbkiewicz.

Jak było dzieciom w Ameryce nie opisuję, gdyż doktór Jakóbkiewicz to czyni.

W Japonji zaś praca nasza pozostawiła wspomnienia cudnej bajki. Ile subtelnej dobroci dzieci doznały od japońskiego narodu, nie da się opisać w krótkiem sprawozdaniu.

Kiedy wszystkim przywiezionym z Syberji dzieciom naszym zabezpieczymy należyte warunki w Polsce, wtedy będziemy mieli możność opisać dokładnie, jaki jest pogląd na dziecko w Japonji, jak się dzieci tam pielęgnuje, jak patrzą się na nie jako na swą przyszłość, siłę i potęgę. Pragnęłabym dażyć tej chwili, by w Polsce zobaczyć taki stosunek do dziecka.

Japończycy pomagali mi nie dlatego, że to były dzieci polskie, bo o Polsce nic nie wiedzieli, ale dlatego że „dziecko" potrzebowało pomocy.

Na to, by zaznajomić Japonję z Polską, wydawałam w Tokio przez 10 miesięcy pismo illustrowane „Echo Dalekiego Wschodu" redagowane w 3 językach: polskim, angielskim i japońskim.

Pismo to sprzedawane na ulicach Tokio, Yokohamy, Osaka, Kioto i Kobe — zaznajomiło społeczeństwo japońskie z Polską, a sentyment do dzieci naszych był tą serdeczną nicią sympatji, która wzbudziła zainteresowanie do Polski i która dotychczas nas łączy.

Dwór cały czytał nasze „Echo Dalekiego Wschodu" i nawet Cesarzowa Japońska wszystkie numery przeglądała i kazała je sobie czytać.

Wydaliśmy również historję polską po japońsku, szereg nowelek

Brama japońska przed świątynią.

przetłómaczyliśmy na język japoński i umieszczaliśmy w pismach japońskich. Praca nasza otoczona była zaszczytną i wysoką opieką Cesarzowej Japońskiej. Szczególną troskliwość roztaczali wice hrabia Ishiguro, Ex. Hirayama, baron Omori — szambelan Cesarzowej, Markiz Tokugawa, Ex. Sakamoto i Ex. Nagazaki, Markiza Nabeshima, Wicehrabina Motono, serdeczny nasz przyjaciel profesor Okakura i cały szereg przedstawicieli organizacyj społecznych. Fotografje załączone przedstawiają te jasne postacie dla których mamy tyle obowiązków wdzięczności.

Sympatja i uznanie dla pracy naszej były tak wielkie, że nie tylko

Typy z Dalekiego Wschodu w czasach anarchji.

wszędzie przyjmowano nas serdecznie, że najwyżsi dygnitarze w każdej chwili gotowi byli służyć swą radą i pomocą we wszystkiem. ale Cesarzowa Japonji zaszczyciła nas udzieleniem audjencji i raczyła łaskawie przybyć do Fukudenkai, by zobaczyć nasze polskie dzieci. Opis podany swoim czasie w pismach załączam:

— „Dnia 6 kwietnia 1921 roku Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Pani Cesarzowa Japońska raczyła zaszczycić swemi odwiedzinami polskie sieroty i bezdomne dzieci syberyjskie Jednocześnie raczyła udzielić audiencji prezesce Polskiego Komitetu Ratunkowego p. Annie Bielkiewiczowej i wice-prezesowi Komitetu doktorowi, Józefowi Jakóbkiewiczowi.

Ceremonia odwiedzin odbył się w następnym porządku:

W szpitalu Japońskiego Czerwonego Krzyża w dzielnicy Azabu-ku na dziedzińcu oczekiwało Jej przybycia wiele osób.

Przy głównem wejściu stali przedstawiciele Japońskiego Czerwonego Krzyża Prezes Hirajama, wice-prezesi markiz Tokugawa i Sakamoto. Koło nich z boku stała grupa najwyższych dostojników, następnie 2 miejsca były naznaczone dla przedstawicieli Polskiego Komitetu Ratunkowego prezeski p. A. Bielkiewiczowej i D ra J. Jakóbkiewicza.

Dalej stali wszyscy doktorzy szpitala J. C. K. i nieskończony szereg sióstr miłosierdzia, który sięgał aż do bramy wjazdowej.

Z drugiej strony drogi wjazdowej koło głównego wejścia stały w dwóch szeregach damy z najwyższej arystokracji, przedstawicielki różnych instytucji społecznych.

Wejście było zasłane białem płótnem, jak również i droga cała po której miała, wyszedłszy z samochodu, przejść Cesarzowa Japonji.

O 9-ej minut 15, ponsowy samochód ze złoconymi skrzydłami wtoczył się powoli w podwórze. Wielka uroczysta cisza zaległa. Wszyscy w miarę zbliżania się samochodu pochylali się w głębokim ukłonie.

Cesarzowa najpierw udała się do salonu, gdzie chwilkę spoczęła, prezes J. C. K. Ekscelencja Hirajama i sekretarz osobisty Jej Cesarskiej Mości baron Omori wręczyli referat Bielkiewiczowej o pracy Komitetu i o tej wielkiej pomocy, jaką Japoński Czerwony Krzyż oraz naród Japoński okazuje polskim dzieciom. Jednocześnie wręczono list dziękczynny za pomoc i względy, jakiemi są dzieci otoczone i prośbę o wzięcie pracy tej pod Jej Wysoki Protektorat.

Referat i list zostały łaskawie przyjęte a prośba uwzględniona.

Następnie przeszła do oczekujących Jej audjencji. Cała świta składająca się z Wielkich Księżniczek i najwyższych dygnitarzy państwa postępowała za nią w pewnej odległości. Powoli przechodziła odpowiadając pochyleniem głowy na niskie ukłony.

10 doktorów J. C. K. i przedstawiciele Polskiego Komitetu Ratunkowego dzieci Syberji prezeska, p. Anna Bielkiewiczowa i wice-prezes Dr. Józef Jakóbkiewicz głębokim ukłonem powitali Jej Majestat.

Nasze dzieci w liczbie 101 oraz 50 japońskich sierot, mieszkających

Sylwetka Japońska.

w jednym ogrodzie z naszemi, stały według wzrostu w szeregach. Dzieciarni udzielił się nastrój uroczysty i cisza zaległa. Główki ciekawe zwracały się w stronę pawilonu, gdzie w błękitnym kostjumie na tle błękitnego nieba i kwitnących wiśni stała postać Cesarzowej.

Na dany znak prezeska Komitetu p. Anna Bielkiewiczowa poprowadziła szereg dziewczynek, a wice-prezes doktór Józef Jakóbkiewicz chłopców.

Na oznaczonym miejscu stanęli wszyscy.

Według zwyczaju Cesarzowa nigdy w takich razach nie rozmawia i zawsze przestrzeń dzieląca od niej jest dosyć odległa w danym wypadku na 30 do 40 metrów. Chwila, i dzieci pochyliły się w głębokim ukłonie. Cesarzowa dała znak, by podeszły bliżej.

Natychmiast wice-prezes J. C. K. p. Sakamoto powiedział o tem p. A. Bielkiewiczowej i szeregi posunęły się bliżej.

— „Jeszcze bliżej" zażądała Cesarzowa. Na razie się zmieszano, gdyż to łamało ustalone zwyczaje.

„Chcę dobrze dzieci widzieć"...

Ekscelencja Hirajama prezes J. C. K. powtórzył rozkaz i znowu dzieci podeszły... Zaledwie 10 kroków dzieliło je od Jej Majestatu.

Wszystkich ogarnęło wzruszenie. Wszyscy byli zdziwieni tą wielką łaską...

Pochyliły się główki dziecięce i wszyscy opiekunowie złożyli ponownie niski ukłon. Po chwili melodja hymnu narodowego japońskiego Kimi-ga jo popłynęła zgodnie z piersi polskich i japońskich dzieci.

Chwilka przerwy i — nasze „Jeszcze Polska nie zginęła" rozległo się raźnie na tej gościnnej japońskiej ziemi, pod japońskiem niebem przed obliczem Cesarzowej Krainy Wschodzącego Słońca. Dzieci japońskie dzielnie pomagały w śpiewie. Hymn nasz znają już dobrze...

Cesarzowa z dobrym jasnym uśmiechem słuchała.

„Pragnę widzieć najmniejsze dziecko, niech p. Bielkiewiczowa przyprowadzi je do pawilonu". Cisza zaległa znowu... Świta Cesarska stała zdumiona. Przedstawiciele J. C. K. bezradnie patrzyli to na p. Bielkiewiczową, to na najmniejsze dziecko. Tak niesłychane przełamanie etykiety i zwyczajów, do reszty zrujnowało cały przygotowany według określonych ceremonjałów, program dnia tego.

Cesarzowa stała ze ślicznym uśmiechem na ustach i dawała znak ręką w stronę p. Bielkiewiczowej, która nie wierzyła własnym oczom, stała zdumiona nie wiedząc co robić i obawiając się zbyteczną śmiałością narazić. Poinformowana uprzednio, że nie wolno ani mówić, ani samodzielnie postępować czekała wyraźniejszego rozporządzenia.

Chwila zamętu... I stał się w dziejach Japonji fakt historycznej wagi, nigdy dotąd niebywały: Cesarzowa wyszła z pawilonu i sama poszła do dzieci polskich... Trudno opisać tę chwilę. — Zdumienie i zachwyt ogarnęły wszystkich.

Cesarzowa podeszła do p. Bielkiewiczowej i zapytała o najmniejsze dziecko. W tej chwili przyprowadzono z szeregu malutką 3 i pół lat dzieweczkę znalezioną w lesie.

„Ile lat? Skąd?" Informacje dawała p. Bielkiewiczowa po francusku.

Kiedy Ekscelencja Hirajama zaczął tłomaczyć, Cesarzowa ruchem głowy dała znak, że rozumie. Następnie położyła swą rękę na głowie dziecka, głaskała je i zwróciwszy się do p. Bielkiewiczowej wyraziła najlepsze życzenia pomyślności w pracy ratowania dzieci i nadzieję, że one będą odtąd szczęśliwe.

Ośmielona jej życzliwem spojrzeniem p. Bielkiewiczowa w krótkich słowach podziękowała za pomoc okazaną i wyraziła pewność, że z tak wielką łaską i dobrocią Jej Cesarskiej Mości, jest zupełnie spokojna, że dzieci polskie będą szczęśliwe. Głęboki ukłon zakończył te słów kilka.

Cesarzowa przeszła wzdłuż szeregu przyglądając się uważnie wszystkim dzieciom i z wyrazem ogromnej dobroci na twarzy. Następnie znowu z prezesem Hirajama podeszła do p. Bielkiewiczowej i powiedziała, że jest bardzo zadowolona, iż widziała dzieci, któremi się bardzo interesuje i ma nadzieję, że będą zdrowe i szczęśliwe. P. Bielkiewiczowa z ukłonem powiedziała, że wierzy, iż z łaską i pomocą Jej Majestatu to jest zapewnione. Wszyscy ogromnie byli wzruszeni i rozczuleni.

Dwór otoczył jasną postać Cesarzowej, wszystkie głowy pochyliły się w ukłonie pełnym czci i zachwytu dla niesłychanej prostoty i niepojętej dobroci Wielkiej Monarchini, która by ulżyć nieszczęśliwym dzieciom polskim na Syberji — ofiarom wszechświatowej wojny, zeszła do nich przełamawszy wszystkie mury etykiety i odwiecznych zwyczajów Swojego Kraju.

Nigdy jeszcze w Państwie Japońskim dzieci cudzoziemskie nie oglądały Cesarzowej.

— Pierwszy raz to nastąpiło dla dzieci polskich".—

Kiedy 370 dzieci wyjechało już do Ameryki, Jap. C. K. wyraził gotowość dalszej pomocy i wziął na siebie koszta przewozu 400 dzieci via Kobe Londyn do Gdańska. Doktór Jakóbkiewicz przyjechał z Ameryki do Japonji i objął kierownictwo ewakucji dzieci z Japonji, ponieważ ja musiałam wyjechać na Daleki Wschód by zebrać i przywieźć dzieci z Błagowieszczeńska, Nerczyńska, Chabarowska, Sretieńska, Wierchnieudzińska, Charbina i t. d., gdzie wielką pomoc w pracy okazały mi polskie organizacje społeczne, szczególnie Konsul p. K. Symonolewicz w Charbinie, oraz władze japońskie i chinskie.

25 sierpnia i 6 września 1922 r. dwie partje dzieci naszych odjechały z Kobe do Gdańska. 62 dni drogi a jednak wszystkie całe i zdrowe przybyły do Polski. Doktór Jakóbkiewicz też wyjechał do Kraju, by tam czuwać nad rozlokowaniem dzieci, ja zaś, widząc w ostatniej wędrówce po Sowieckiej Republice, że komunikacja z Moskwą została wznowioną, udałam się do Pekinu do Misji Sowieckiej i tam uzyskałam pozwolenie przewiezienia nowej grupy dzieci i ich opiekunów już przez sowiecką Rosję bezpośrednio W Czycie dzięki prezesowi Dalniewostocznoj Republiki p. Koboziew, wiceprezesowi p. Matwiejew i ministrowi komunikacji p. Milejew, przywiozłam expresem 117 dzieci i 14 dorosłych do Moskwy.

W Moskwie pp. Marchlewscy i p. Celmerowski okazali życzliwą pomoc jadącym dzieciom. Poselstwo Polskie w Moskwie serdecznie powitało dziatwę naszą. Pan poseł Knoll zarządził wszelką możliwą pomoc, pp. Balińscy, p. Załuskowa i pp. Korsakowie często odwiedzali dzieci, robiąc im różne niespodzianki. Dzięki doznanej uprzejmości wywiozłam z Moskwy niezatarte wspomnienia wraz z serdecznem uczuciem wdzięczności.

W Polsce.

Na granicy Polski w Stołpcach spotkał nasz transport Dr. Jakóbkiewicz i odrazu odwieźliśmy dzieci do Wejherowa na Pomorze, gdzie doktór Jakóbkiewicz przybywszy do Polski z poprzedniemi transportami, dzięki życzliwemu poparciu pana Ministra Simona i p. Dyrektora departamentu Szubartowicza z Min. Pracy i Opieki Społecznej uzyskał gmachy dla ulokowania dzieci. Ministerstwo P. i O. S. wiedząc iż społeczeństwo narazie nie może przyjść z dostateczną pomocą dzieciom, przyjęło na siebie koszta utrzymania dzieci w internatach w Wejherowie do czasu aż Komitet rozwinie działalność w Polsce.

Pan Starosta Pomorski minister Wybicki zgodził się przyjąć dzieci do Zakładu w Wejherowie i uczynił wszystko co potrzebnem było dla ich zainstalowania. Nigdy nie zapomnę tego szczerego współczucia dla dzieci naszych i serdecznego przyjęcia jakiegośmy doznali w domu pp. Wybickich i pp. Zeleńskich. Sejmik Po-

Jej Cesarska Mość Cesarzowa Japonji, która życzliwą sympatją darzyła łaskawie dzieci polskie z Syberji.

morski również życzliwie stosuje się do dzieci Syberyjskich, przyjętych do jego Zakładów Krajowych, obecnym Dyrektorem których jest Dr. Gąsowski, który życzliwie odnosząc się do Przełożonej internatów naszych dzieci pani M. Buglewskiej, niejednokrotnie czyni ustępstwa na korzyść dzieci.

Internaty dzieci syberyjskich w Wejherowie mieszczą się w pięknych gmachach byłego niemieckiego Zakładu. Zbudowane na parę lat przed wojną są te gmachy ostatnim słowem techniki i hygjeny. Ładny ogród i duży wspaniały park uzupełniają doskonałe warunki, w których zostały ulokowane nasze dzieci. Nie mogę pominąć też milczeniem szlachetnego postępku pana J. Berenta—właściciela bufetu kolejowego w Bydgoszczy, który bezinteresownie i z wielką uprzejmością dał objad jednemu z jadących do Wejherowa transportowi — 120 dzieci.

Pierwsze miesiące w Polsce przeszły na załatwianiu różnych sprawozdań i formalności oraz badaniu sytuacji uprzednio repatrjowanych przez nas dzieci. Niektóre jak się okazało znalazły się w nieodpowiednich warunkach. Część sprowadziliśmy do Wejherowa. Gdy potrzebowaliśmy na terenie stolicy pomocy dla ewakuacji dzieci, Komisarz Opieki Społecznej na m. st. Warszawę p. S. Łopatto udzielał zawsze z wielką uprzejmością jaknajdalej idącego poparcia. Znaczna ilość dzieci niestety jest jeszcze rozproszona po różnych schroniskach, a wszystkie potrzebują pomocy.

To też odłożyliśmy wszystkie sprawy, które nie dotyczyły bezpośrednio potrzeb dzieci repatrjowanych i postanowiliśmy zacząć dla nich przedewszystkiem robotę w Polsce.

Pierwszą zasadniczą potrzebą było oczywiście zabezpieczenie nauki. Na szczęście w Wejherowie jest 5 szkół, a władze szkolne i społeczeństwo wysłuchawszy kilku informujących odczytów doktora Jakóbkiewicza o losach jakie nasze dzieci przeszły na Syberji, jak również i o tej przepięknej pomocy, którą nam Japonja udzieliła, stanęło jak jeden mąż do współpracy w zorganizowaniu tej najważniejszej potrzeby—wykształcenia dzieci. I tu znaleźli się pesymiści utrzymujący, że słomiany ogień prędko zgaśnie, że tylko narazie społeczeństwo tak gorąco reaguje, ale mój optymizm jak zawsze był słuszny. Ogień nie jest słomianym u tych którzy prawdziwie gorącem patrjotycznem sercem czują, patrzą na dzieci, jako na przyszłych członków społeczeństwa i pragną by stały się one najgodniejszymi obywatelami Ojczyzny; tu nie tylko zapał nie gaśnie, — ale przeciwnie węzły łączności spojone nicią serdeczności zacieśniają się, i w Wejherowie społeczeństwo, widząc wydajne owoce swej pracy, patrzy na dzieci, jako na swoje kochane, własne...

Cały szereg osób poświęca swój czas, by dopomóc w pracy szczupłej garstce naszego personelu, którego tymczasem z braku środków powiększyć nie możemy. Przełożona zakładu pani Marja Buglewska jest prawdziwą matką dla dzieci. Panie Strzałkowska, Sobiłłówna, Bukowska i Jędrzejewska wytrwale stoją na stanowiskach i cierpliwie czekają lepszych warunków pracy. To też bez bezinteresownej pomocy całego szeregu osób społeczeństwa Wejherowskiego bardzo ciężko byłoby nam dać sobie radę. Pani Walentyna Żyliczowa pierwsza w Wejherowie ofiarowiała swą pomoc i systematycznie, bez przerwy pracuje. Dopomogła w zorganizowaniu kursu dokształcającego dla rzemieślników na którym wykłada język polski, literaturę i historję, oraz wciąż urozmaica czas dziatwie różnemi przyjemnościami. Podczas świąt B. N. urządziła śliczne przedstawienie „Jasełek“ i wciąż sercem całem oddana jest wszelkiej pomocy w pracy dla dzieci. Cały szereg osób przyczynia się dla ich dobrej przyszłości. Pan Szymański — inspektor szkół ludowych poczynił wszelkie ułatwienia w przyjęciu dzieci do szkół, ofiarował podręczniki, przybory piśmienne i temu podobne materjały dla szkoły dzieci syberyjskich i obecnie dopomógł w zorganizowaniu uzupełniającego kursu dla dziewcząt. P. Dyrektor Majorowski też taką samą pomoc okazuje, jak również pan Kozłowski—kierownik męskiej preparandy, pan Piechociński — Dyrektor Szkoły Rolniczej, obecny dyrektor gimnazjum państwowego pan Urbanicki, panna Perszkówna—Dyrektorka Szkoły Wydziałowej, panna Wernerówna — Dyrektorka Seminarjum Nauczycielskiego. Panna G. Hanusiakówna wiele pracy poświęciła, panna Biczówna b. przywiązana do dzieci, prowadzi chóry. Pan profesor Z. Pholman, p. St. Welcówna, p. Wanda Welcówna p. W. Stańco, p. O. Gottwaldówna, pp. J. Kwiatkowski, M. Kazimierski, J. Łuczkowski, A. Becker, K. Pholman, Z. Lorentzówna, K. Hewelówna i J. Czyżewicz wszyscy serdecznie dopomagają dziatwie w nauce i uprzyjemniają życie.

Pani Poznańska — Prezes P. C. K. — godna wykonawczyni szczytnej idei Czerwonego Krzyża często przychodzi z pomocą dzieciom i wraz z p. J. Urbankową i innemi paniami urządziły dla dzieci święcone. Pan Komisarz Etapu Emigracyjnego E. Biziłkowski okazuje materjalną pomoc. Ksiądz B. Partyka, ksiądz E. Roszczynialski i ksiądz A. Turkiewicz też wszelką możliwą pomoc okazują, Ksiądz prałat Dąbrowski oraz pp. Starostowie Stanisławowstwo Chmielewscy, pan burmistrz miasta W. Kruczyński okazują żywe zainterowanie losem dzieci. Pani Kokornaczykowa i p. Nerhingowa okazują gotowność pomocy w razie potrzeby. Pan L. Nalborczyk udziela lekcje tańców dzieciom. Państwo Kwiatkowscy poradą i czynem zawsze śpieszą z pomocą przełożonej pani Buglewskiej w jej pracy. Jak widać więc całe Wejherowo okazuje naszym dzieciom serdeczną opiekę i pomoc. Nagrodą za to jest budzące się w dzieciach pragnienie wywdzięczenia się w przyszłości społeczeństwu swą pracą za okazaną pomoc.

Następną najpilniejszą potrzebą było dostanie podręczników szkolnych i książek do czytania. udaliśmy się do panów wydawców i potrzeba została ich ofiarnością szybko zaspokojona. Listę ofiarodawców książek załączam w końcu. Oprócz tego szereg osób prywatnych i szkoły polskie Warszawy, Poznania i Łodzi ofiarowały książki tak że obecnie mamy w Wejherowie bibliotekę liczącą około 4000 tomów.

Następną palącą potrzebą była kwestja ubrania dzieci.

Oczywiście pomyśleliśmy o Łodzi. Ze wszystkich stron słyszałam słowa wątpliwości w uczynność Łodzi. Nauczona już doświadczeniem że i o Japonji mi tak mówiono, a jednak nie sprawdziło się nic ze złych przepowiedni, pojechałam do tego polskiego Manchesteru.

Ponieważ nikogo w Łodzi nie znałam, udałam się do władz, by pod opieką takowych rozpocząć akcję.

Przedewszystkiem udałam się do p. Wojewody Rembowskiego, który wydał mi zaświadczenie potrzebne, następnie wszyscy przedstawiciele władz naszych tak życzliwie, tak serdecznie popierali naszą akcję, ze ze wzruszeniem i radością wspominam miłe warunki pracy, jakie tam miałam.

Pan Wicewojewoda Wład. Łyszkowski znalazł zawsze czas, by mi dać dobrą radę i dopomóc do uskutecznienia jej, pan Dr. Grabowski, p. inż. Bayer i pan Starosta Remiszewski życzliwie mi pomogali; Komisarz Rządu pan Stanisław Iżycki zastępca Starosty pan Stanisław Dukwicz byli najlepszymi opiekunami naszej pracy i gdyby w całej Polsce możliwa była taka współpraca społeczeństwa z Władzami,—wszelka bieda przestałaby istnieć. Nie umiem wypowiedzieć uczucia tego wielkiego szczęścia jakie przeżywałam w Łodzi. Byłam pod dobrą życzliwą opieką, miałam możność korzystania zawsze

Exelencja S. Hirayama, obecny prezes Japońskiego Czerwonego Krzyża, sekretarz J. C. M. Mikada, dzięki któremu Jap. Czerw. Krzyż opłacił koszt repetrjacji 400 dzieci.

Wicehrabia T. Ishiguro, b. prezes Czerwonego Krzyża Japońskiego, który udzielił gościny pierwszemu transportowi dzieci polskich z Syberji.

Baron C. Omori, Szambelan Dworu Cesarskiego, pośrednik między dziećmi polskiemi a Jej Cesarską Mością.

Senator S. Sakamoto, wiceprezes Jap. Czerwonego Krzyża, który serdeczną opieką otaczał dzieci polskie.

Exelencja Nagasaki z Jap. Czerwonego Krzyża, stałą życzliwością i poparciem otaczał akcję ratowania dziatwy polskiej.

Markiz Tokugawa, wiceprezes Japońskiego Czerwonego Krzyża.

Członkowie Gł. Zarządu Jap. Czerw. Krzyża w Tokio, którzy współdziałali w sprawie dzieci syberyjskich.

z mądrej rady, czułam się w całej pełni obywatelką wolnej Polski, takiej jaką sobie wyobrażałam będąc zdala na Dalekim Wschodzie. Marzenie o pracy wspólnej dla dobra sprawy ziściły się dla mnie na terenie województwa Łódzkiego. To też słowa najgłębszej czci i uznania wypowiadam pod adresem tych osób, które tak rozumieją stosunek swój do ludzi „prywatnych" że postępowaniem swem budzą w nich miłość i zaufanie.

Mając tak poważne poparcie zwróciłam się do szeregu osób z prośbą o zorganizowanie Oddziału Komitetu Ratunkowego dla dzieci Dalekiego Wschodu na terenie Województwa Łódzkiego.

Do Komitetu weszli jako prezes pani baronowa A. Heintzelowa, wiceprezes p. wicewojewoda Łyszkowski, sekretarz zastęp. starosty p. S. Dukwicz, skarbnik p. W. Eckersdorf, członkowie Komisarz Rządu p. S. Iżycki, p. rejent Chrzanowski, p. dyrektor Pawłowski, przedstawicielka P. C. K. p. Chawłowska, Dr. Grabowski przemysłowcy pp. R. Geyer, A. Heiman-Jarecki i A. Fatersohn.

Pan Heiman Jarecki bardzo czynny udział brał w pracy zbobycia materjałów, p. Eckersdorf zaofiarował swoją pomoc i możność urządzania w banku posiedzeń oraz przyjmowania ofiar, które księgowała b. starannie buchalterka panna D. Kadrzycka. Wszyscy jak mogli tak pracowali, by zbiórka przeszła pomyślnie. Szczególnie pomoc Komisarza Rządu pana S. Iżyckiego i Zastępcy Starosty pana S. Dukwicza była wprost nieoceniona; władze państwowe w tych osobach, nie dając odczuwać swej władzy, potrafiły pokierować sprawą na największy pożytek dla dzieci. Doktór Jakóbkiewicz wygłosił szereg odczytów informacyjnych z pokazaniem filmów kinematograficznych. W ten sposób rozpoczęła się akcja w Łodzi.

Zapoczątkowała naszą listę składkową pani Prezesowa Henrykowa Grohmanowa, znana ze swej uczynności i dobroci. Dokładnie zaznajomiwszy się z pracą naszą, dopomogała nam tak, jak stać na to kobietę tej miary. Wpływem swym uzyskała od firmy Scheibler i Grohman 2400 metrów materjału na palta dla dzieci. To było przykładem i dobrym początkiem. Wykaz list świadczy o tem najlepiej.

Wiele osób niewchodzących w skład Komitetu pomagało też nadzwyczajnie, szczególnie pan Borys Eithingon. pan Freidenberg, i pan Inż. J. Seideman. Nawet opakowania i wysłania rzeczy firma expedycyjna „S. Jelin i I. Rudomin", (Spółka Akcyjna przy ul. Piotrkowskiej 62 w Łodzi), podjęła się zupełnie bezinteresownie. Uprzejmość firmy była nadzwyczajna i niezmienna pomimo to, że wiele pracy i kłopotu z tem miała.

Na kolei pan zawiadowca Eckersdorf załatwił nam kwestję przewozu tak, że wszystkie paki z Łodzi prędko i szczęśliwie przybyły do Wejherowa. A ponieważ wielce życzliwy dla dzieci syberyjskich pan Stefan Szczuka — starszy referent Departamentu Opieki Społecznej w Warszawie — wystarał się nam o bezpłatne listy transportowe na przewiezienie ofiarowanych rzeczy z Łodzi do Wejherowa, więc transporty te wcale nas nie kosztowały.

W szkołach za pośrednictwem Prezesa Stowarzyszenia Szkół pp. Dyrektora Idźkowskiego i profesora pana Gorczykowskiego otrzymałam znaczną ilość książek.

Nietylko jednak praca nasza spotkała się z tak życzliwem przyjęciem, ale i ja sama serdecznie goszczona byłam najpierw u pp. Chrzanowskich, a następnie przez cały czas mej bytności w Łodzi u pp. Janowstwa Krauzów, którzy niewypowiedzianą troskliwością mię otaczali.

Nic więc dziwnego że pobyt w Łodzi pozostawił tak miłe wspomnienia i wielkie uczucie wdzięczności.

w ZGIERZU

też okazano nam pomoc iście po bratersku. Z inicjatywy pana Stanisława Dukwicza sformował się Komitet. Panie z mrówczą zapobiegliwością pracowały, by możliwie najlepsze rezultaty osiągnąć. Komitet w Zgierzu składał się z następujących osób: panie: Borstowa Teresa, Kruschowa Małgorzata, Lorentzowa Helena, Kuleszyna Wanda, Hołubska Stefanja, Hesmerowa Małgorzata, Falcmanowa Lucja, Steinertowa Kazimiera i Korpińska Jadwiga.

w PABJANICACH

z prośbą o sformowanie Komitetu zwróciłam się do p. dr. Drzewieckiej. Zawdzięczając Jej poparciu powstał Komitet w Pabjanicach w skład którego weszli: pp dr. Alina Drzewiecka, Bronisława Wróblewska, Feliksowa Krusche, Feliks Krusche. Ksenia Knothe, Oskar Gracze i dr. Bronisławski. Po za Komitetem dopomagały panie Nitkowska i Fure'; szczególnie wiele pracy poświęciły pp. Wróblewska i Krusche, powiększając majątek dzieci Syberyjskich.

Pan Drzewiecki, dyrektor fabryki papieru Saengera, zaopatrzył dzieci w ilość papieru potrzebnego na 15.000 kajetów szkolnych.

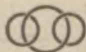
Fabryka Majewskiego w Pruszkowie za pośrednitcwem pana M. Sosińskiego — kierownika biura, — ofiarowała około 5000 ołówków.

Tymczasem więc na bieżący rok szkolny dziatwa w Wejherowie jest zaopatrzona w najniezbędniejsze rzeczy, zawdzięczając sercu i uczynności ludzi dobrej woli.

Tak hojne ofiary dadzą możność dalej pracę rozwinąć i wziąść pod opiekę te resztę dzieci przez nas przywiezionych, która jeszcze jest rozproszona po różnych sierocińcach i często pozostaje w nienajlepszych warunkach.

Serdeczne Bóg zapłać wszystkim ofiarodawcom składam w imieniu dzieci.

Anna Bielkiewiczowa

Dzieje Polskiej dziatwy syberyjskiej.

Wygnanie z Polski.

Wkrótce po rozpoczęciu „Wielkiej Wojny“ w 1914-m i 1915-m roku cofające się wojska rosyjskie pędziły przed sobą setki tysięcy polskiej ludności, zmuszając ją do opuszczenia Kraju. Razem z ludnością szła do Rosji i niezliczona ilość dzieci polskich. Kto nie był zabity lub raniony w ogniu linji frontowych, kto nie padł zmożony chorobą na etapach ewakuacji lub na szosach i w lasach przydrożnych, ten na tyłach armji został wrzucony do wagonów towarowych i odesłany w głąb Rosji: ku Moskwie, na Ukrainę, nad Wołgę... W opuszczonych koszarach, na różnych etapach, w skleconych na prędce barakach rozlokowani wygnańcy czekali z rozpaczą na powrót do swoich pouszczonych siedzib.

W roku 1915-m i następnie 1916-m przybyła z frontu do Rosji znaczna ilość jeńców austrjackich, zaczęto więc naszych wygnańców wysyłać jeszcze dalej. W pośpiechu często po nocach, zmuszano ich do natychmiastowego opuszczenia etapu i ładowania się do pociągów, odwożących wygnańców na Ural, do Kubani, na Kaukaz, do Turkestanu, na Syberję i na Daleki Wschód. Często w chaosie tych ewakuacyj, w ciemnościach nocy rodziny gubiły się nawzajem. Tak np. cała rodzina Sapieżyńskich pojechała w pociągu na Kaukaz a 9-io letnia ich córka Benia S. trafiła z tłumem do pociągu syberyjskiego i sama wśród obcych zajechała aż na Daleki Wschód do m. Charbina w Mandżurji. Podobny los spotkał wielu... tysiące... dziesiątki tysięcy osób.

Na Syberji.

Po miastaah i miasteczkach położonych wzdłuż transsyberyjskiej kolei, na różnych przygodnych etapach, dla braku miejsca często pozostając w wagonach kolejowych, oczekiwała ta ludność wygnańcza na obiecany przez Rząd rychły powrót do Polski.

Wygnańcy owi nie byli jedynymi polakami na Syberji. Zastali oni tam w różnych miejscach mniejsze i większe „kolonje polskie“ oddawna już utworzone czy to przez osiedleńców przysłanych tu przez Rząd Rosyjski przed i w czasie Rosyjsko-Japońskiej wojny dla budowy kolei transsyberyjskiej, czy też przez zesłańców politycznych i powstańców naszych, zsyłanych na Sybir przez cały wiek XIX-y.

Z obrazu K. Górskiego — Dwa pokolenia — Spotkanie na Syberji Ojca—powstańca z roku 1831-go z Synem —powstańcem z roku 1863-go.

Bieda, nędza i choroby grasujące śród „bieżeńców“ jak rosjanie nazywali naszych wygnańców, i częste epidemje przerzedzały polskie rzesze tułacze. Gdy w roku 1917-m wybuchła rewolucja, głód i następnie anarchja, rozpoczęły się czasy jeszcze gorsze.

Wojna domowa.

Powstała w całej Syberji wojna domowa, zbrojna akcja Kołczaka, oraz wielu lokalnych dyktatorów jak Siemionowa, Kałmykowa i wielu innych. Zacięte krwiożercze walki niezliczonych grup partyzanckich i band zbójeckich szczególnie licznych w prowincjach Dalekiego Wschodu rujnowały kraj okropnie i doprowadziły anarchję do stanu bezprzykładnego. W zimie zamarzali ludzie całemi pociągami, ginęli w śnieżnych tajgach od mrozu, tyfusowi chorzy w sanitarnych pociągach zamarzali żywcem,

Według Syberyjskiego cyklu K. Górskiego: „Zamarznięty“.

ponieważ sanitarna obsługa ratując seibie, opuszczała wagony zostawiając chorych na łaskę losu. Ilu ludzi zginęło na Syberji od mrozu, chorób, głodu i bratobójczych walk — nikt nie policzy... Wszelkie ratunkowe akcje przedsiębrane przez miejscowe i obce humanitarne organizacje nie były w stanie zaradzić ogromowi nieszczęścia. Amerykański Czerwony Krzyż, który do Syberji przybył z pomocą, czynił co mógł i dokąd mógł dotrzeć koleją. Specjalnie ratował zaś dzieci. Amerykanie zabrali ze Syberji około 800 rosyjskich dzieci, utrzymywali je w specjalnych zakładach Amerykańskiego Czerwonego Krzyża w okolicach Władywostoku, a następnie w roku 1920-m repatrjowali przez San Francisco, Panama Canal, New York i La Manch do Petersburga.

Dzieci polskie i ludność polska na Syberji, jako na obczyźnie, cierpiały od anarchji, głodu i epidemji znacznie więcej niźli ludność miejscowa, ponieważ był to element wygnańczy skazanym na tułaczkę bez opieki i przytułku. Żadne państwo, żaden Naród, żaden Rząd, ani nikt nie dbał o wygnańców, nikt się za nimi nie ujął. Musieli sami sobie radzić choć niemal wszyscy byli w nędzy, bezsilni — potrzebujący pomocy... Co przeżywały wiecznie dalej na wschód przerzucane rzesze naszych wygnańców nie da się w paru słowach opisać. Trzeba na to potężnego pióra artysty.

Komitet Ratunkowy.

Wyłoniony ze społeczeństwa Polski Komitet Ratunkowy we Władywostoku z panią Anną Leliwa Bielkiewiczową na czele, niósł pomoc wszędzie, gdzie mógł dotrzeć — od morza Japońskiego do jeziora Bajkał. W tej akcji ratunkowej udzielania wszelkiego rodzaju pomocy, opieki lekarskiej, zasiłków żywnościowych, odzieżowej, a nawet oświatowej akcji (zakładanie szkółek polskich) specjalny wysiłek uczynił Komitet dla ratowania dzieci polskich. Zbierając na akcję fundusze z dobrowolnych ofiar i składek wśród swoich i obcych, zyskawszy pomoc Ameryki i Japonji, Komitet w przeciągu trzech lat niósł doraźną pomoc ludności polskiej a jednocześnie, zebrał przeszło 900 dzieci i ewakuował je do Japonji, chroniąc przed niszczącym żywiołem rozszalałej anarchji.

Zbieraliśmy dzieci z rosyjskich i chińskich przytułków, z wagonów kolejowych, z etapów i koszar, z ochron i przytułków polskich, zaopiekowaliśmy się również dziećmi rodzin zrujnowanych anarchją, które nie mając możliwości ratowania siebie pragnęły uratować choćby tylko dzieci swoje. Od początku swej akcji udzielania na Syberji pomocy na miejscu, Komitet Ratunkowy widział skuteczność tej pomocy tylko na krótki czas, ponieważ stałe rozruchy, epidemje, głód oraz bratobójcze walki różnych band partyzanckich i wciąż zmieniające się w każdej prowincji inne i niezależne rządy absolutnie uniemożliwiały ciągłość wszelkiej ratunkowej akcji na miejscu. Dlatego Komitet postanowił dzieci repatrjować. Jedyny to był radykalny i skuteczny sposób ich ocalenia. W tym celu należało wywieźć dzieci z obszarów objętych anarchją na bezpiecz-

ne tereny sąsiednie, a więc do Chin lub do Japonji.

Rozpacz i przygnębienie opanowały społeczeństwo powszechnie.

Ogół steroryzowany rozruchami, zgnębiony tragicznym losem naszej polskiej dywizji, ogromem nędzy dokoła, straciwszy wiarę w możliwość pomocy z zewnątrz, nie wierzył w możliwość wykonania przedsięwziętej przez Komitet akcji. Zresztą wszyscy twierdzili, że japończycy pomocy nigdy nam nie udzielą. Nawet ci, co od dłuższego czasu obcowali, z japończykami wbrew naszym nadziejom twierdzili, że uzyskać pomoc japończyków dla akcji ratunkowej jest rzeczą niemożliwą i wykluczoną, że cała przepaść różnić dzieli nas od ludności tego egzotycznego Kraju. Jednak fatalna na Syberji „sytuacja bez wyjścia" i wiara w humanitarność cywilizowanego społeczeństwa Japońskiego nie zachwiała nas w wykonaniu raz powziętego planu. Wierzyliśmy święcie, że jeśli dla ratowania 800 dzieci rosyjskich zdobył środki Amerykański Czerwony Krzyż, to i dla ratowania polskich dzieci środki i sposoby muszą się znaleźć.

Pomoc z Ameryki.

Kiedy sprawę pomocy naszym dzieciom na Syberji przedstawiłem polakom amerykańskim w Chicago, Wydział Narodowy Polski za wstawiennictwem Prezesa pan Jana F. Smulskiego nietylko udzielił środków na samą akcję ratunkową, lecz i zgodził się nawet na przyjęcie 370 dzieci do Ameryki pod swoją opiekę na tak długo, aż skończy się wojna z Rosją i Polska będzie mogła dzieci przyjąć. Gdy zaś w Japonji pani Anna Bielkiewiczowa przedstawiła dokładnie sytuacje polaków na Syberji i nasze plany ratunkowe, Rząd Japoński i Czerwony Krzyż Japoński zgodziły się przyjść nam z pomocą. Narazie akcja nasza w Japonji napotkała na bardzo poważne trudności ze względu na wielką odrębność kulturalną, językowa, obyczajową, jaka nas dzieli od Japonji i zewzględu na to, że społeczeństwo japońskie nie mogło zdać sobie sprawy w jaki sposób polacy zamieszkali nad Wisła w Europie znaleźli się raptem aż na Dalekim Wschodzie nad morzem Japońskim.

Pomoc Japonji.

Zawdzięczamy dużo nowopozyskanym przyjaciołom polaków japończykom: Viscount Mushakoji. Viscount Ishiguro, Markiz Tokugawa, Exelencja Sakamoto, Exelencja Nagasak i Szambelan Cesarzowej Baron Omori, którzy nie tylko wysłuchali nas zapoznali się z tem wszystkiem, coś my o Polsce i polakach na Syberj im mówili, lecz umożliwili nam przedstawienie tej sprawy całemu społeczeństwu japońskiemu. Exellencja S. Hirayama, osobisty sekretarz Mikado i owczesny Prezes Japońskiego Czerwonego Krzyża, wiele trudności pokonał zanim umożliwił nam pozyskanie skutecznej pomocy Japonji w repatrjowaniu około 1000 dzieci. Pani Anna Bielkiewiczowa zjednała dla polskiej sprawy cały szereg publicystów i społecznych działaczy Japonji, zainteresowała polskiemi sprawami sfery rządowe i nawet najwyższe sfery dworskie. Aby osiągnąć jaknajwiększe zapoznanie się Japonji ze sprawami Polski, wydaliśmy w Tokio historję Polski po japońsku, przetłómaczyliśmy cały szereg nowelek, daliśmy opisy sytuacji polaków na Syberji, przez 10 miesięcy wydawaliśmy czasopismo „Echo Dalekiego Wsśhodu" w językach polskim, angielskim i japońskim, w którym przedstawiliśmy możliwie kompletny obraz sytuacji w Polsce, nasze prawa do Górnego Śląska i Wileńszczyzny, daliśmy Japonji ogólny obraz kultury i cywilizacji Polski, jej sztuki przemysłu, handlu i t. d... Dzięki temu wszystkiemu zainteresowały się szersze warstwy Japonji sprawami Polski i losem naszej ludności na Syberji. Zaś dla dzieci polskich pozyskana została powszechna życzliwość i sympatja.

Japończycy nietylko gościnnie przyjęli nasze dzieci w Japonji, nietylko otoczyli je serdeczną opieką u siebie w domu, lecz Rząd Japoński wydał pani Annie Bielkiewiczowej jako Prezesowi Komitetu Ratunkowego „żelazny dokument", zapewniający wszędzie pomoc obywateli japońskich, oraz dał specjalne polecenie wszystkim swoim władzom cywilnym i wojskowym na Syberji aby udzieliły czynnej pomocy w naszej ratunkowej pracy na terenach Dalekiego Wschodu Syberji. Miało to dla naszej akcji wielkie znaczenie, gdyż na Syberji władze miejscowe zawsze utrudniały nam pracę stawiając na każdym kroku przeszkody. Tylko nieliczne organizacje społeczne polskie pomagały w tej akcji, chociaż niektóre z nich, zasklepione w małym kółku swojej lokalnej działalności i przytłoczone nawałem potrzeb miejscowych, nie były w stanie zdobyć się na akcję o szerszej skali. Wypadło więc nam na Syberji kilka razy korzystać z pomocy Japończyków. Zawdzięczając również przytoczonemu rozporządzeniu z Tokio, Japońskie wojskowe transportowe okręty bezpłatnie przewoziły nam dzieci z Władywostoku, gdzieśmy je ze wszystkich prowincji Dalekiego Wschodu koncentrowali do portu Curuga w Japonji. Wynędzniałą na Syberji dziatwę, w Japonji mógł Komitet przy troskliwej pomocy japończyków odrestaurować, odkarmić, ubrać, wyleczyć — wogóle doprowadzić do stanu mniej więcej normalnego. W ostatnim okresie pracy w r. 1922-m Japoński Czerwony Krzyż opłacił całkowite koszta przejazdu okrętami do Polski 400-u dzieci ostatnich grup.

Dzieci polskie w Tokio.

W Tokio dzieci nasze były umieszczone w małych domkach japońskiego T-wa „Fukudenkai". Tam dzieci miały wszystkiego pod dostatkiem. Japończycy dbali nawet o to, aby dziatwa nasza miała rozrywki i zabawy. Gdy wśród naszych dzieci w Tokio wybuchła epidemja tyfusu, lekarze i pielęgniarki oświadczyli, iż

Pani Motono, Exelencja Sakamoto i pani Bielkiewiczowa w prowizorycznie urządzonej kuchni polowej sierocińca dzieci syberyjskich w Tokio.

W szpitalu Jap. Cz. Krzyża w Tokio.

żadne polskie dziecko nie może umrzeć na ziemi japońskiej. I leczono chore dzieci z nadzwyczajną gorliwością. Japońskie siostry miłosierdzia tak starannie pielęgnowały dzieci, że nawet matka nie potrafiłaby więcej pieczołowitości własnemu dziecku okazać. I wszystkie dzieci wyzdrowiały, zaś jedna pielęgniarka siostra Matsuzawa, zaraziwszy się od dzieci tyfusem, umarła.

Wielokrotnie mogliśmy przekonać się, że ten nadzwyczajny stosunek japończyków do naszych dzieci wypływał z ich stosunku do dzieci wogóle. Stara kultura japońska, która stworzyła rycerskie tradycje bohaterskich samurajów, z dawnych czasów także pielęgnowała tradycje umiłowania piękna w przyrodzie i piękna w życiu. Ta kultura stworzyła w społeczeństwie również przez wszystkich podziwiany kult kwiatów i szczególny stosunek do dzieci, który można nazwać również kultem — kultem dzieci. Stosunek ten jest tak ciekawy niemal we wszystkich szczegółach, tak piękny w formie i tak obfity naprawdę w niezwykle owocne rezultaty — wyhodowania w młodzieży szczytnego patrjotyzmu i szlachetnych zasad „Bushido" — rycerskiego kodeksu etyki japońskiej, że pragniemy poświęcić tej sprawie opis specjalny na innym miejscu. Narazie stwierdzamy tylko że całe społeczeństwo japońskie otoczyło nasze dzieci tak serdeczną opieką i atmosferą takiej życzliwości, że kiedy pierwsze transporty musiały odjechać do Ameryki, dziatwa nasza płakała na pokładzię okrętu w Jokohamie. Ze szczerym żalem opuszczały dzieci gościnny kraj „Wschodzącego słońca" słusznie nazwany przez europejczyków „Rajem dziecięcym".

Exelen. dr. Sato, dyr. szpit. Jap. Czer. Krzyża, stanął do walki z epidemią.

W czasie pobytu dzieci naszych w Tokio utworzone zostało w Japonji Poselstwo Polskie. Ulokowało się ono w Tokio, w dzielnicy Azabu, gdzie był kościół katolicki, do którego uczęszczały nasze dzieci. Poselstwo Polskie nie mogło przyjść z pomocą naszej ratunkowej akcji, gdyż nie posiadało na to funduszów. Przeciwnie samo chętnie korzystało z pieniędzy przez Komitet Ratunkowy zdobywanych w Ameryce, aby udzielać pomocy ludności polskiej na Syberji. Taki stosunek pozostawał aż do końca akcji Komitetu i nasza intencja, by nie obciążać ani centem powstający z chaosu wojny Kraj nasz, została zrealizowana w całej pełni.

Od jesieni 1920-go roku do jesieni r. 1921-go w 5-iu transportach ewakuował Komitet Ratunkowy pierwsze 870 dzieci wysyłając je okrętami z portu Jokohama do północnego w Stanach Zjednoczonych portu Seattle. Jeden z transportów na środku Oceanu Spokojnego w siódmym dniu podróży przeżył groźne chwile pożaru na pokładzie. Na szczęście pożar został tak pomyślnie opanowany, że żadne z jadących naszych dzieci nie ucierpiało.

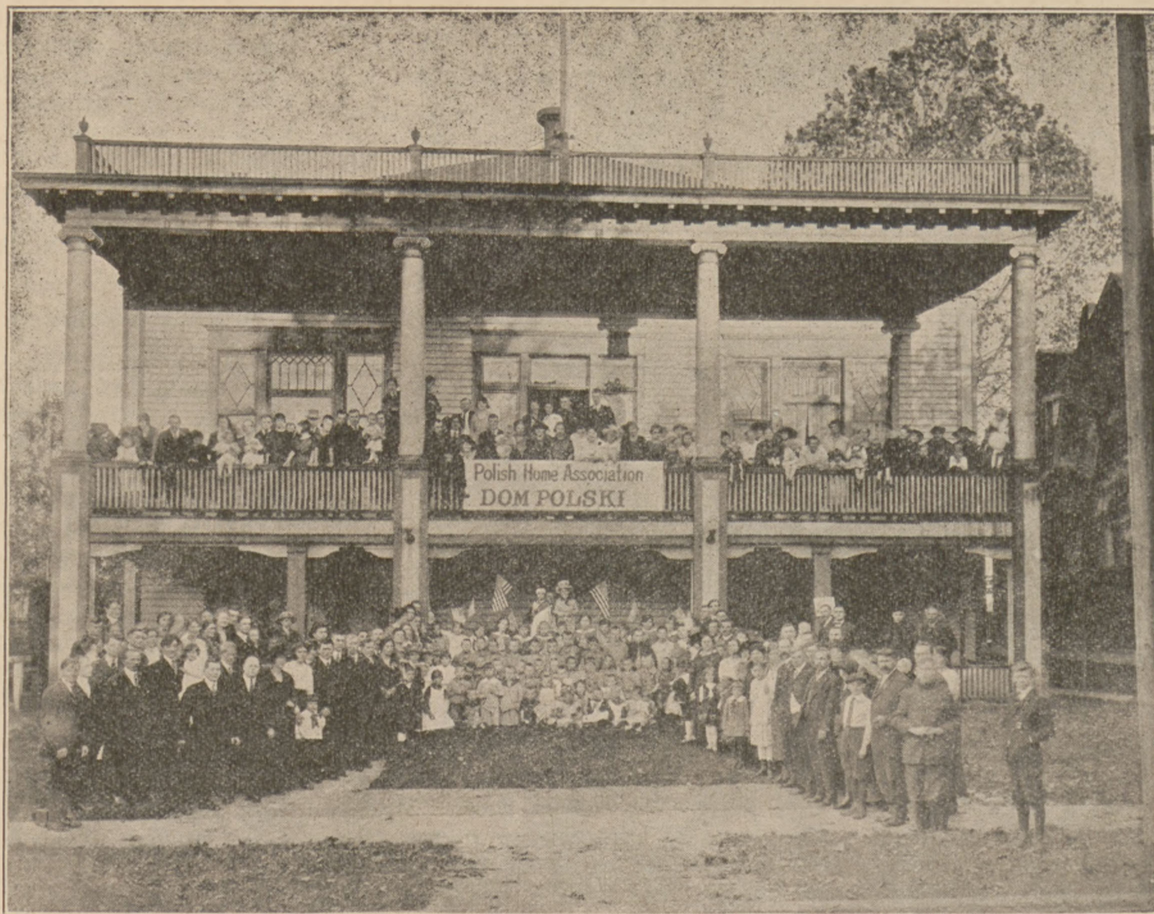
Dzieci polskie w Ameryce.

W Ameryce przyjmowali syberyjskie dzieci nasi rodacy. Z otwartem sercem, z polską serdecznością dali u siebie gościnę 870-iu dzieciom „Sybirakom" jak ich tam nazwali. Na czasowy pobyt do powrotu do Polski rozlokował je Wydział Narodowy w najlepszych zakładach wychowawczych, jakie nasze Wychodźstwo w Ameryce posiada. Po kolei jedna za drugą przybywały 5 grup z Japonji do portu Seattle i każda była tam również serdecznie witana, gościnnie podejmowana przez miejscową kolonję polską w „Polish Home" i odwożona do pociągu, w którym podróżowały dzieci dalej przez całą niemal Amerykę do Chicago.

Siostra Matsuzawa, która życiem przypłaciła swe poświęcenie dla dzieci polskich gdyż umarła, zaraziwszy się tyfusem.

Po 3-ch dniach podróży przez góry, równiny i stepy amerykańskie dziatwa wysiadała w Chicago. Spotykał nas tam Wydział Narodowy Polski, który odwoził dzieci autobusami do wielkiego sierocińca w okolicach Chicago w „Niles Illinois". Tam dziatwa była uważnie badana przez lekarzy. Większość dzieci zazwyczaj była umieszczana na czas niejakiś w szpitalu dla kuracji lub też dla obserwacji. Dzieci zdrowe i w szpitalu wyleczone, były wysyłane dalej odrazu do tych kilku najlepszych za-

Polonja Amerykańska w Seattle wita serdecznie pierwszą grupę dzieci syberyjskich i podejmuje gościnnie w Polskim Domu.

kładów wychowawczych w Ameryce, w których miały pozostać przez rok— dwa do chwili swego wyjazdu do Polski. Część dzieci pozostawała w Niles. Ksiądz Rush — kierownik sierocińca w „Niles Illinois" osobiście badał dzieci, segregował je według stopnia inteligencji i wykształcenia, aby skierować następnie do odpowiedniej klasy swojej 8-io klasowej szkoły „grammar school", lub też do wspaniale urządzonych warsztatów rzemieślniczych jak to: stolarski, szewcki, drukarski i t. p.

Jak amerykanie przyjmowali dzieci.

Przyjazd z Japonji trzeciej z rzędu grupy 125 dzieci przypadł na Boże Narodzenie. W porcie Seattle wylądowała dziatwa 23 grudnia. Kolonja Polska urządziła dzieciom choinkę w Domu Polskim. Towarzystwo Kolejowe „Great Northern R. Co", które zwykle dzieci przewoziło do Chicago zorganizowało na ten raz specjalny pociąg dla dzieci, składający się z 3-ch wagonów sypialnych, jednego restauracyjnego i kilku wagonów pocztowych.

Ponieważ 24 i 25 grudnia dzieci były w drodze, służba pociągowa urządziła dla nich małą choinkę w restauracyjnym wagonie. Przejeżdżaliśmy przez kilka północnych miast jak Spokane, Minneapolis, St. Paul i inne.

Miejscowa ludność dowiedziawszy się z gazet o przejeździe dzieci z Syberji, spotykała na dworcach nasz pociąg i traktowała dzieci łakociami. W drodze dostałem z Minneapolis telegram uprzedzający iż przygotowują tam dla dzieci specjalne przyjęcie. Jak się później dowiedziałem, amerykanie chcieli urządzić dla „Sybiraków" przyjemność „good time" i na 8-mą godzinę wieczorem kiedy pociąg miał tam przybyć, około 100 samochodów przyjechało na dworzec, aby zabrać naszą dziatwę, pokazać jej miasto i dać możność zabawienia się dokoła olbrzymiej choinki urządzonej na placu przed ratuszem miasta. Niestety pociąg się spóźnił o 5 godzin, ponieważ spalił się nam w drodze pocztowy wagon. A więc... do miasta Minneapolis przyjechaliśmy zamiast o 8 ej wiecz. o 1-ej w nocy. Dziatwa spała spokojnie w łóżkach za kotarami w wygodnych amerykańskich wagonach. Na dworcu Minneapolis spotyka pociąg grupa amerykanów. Mieli ze sobą kilka kolejowych wózków z podarunkami dla dzieci. Na czele rozbawionego towarzystwa wystąpił „Santa Claus"— dziad świąteczny w czerwonym stroju z długą siwą brodą i wąsami, w czapce krasnoludka. Przedstawił się iż jest dziadem, który przyniósł dla dzieci syberyjskich świąteczne podarunki na Boże Narodzenie. Uradziliśmy dzieci nie budzić, a całe liczne towarzystwo wesołych sympatycznych amerykanów wniosło rzeczy do wagonów i tam, cichutko chodząc na palcach pomiędzy kotarami łóżek, kładło obok poduszki każdemu dziecku pudełko z łakociami, pomarańcze, jabłka, gruszki, woreczki z orzechami, po 2 chusteczki do nosa i po 2 chorągiewki: polską i amerykańską. W czasie tego obdzielania każdego z 125 dzieci, niektóre maleństwa zbudziły się, a gdy przypadkowo sennemi oczami ujrzały czerwonego dziada z długą brodą, w przerażeniu chowały się pod poduszkę i materac zarywając się tak głęboko, że niektórym tylko pięty świeciły z łóżka!

Na drugi dzień rano wśród dzieci można było obserwować konsternację. Każde dziecko obudzone gdy znalazło obok siebie chorągiewki, a pod poduszką łakocie i owoce, nie wierzyło własnym oczom. Zdumione wypytywały nawzajem co to się stało. Kto to był.? Wielu z niedowierzaniem próbowało łakoci i zmuszało próbować swoich sąsiadów, aby prze-

konać się, że to nie jest sen lecz rzeczywistość. Około południa wagony przedstawiały niesamowity widok pola zasianego pomarańczowemi skórkami i łupinami orzechów. Niemal każde dziecko miało tylko jeden bucik na nogach, ponieważ obcasem drugiego rozbijało orzechy. Co to było za uciecha! Jakie rozmowy pełne fantazji o czerwonym dziadku amerykańskim!

W Chicago miały znów choinkę sporządzoną przez Wydział Narodowy u księdza Rusha.

Dzieci Syberyjskie w Polsko-Amerykańskich Zakładach Wychowawczych.

Największą ilość bo przeszło 150 dzieci umieściliśmy w jednym sierocińcu u ks. Retka w Emswort, w okolicach Pittsburga. Duży to jest zakład na 600 dzieci. Piękny ogród na brzegu jednej z łączących się w Pittsburghu rzek Allegheni i Monangahello był oddany dzieciom dla zabaw i rozrywek. Ksiądz Retka kochający dzieci całym sercem, wesoły i energiczny, otoczył dzieci tak serdeczną opieką, iż czuły się u niego, jak we własnym domu.

W Chicago dzieci były umieszczone w najlepszym zakładzie w Niles Ill. pięknie rozbudowanym na 800 dzieci w okolicach miasta. Dziewczęta i chłopcy uczyły się tam osobno i miały klasy w dwóch odrębnych połowach gmachu. Klasy posiadają dużo światła i powietrza, są urządzone w pokojach o wysokich sufitach i z wielką ilością szerokich okien, a ponieważ gmachy stoją na wsi, więc żadne kamienice przyboczne nie tamują drogi promieniom słonecznym. W każdej klasie można znaleźć trochę wazonów z kwiatami i miłą dla oka zielenią. Na ścianach rozmieszczono obrazki z różnej dziedziny metody poglądowej, w niektórych salach niewielkie entomologiczne, botaniczne i mineralogiczne kolekcje, zebrane przeważnie przez same dzieci. Dzieci uczą się tam od lat 7-miu do 15-16; po ukończeniu całego kursu 8-miu klas dostają świadectwa, które dają im możność dalszego kształcenia się w innych średnich zakładach naukowych, a przedewszystkiem w „High Scholl".

Dla dzieci wieku przedszkolnego są dwie tak zwane „ochronki". Są to pokoje duże, jasne wypełnione różnemi zabawkami, wśród których można znaleźć szereg pouczających zabawek, jak drewniane litery, miniatura kolei żelaznej z wagonami, szynami etc. samochody, robótki najprostsze z tektury, bibuły i kolorowego papieru. Wszystko to wskazuje że wiek przedszkolny ma również kształcić się przy zabawie.

Skład nauczycielski — to siostry zakonne, które dla otrzymania prawa wykładania w szkółce, muszą złożyć przepisane egzamina w odpowiednich zakładach naukowych.

Główny wielki czteropiętrowy gmach mieści w sobie biuro zakładu, jego szkoły z ochronkami, sypialnie dzieci, kaplicę i warsztaty. Sypialnie — to zwykłe pokoje, duże jasne a przy każdym sypialnym pokoju jest mały pokoik siostry zakonnej, który łączy się drzwiami z pokojem sypialnym. Jest tam warsztat stolarski na 15 uczni. Każdy uczeń ma własny komplet narzędzi, stół stolarski i wszystko, co potrzeba do nauki rzemiosła i do pracy. Młodzi uczniowie wykonywują dla sierocińca wszystkie mniejsze roboty stolarskie i wszelkiego rodzaju naprawy. Warsztat szewski pod kierownictwem fachowca ma 12 uczni.

Jan F. Smulski,—Prezes Wydziału Narodowego Polskiego w Ameryce, zawdzięczając któremu Wychodźstwo udzieliło pomocy Syberji i gościny w Ameryce dla Dzieci Syberyjskich.

Mają tu do rozporządzenia komplety narzędzi szewskich, również wielki zapas kopytek, wszelkiego rodzaju materjałów, a nawet większe maszyny szewskie. Dzieciarnia nie tylko już naprawia sama sobie obuwie, ale robi większe ilości obuwia dla małych mieszkańców sierocińca. Jest jeszcze jeden, że tak powiem, „instytut fachowy". Jest to kuchnia. Niewielki stosunkowo pokoik, w którym widzimy pośrodku 12 kuchenek gazowych, zaopatrzonych w wszelkiego rodzaju sprzęty, naczynia i narzędzia. Tu dziewczęta po kolei grupami uczą się gotować, a przechodzą cały, odpowiednio ku temu ułożony kurs praktyczny sztuki kulinarnej.

W tym samym gmachu głównym, w lewem jego skrzydle znajdujemy wielką salę i względnie bardzo wielki basen kąpielowy, w którym dzieciarnia przez zimę może codziennie się kąpać. Basen jest tak wielki, że można w nim pływać a nawet nurkować. Tak się przedstawia gmach główny i zarazem największy sierocińca.

Znajdujemy tu szereg innych gmachów. Pierwszy: to jadalnia. Gmach podzielony na dwie części: jedna-hale jadalne, druga — kuchnia, bufet, piekarnia i składy żywnościowe. Urządzone są według wszystkich wymagań techniki nowoczesnej i hygieny doby dzisiejszej.

System zaś wychowawczy amerykański pod względem pedagogicznym stoi na wysokości swego zadania wychowania praktycznego. Starsze dzieci same nie tylko usługują sobie wzajemnie i sprzątają, lecz nawet same kolejno gotują i wypiekają chleb dla całego zakładu, co wynosi dziennie na 750 osób sporą liczbę bochenków. W halach jadalni, kuchni, piekarni i „groserniach" czystość i porządek wzorowe. Obok składu żywnościowego i lodowni znajdujemy maszynerje do wyrabiania lodu, co gwarantuje dzieciom w porze letniej zdrowe odżywianie się produktami należycie konserwowanemi.

Od głównego gmachu jadalnia odległa jest zaledwo o jakieś 100 kroków. W zimie podczas mrozów, kiedy dzieci mogły by się zaziębić biegając kilka razy dziennie do jadalni, korzystają ze specjalnie zbudowanego tunelu podziemnego, łączącego oba gmachy.

Trzecim pokaźnym, a nawet większym od poprzedniego budynku jest gmach pralni. Gmach okazały z dość wielkim kominem i basenem. Własny wodociąg dostarcza wody wszędzie, aż na najwyższe piętro głównego gmachu sierocińca. W pralni widzimy wszystkie potrzebne maszyny i narzędzia do prania i prasowania. Znowu starsza dzieciarnia sama wszystko robi i obsługuje, piorąc bieliznę dla całego sierocińca.

Sierociniec ma jeszcze własną drukarnię, w której dzieci własnemi siłami pod kierunkiem fachowców drukują i wydają pismo „Gość Niedzielny" czytane w całej Ameryce.

Należy jeszcze wymienić niewielki gmach szpitala sierocińca, mający kilka oddziałów co pozwala zawsze izolować wszelkie zakaźne choroby,

Cały zakład czyni wrażenie bardzo przyjemne i zarazem poważne. Przechodząc przez wszystkie działy zakładu, odczuwa się, że jest się w państwie dzieci, gdzie sama mała dzieciarnia nietylko rośnie i uczy się pod kierownictwem nauczycielek i wychowawców, lecz jednocześnie pracuje na siebie i gospodarzy na własnym majątku. Dzieci same sobie

Hrabina Motono przyjeżdża odwiedzić dzieci syberyjskie do Fukudenkai w Tokio.

potrafią chleb upiec, obiad ugotować, bieliznę wyprać, a również i sprzęty najpotrzebniejsze nietylko naprawić, lecz i nowe zrobić, obuwie uszyć, a nawet własne pisemko na swój i pożytek społeczeństwa własnemi dziecięcemi siłami wydawać i drukować. W tak pięknie urządzonym Zakładzie czuły się nasze dzieci tak jak by po ciężkich na Syberji doświadczeniach trafiły do czarownego pałacu.

A najważniejsze było to, iż Wydział Narodowy zabezpieczył dla każdego dziecka kształcenie się w szkołach. W nich obok polskich przedmiotów uczyły się dzieci i języka angielskiego.

Najtrudniej było dać stosowne wykształcenie dla starszych chłopców w wieku od 13 do 16 lat, których na 370 dzieci przybyło około 45. Prosiłem o specjalne ich urządzenie. Związek Narodowy Polski przychylił się życzliwie do mojej prośby przyjęcia chłopców do Szkoły Rzemieślniczej. Główny Zarząd Związku, Cenzor — sędzia Błeński i Prezes Związku — K. Żychliński zgodzili się przyjąć chłopców do Związkowego Instytutu Rzemieślniczego przy Kolegjum w Cambrige Springs Pa. Doskonale zorganizowana według zasad amerykańskich szkoła ta ma szereg wydziałów: mechaniczny, budowy maszyn, stolarski, elektrotechniczny, samochodowy i warsztaty bogato wyposażone w doskonałe maszyny (na wydziale budowy maszyn np. kilkadziesiąt doskonałych tokarni, gryzarek i t. p. maszyn).

Tam syberyjscy chłopcy zostali ulokowani na 2 lata dla zupełnego ukończenia fachowego zawodowego wykształcenia, które z nich robi wprawnych fachowców, zdolnych odrazu do samodzielnej pracy. Wielu z tych chłopców dzisiaj po ukończeniu w Chambrige Springs zakładu pracuje samodzielnie w fabrykach.

Wszystkie wydatki dwuletniego wykształcenia syberyjskich chłopców poniósł Związek Narodowy Polski. Dyrektor Instytutu Rzemieślniczego p. Kozaczko i Dyrektor Kollegium p. B. Stęczyński, jeden z głównych założycieli tego Kollegium, gorliwie zaopiekowali się wychowaniem chłopców i swoim istotnie ojcowskim postępowaniem zastąpili im rodziców.

Takie oto zakłady pierwszorzędne przyjęły w Ameryce nasze dzieci zbiedzone tułaczką po Syberji.

Takie zakłady są wzorem godnym naśladowania, bo z nich dziecko bezdomne, co na ulicę losem rzucone, wyrosłoby w najlepszym razie na

Dziatwa japońska na boisku.

włóczęgę, — wychodzi obdarzone wiedzą i potrafi odpowiednio pokierować swojem życiem na pożytek własny i na korzyść społeczeństwa, od którego tę wiedzę i wykształcenie praktyczne otrzymało.

Im więcej nasze społeczeństwo będzie miało tak okazale zbudowanych i pięknie zorganizowanych zakładów, tym więcej będziemy mieli dzielnych obywateli i tem mniej przestępców i zbrodniarzy, którzy rektrutują się zwykle z opuszczonych dzieci. — Dzieci to przecie przyszłość każdego narodu!

Ewakuacja do Polski.

Wobec tego, że do roku 1922-go w Polsce po wojnie z Rosją życie już się normowało, poczyniłem odpowiednie starania, aby dzieci powróciły do Ojczyzny.

Po $1^1/_2$-roczym w Ameryce pobycie Wydział Narodowy Polski zorganizował repatrjację tych dzieci. W pierwszych dniach lutego 1922 roku 812 dzieci weszło na pokład okrętu „Princessa Matojka" w New Yorku, aby odjechać do Polski. Około 50-iu dzieci przeważnie starszych chłopców pozostało w Instytucie Rzemieślniczym w Cambrige Springs dla ukończenia fachowego wykształcenia i odbycia praktyki w amerykańskich zakładach i fabrykach.

W Polsce Wydział Narodowy oddał dzieci pod opiekę Jego Eminencji Kardynała Dalbora T-wu „Caritas", które umieściło je w Mielżynie, Dolsku, Broniszewicach i Bojanowie w Poznańskiem. Wydział Narodowy Polski nietylko poniósł wszystkie koszta utrzymania dzieci w Ameryce i repatrjacji ich do Polski, lecz pragnąc zabezpieczyć dzieciom w Polsce jaknajlepsze wykształcenie ofiarował T wu „Caritas" 25.000 dolarów na ten cel.

Dziatwa ta wkrótce połączyła się z dziećmi dwuch grup, które ewakuowaliśmy z Japonji przez Ocean Indyjski bezpośrednio do Polski i z ostatnią partją, którą pani A. Bielkiewiczowa przywiozła z Dalekiego Wschodu przez Syberję, Moskwę i Baranowicze do Wejherowa.

Młodzież japońska pokazywała dzieciom syberyjskim muzea, parki i rózne dzielnice miasta, przewożąc dziatwę tramwajami.

Pomoc Wychodźstwa Polskiego.

Przechodząc myślą wszystkie etapy repatrjacji dzieci przez Amerykę, wszystkie przeszkody i trudności jakie wypadło pokonać na tej długiej drodze, — Japonja — Ameryka — Polska pragnąłbym podkreślić iż akcja była szczęśliwie doprowadzona do końca zawdzięczając rzetelnej pomocy energicznych osób dobrej woli. W Ameryce główną sprężyną akcji był Prezes Wydziału Narodowego Polskiego — p. Jan Smulski, który wszelkie przeszkody naszej pracy na terenie Ameryki zwycięsko usuwał. Państwo Paderewscy życzliwie akcji patronując pragnęli jak najwięcej ulżyć niedoli polskiej na Syberji i nigdy nie odmawiali w użyczeniu swego autorytetu i poparcia. Poseł Polski w Waszyngtonie p. K. Lubo-

W ogrodzie sierocińca Fukudenkai w Tokio, gdzie dziatwa nasza po ciężkich przejściach na Syberji czuła się jak w raju.

mirski i jego zastępca Charge d' Affaires p. M. Kwapiszewski stale sprawą syberyjską opiekowali się. Przedewszystkiem ich uczynności zawdzięczać należy otrzymanie tej pomocy, jaką w Ameryce uzyskaliśmy dla Syberji. Ile razy zwracałem się do Poselstwa w Waszyngtonie o pomoc, zawsze otrzymywałem skuteczne poparcie moich starań czy to u Amerykanów, czy też wśród Wychodźstwa Polskiego.

Dla zbierania składek „na sybiraków" najwięcej zdziałał Wydział Narodowy Polski i Związek Narodowy Polski, następnie „Sokół Polski". Unja Górników i specjalne Komitety w Winnipeg'u z Panią Pauliną Mazurkiewiczową na czele i w San Francisco z p. Janem Bennetem. Wielce się przyczynił również Konsulat Generalny w New Yorku, zwłaszcza wyjątkowej pracowitości i uczynności dla spraw publicznych wice Konsul p. M. Szawlewski, który dużo czasu swego poświęcił, wytrwale popierając syberyjską akcję. Były szef Konsularnego Wydziału przy Poselstwie w Waszyngtonie p. Konsul Bartel de Videnthal przyczynił się do tego, że Mr. Caminetti — ówczesny szef Wydziału Imigracyjnego udzielił zezwolenia na wjazd 370 dzieci do Stanów Zjednoczonych, zwolnił ich od opłaty „head tax" i zezwolił na to, żeby przyjechały ze Syberji nawet takie dzieci, które żadnych dokumentów nie miały. Właśnie na skutek jego zarządzenia było wydane kablograficzne polecenie Ambasadzie Amerykańskiej w Tokio aby zawizowała wjazd dla dzieci na ogólną ilość 370 bez przestrzeganej ścisłej wizy imiennej, nawet bez kontroli dokumentów, jedynie na podstawie przedstawionego przez Polski Komitet Ratunkowy spisu dzieci. Prasa amerykańska i zwłaszcza polska w Ameryce zawsze gorąco popierała syberyjską sprawę.

Zawdzięczając więc wszystkim wyżej wymienionym osobom i wielu innym, które prywatnie udzielały swej pomocy w akcji syberyjskiej, najwięcej zagrożona na Syberji dziatwa polska została uratowana i otrzymała doskonałą opiekę w Ameryce. Nie tylko ani jedno z dzieci nie umarło w ciągu trzyletniego okresu swej wędrówki do Polski, lecz doskonale odkarmione i przez Polonję Amerykańską suto zaopatrzone w bieliznę, ubranie, obuwie i fundusze szczęśliwie wszyscy przybyły do Ojczyzny.

Ten piękny czyn naszego Wychodźstwa należy zapisać w pamięci złotemi zgłoskami, jako przykład szlachatnego patrjotyzmu i serdecznej ofiarności naszych rodaków za Oceanem.

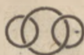
W imię kultury i cywilizacji. Dla idei powszechnej miłości i braterstwa.

Na tle tej akcji ratownictwa dzieci odbywającej się na terenach wyjątkowo odległych od siebie, przedzielonych nawet morzami i Oceanami, zatarły się wszelkie dzielące nie tylko ludzi ale i narody różnice. Współpraca Komitetu Ratunkowego z Japonją i Polonją Amerykańską wydały jak najlepsze dla dzieci—ofiar wojny — rezultaty. Około 1000 dziatwy, pożogą wojenną zagnanej w najdalszy zakątek świata-na Daleki Wschód Syberji, wróciło do swojej Ojczyzny i w specjalnie dla dzieci syberyjskich zorganizowanym Zakładzie w Wejherowie kształci się teraz na dobrych obywateli Kraju. Współpraca ta zdziała nawet więcej, bowiem dzięki niej nawiązały się stosunki serdecznej i szczerej przyjaźni pomiędzy Japonją i Polską. Wyjątkowo nobliwy stosunek do naszej akcji i wykonanie jej we wszystkich zakresach ze szczególnym zrozumieniem i gorliwością nadały akcji charakter wysoce humanitarnej pracy prowadzonej w imię kultury i cywilizacji. Sięgnęła ona tych wyżyn gdzie znikają różnice społeczne i narodowe, a ujawnia się czysta idea powszechnej miłości i braterstwa.

Nic też dziwnego, że dla wszystkich współpracowników, opiekunów i ofiarodawców tej akcji, płynie z serca głębokie uczucie wdzięczności i gorące uznanie.

Niech nagrodą za ich współpracę i wysiłki będzie świadomość dokonanego czynu — obraz kształcącej się w Kraju Ojczystym uratowanej na Syberji dziatwy.

Dr. Józef Jakóbkiewicz.

Kanał i mur otaczające pałac Cesarski w Tokio.

Spis ofiar zebranych w Łodzi.

Materjały.

K. Scheibler i L. Grohman. zimowego Materjału na paltociki . . . . . . 2.400 mtr.
Tow. Akc. „Zawiercie", skautowego materjału . 3.800 „
Tow. Akc. Widzewskiej manufaktury, płócienka 3.000 „
Włókiennicza Spółka Akc. N. Ejtingon, barchanu 3.000 „
Spółka Akc. wyrob. baweln. J. K. Poznański, na bieliznę . . . . 1,500 „
J. A. Groslajt, baweln. na sukienki . . . 1.500 „
Sp. Akc. M. Silberstein, na bieliznę. . . 1.200 „
Tow. Akc. „Wola", flaneli fińskiej . . . 800 „
Sp. Akc. Freidenberg, baweln. na sukienki . 750 „
Tow. Akc. Kestenberg . . . . . . 750 „
Sp. Akc. S. Rosenblatt, messyny . . . 642 „
Sp. Akc. Schlosserowskiej fabryki w Ozorkowie, płótna . . . . 541 „
Krajowy Związek Włókienniczy . . . 486 „
Akc. Tow. L. Geyer, płócienka . . . 300 „
W. Stclarow, płócienka . . . . 252 „
Tow. Akc. J. Heintzel, alpagi na fartuszki . 240 „
Zebrane przez P. B. Litwina, resztek materjałów 159 „
R. Biedermana, baweln. na sukienki . . 135 „
Em. Riesenberg, oxfordu . . . . . 101 „
Juljusz Kinderman . . . . . . 100 „
i 1 sztuka wełnianej materji.
Tow. Akc. Karol Steinert, flanelki . . . 59 „
Karol Hofrichter, flaneli . . . . . 50 „
L. Lipnowski, kretonu . . . . . . 39 „
Gwircman i Ratner . . . . . . 37 „
Br. Jabłkowscy . . . . 28 „
Juljusz Rosental i S-wie, kortu . . . . 28 „
Teodor Steigert . . . . 19 „
Tow. Akc. Barciński, wełnianego materjału . 20 „
Poldom, zimowego materjału . . . 20 „
Judelewicz, zimowego materjału . . . 18 „
Jarmark łódzki, zimowego materjału . . 23 „
i 70 krzesełek dziecinnych.
p. Poseł Chądzyński, zimowego materjału . 16 „
L. Prywin i H. Finkiel, zimowego materjału . 15 „
Polhandel, kolumbji . . . . . . 10 „
A. Aronson i Syn i Jakób Kaffeman, 5 sztuczek materjału.
W. Lurkens, sztuczkę trykotiny letniej.
B. Lipszyc, 1 sztukę materjału
F. Eizenbraun, 1 sztukę.
Tow. Akc. W. Szweikert, 1 sztukę.

Różne.

Fabryka rękaw. i pończoch „Dzian", sp. akc., 20 tuz. pończoch
Rosenfeld i Syn . . . . . . 8 „ „
Hopman . . . . 1 „ „
H. Grunberg . . . . . . 1 „ „
H. Wulfson . . . . 10 kołderek wełnianych
R. Lipszyc . . . . 40 mtr. wełnianej wataliny
Hirszberg i wilczyński . . 24 komplety bielizny

„Nasz Sklep" ofiarował 4 paki materjałów piśmienych, księgi handlowe, biurowe i t. d.
Firma Ostrowskiego również taką samą ilość materjałów piśmiennych ofiarowała.
Firma Singera, Oddział łódzki przy kupnie 4 maszyn do szycia ustąpiła 87,162,750 mkp.
Br. Borkowscy w Łodzi ofiarowali 25 żarówek
p. Hoffman . . . . paczkę towaru
p. Szpilka . . . . 5 chustek ciepłych
Tow. Akc. Spiess i Syn. . 2 klg. proszku do zębów
F. Grędziński . . . 2 pary bucików
p. Leżakowa . . . 30 sztuk zabawek
Adolf Bokslaitner , . . 12 piłek
p. Rymkiewicz . . . 2 ławki szkolne
p. Lipiński . . . . kawałek mydła
p. Hugo Güttel . . . paczkę mydła
p. Jutalen . . . . paczkę mydła
p Lurie . . . . 2 tuziny nici
Widzewska manufaktura nici . 1 paczkę nici
Szmechel i Rosner . . 5 palt
M. A. Oksenberg . . . 1 „
Wołkowicz . . . . 1 „
Jakubowicz . . . . 1 „
A. Tasiemka. . . . 1 „
D. Leng . . . . 1 „
M. Flum i Lewin . . . 1 „
Wielgorski . materjał na 1 „
p. Bogdański . . 100 klg. kryształu.
p. F. Pinczewski . . . 25 „ cukru i 5 klg. kakao
Łódzki Związek Handlowy H. Zmigrod i S-ka . . . 2 worki cukru.
p. A. Strauch ofiarował salę na pokaz kinematograficzny pobytu dzieci polskich w Japonji.
Czerwony Krzyż zebrał kilka paczek ubrania i książek.
Czerwony Krzyż Młodzieży zebrał około 300 podręczników szkolnych i książek do czytania.
Związek Ziemian powiatów Łódzkiego i Brzezińskiego opodatkował się po $^1/_2$ klg. żyta z morga ornej ziemi co razem dało 8.000 kilo żyta.

Gótówka.

Na listy składkowe p. Baronowej Heinzel 32.025.000 mkp.
p. J. A. Majer . . . . . 5.000.000 „
Polsko-Baltyckie Tow. . . . . 3.000.000 „
p. Sienkiewicz . . . . . . 1.000.000 „
Br. Ignatowicz . . . . , . 3.000.000 „
K. Bogusławski . . . . . . 500.000 „
S. Dancigier i S-ka . . . . . 50.000.000 „
A. Horstein . . . . . . 20.000.000 „
Z odczytów D-ra J. Jakóbkiewicza w m. wrześniu w szkołach . . . 10,081,000 „
Z odczytu D-ra J. Jakóbkiewicza w filharmonji . . . . . . 9.068.900 „
Według kwitarjusza Banku Eckersdorfa 68.291.320 „
Nadesłano do Banku Eckersdorfa ofiar z miasta Łodzi i prowincji . . 527.471.780 „
Według kwitarjusza p. Henelowej . 2.020.000 „
„ „ p. Bayera . . 19,935.000 „

Spis ofiar zebranych w Pabjanicach.

Materjały.

Tow. Akc. Krusche i Ender (250 mtr. chusteczek) (750 „ haki)	1000	mtr.
Tow. Akc. R. Kindler, 7 sztuk towaru . .	117	„
Tow. Akc. „Dobrzynka", szewiotu półwełn. .	20	„
Preiss Herman	20	„
Engelhorn i Markgraf, towaru . . .	10	„
Józef Hans, Tkalnia, towaru	10	„

Różne.

Tow. Akc. Wyrobów Chemicznych, 50 gr. Kreosot carbonat, 100 gr. Kali sulfo guajacel, 100 gr. Antipytia, 100 gr. Amidopyrin, 500 gr. Tanalbin, 500 gr. Lithelum, 1 pud. Fortesan, 10 pud. Phytiny w kaps.

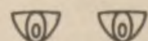
Tow. Akc. Robert Saenger, 1000 klg. papieru piśmiennego na kajety, t. j. na 15,000 kajetów.

Pabjanickie Konsorcjum Przemysłowe . 10 koców

Johanna Krushe . . . . . 4 chusteczki

Gotówka.

Preiss Gustaw	5.000.000	mkp.
G. A. Krusche	1.000.000	„
Dom Handlowy Ekspedycyjny . .	3.000.000	„
G. W. Witte, Młyn Parowy, 2 worki mąki żytniej	6.000.000	„
Hieronim Włazłowicz. Cegielnia . .	6.000.000	„
A. Hadzianowa	500,000	„
Firma Karol Kolbe	10.000.000	„
Firma Otton Gross , ...	500.000	„
Młyn parowy „Milowski i S-ka" . .	5.000.000	„
Firma „Waldemar Krusze". Odlewnia .	2.000.000	„
Firma Magrawicz. Zakład mebli . .	1.000.000	„
Bank Handlowy w Warszawie, Oddział w Pabjanicach	3.000,000	„

Spis ofiar zebranych w Zgierzu.

Panie: Borsowa Teresa, Kruschowa Małgorzata, Lorentzowa Helena, Kuleszyna Wanda, Hołubska Stefanja, Hesmerowa Małgorzata, Falcmanowa Lucja, Szeinertowa Kazimiera i Kurpińska Jadwiga.

Według zestawionego protokułu zbiórka w Zgierzu dała:

Tow. Akc. Manuf. baweln. Lorentz i Krusche .	100	mtr.
Tow. S-ka Akc. fabryki sukna a. g. Borst półwełnianego materjału	32	„
skrawków sukna kolorowego 3 funty		
Bracia Szydłowscy „Ulstru"	6	„
Tow. Akc. Zgierskiej Manufaktury, surówki .	83	„
Przędzy wigoniowej 14 i pół funta		
Firma Syrkis i Finkenstein, wełnianego towaru	5	„

Przemysł Chemiczny, 40 kolorów farb na wełnę i bawełnę

Fabryka obuwia „Ceda", 8 par cholewek na półbuciki pół klg. skóry do wyrobu obuwia.

W gotówce.

Bank Przemysłowców Zgierskich . .	1.000.000	mkp.
Otto Majer i Syn	150.000	„
p. Strohbach , ...	150.000	„
Emilja Hoch i Ko.	200.000	„
N. Banes	150.000	„
Elektrownia Zgierska	300.000	„
L. Landau	500.000	„
Firma „Brodacz"	1.000.000	„
Firma Bernekier	500.000	„
Akc. Tow. Bud. Maszyn Juljusza Hoffmana	500.000	„

Zbiórka książek.

w WARSZAWIE.

Księgarnia Arcta za pośrednictwem p. Szelążka	388	książek
Gebethner i Wolf	110	„
Księgarnia Wojskowa za pośrednictwem P. T. Pyzla	90	„
Wende	17	„
Trzaska, Ewert i Michalski	15	„
p. Lisowska	13	„
p. Mortkowicz, Tow. Wydawn. w Warszawie	9	„
Księżnica Polska	7	„
p. J. Daniłowska	188	„
p. M. Chrzanowska . . . 3 albumy i	111	„
p. Sterkierowa	65	„
Gimnazjum Kulwiecia na placu 3-ch Krzyży .	198	„
Pensja p. Kowalczykówny na ul. Wiejskiej .	111	„
Poselstwo Japońskie w Warszawie żurnali i	18	„

w KRAKOWIE.

Biblioteka Narodowa	88	„
Tow. Szkoły Ludowej	44	„
Gebethner i Wolf	25	„
Czarnecki	25	„
pp. Miklaszewscy . . . albumów i	16	„
p. Krzyżanowski	9	„

Szkoły Warszawy, Poznania i Łodzi znaczną ilość książek odesłały bezpośrednio do Zakładu Dzieci Syberyjskich w Wejherowie.

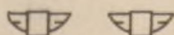
Szkoła realna ośmioklasowa w Łodzi . .	57	„
Jureczek Pogorzelski z Radomia . .	5	„

Inne ofiary.

Pan Steinhagen ofiarował jedną belę papieru.

Fabryka Majewskiego w Pruszkowie za pośrednictwem p. M. Sosińskiego ofiarowała 5.000 ołówków.

Przedstawicielstwo firmy „Remington" w Polsce (Hotel Bristol-Warszawa) ofiarowało koszta materjałów przy naprawie maszyny na sumę 181 zł. pol.

Polish children in Japan.

Searching help in China and Japan.

It was decided by the Polish Children Relief Commitee in Vladivostok in April 1920 to do everything possible to realize our plan of the evacuation of the Polish children in Siberia. Evacuate them to Poland— but not immediately, as the news which reached us from Poland, were disquieting: threats of the new war, ruined towns and villages. Was it possible to take children, tired by misery and wanderings into such uncertain fate? Therefore we decided to get help in America for accomodating children there, for a certain period, where they could recover. We were already in connection with the Polish Legation in Washington and the Polish National Department in Chicago — as in principle the decision from there was favorable, but it was necessary to consider details and collect funds.

The mission of abovue mentiond matters and collecting funds was entrusted to the vice-president of the Polish Relief Committee Dr. J. Jakobkievich. Though best results were expected, there were still many difficulties arising: if Polish organizations in America agreed to take the children, how should we transport them there? There was no direct service to America and in fact only one passenger-steamer was at this time running between Vladivostok and Tsuruga in Japan, a small coastal steamer the „Hosan Maru", always packed and unable to accomodate large number of passengers. Therefore it was necessary to concentrate the children in Japan or in Shanghai. It was thus decided by the Comittee that I should go to Shanghai to collect the necessary funds to support the group of children already collected by the Commiitee, as well as for the money for running expenses to organize a concentration camp for the children. Our principal reason for deciding to seek help in Shanghai was, because we had received the news that Mr. Yastrjembski (former manager of the Russian-Asiatic Bank and the late Minister of Treasury in Poland) had returned lately from Poland to Shanghai and that he, being interested in our work, could assist us greatly.

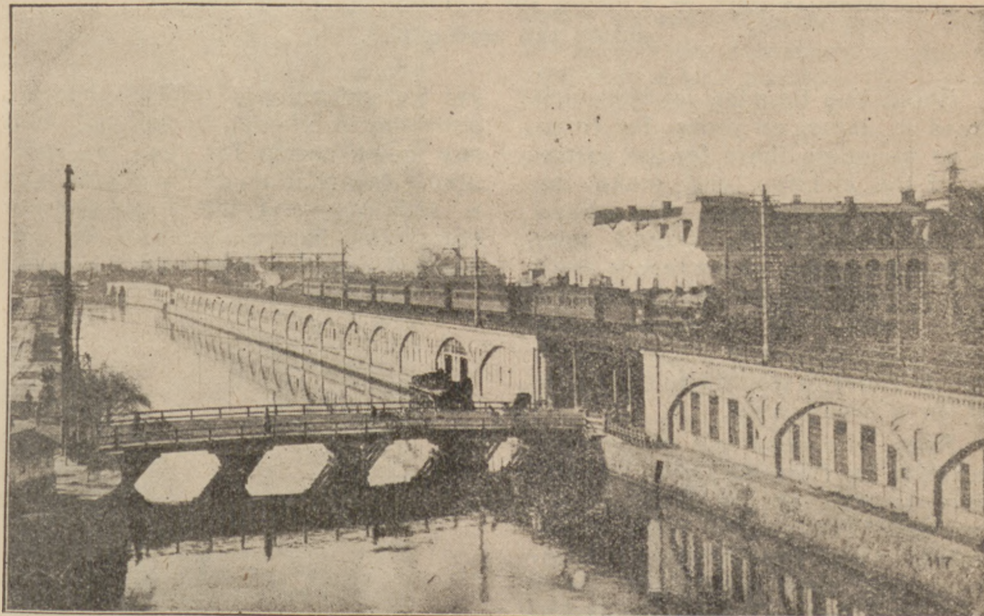
I had great hopes of Shanghai, knowing how esteemed and influential Mr. Yastrjembski was and how difficult it was to do anything in a country not knowing any one there.

At the end of April I left for Shanghai. The children asked me to return soon, begging to take them quickly to America. The whole Committee gathered at the wharf encouraging me in my enterprise and wishing me „good luck".

I must say, that I needed it greatly for althoug I had travelled much in my life, it had only been for my own pleasure and here I was going on a difficult mission to a strange country and to strange people. One could lose courage altogether.

Immediately after my arrival to Shanghai I went to Mr. Edmund Statkievicz who was always heartily sending us help to Vladivostok Alas! He had left for Harbin a few days before.

I then went to Mr. Yastrjembsky and found him in. I received a most hearty welcome and during my stay in Shanghai i indulged on his hospitality, information and advice. Unfortunately there was no hope of collecting any funds, as nobody could undertake, it and I myself, a complete stranger, could not do it in so short time. Therefore I wanted to organize a concentration camp for children. I got the idea, that perhaps the French Catholic Mission would agree to keep the children until their departure for America. Mrs. Yastrjembsky took me to Pere Momus and we related the whole matter to him. This kind-hearted man, moved by the ill fate of the Polish destitute children in Siberia did all that was in his power. In a few days he gave me a reply, according to which the French Catholic Mission agreed to take 100 children for a period of one year. This fact showing that after all I could expect some help from Shanghai, cheered me up greatly, still seeing that there was all I could achieve there. I decided to go to Japan, trying to obtain help for other children, as we intended to evacuate from Siberia over three hundred of destitute children.

Japanese train bronght me to Tokio and after by this same railway arrived many banens of cninldren to the Capital of Japon.

With a feeling of sadness I left Shanghai. Such a great rich town and still so little actual help for children obtained there. People in Vladivostok and also in Shanghai unanimously advised me not to go to Japan, telling me that there I shall achieve just nothing. They told me that the Japanese are an egoistic, selfish nation, that does not care about anybody and does not help anybody; the darkest picture of my plans was predicted. I knew Japan only from my pleasure trips of a couple of months. Still I built my hopes on the fact that if the Shanghai mission agreed

to take 100 children, maybe the missions in Japan would do the same and thus with collective help we would be able to transporte the children to America.

At once after my arrival in Japan I went from one Catholic mission to another, thus visiting all I heard of, but met with refusal everywhere. There was neither place, nor means.

Asakusa park — building for childrenplay lately burned during the earthquake.

About this time Dr. Jakóbkievich arrived in Japan en route for America to negotiate there for the reception of the children and make the necessary preparations. We agreed that Dr. Jakóbkievich should telegraph me at once of the results and I on my part should telegraph with what success I met in Japan. We firmly believed that if Japan would help us, America would also cooperate and on a broad scale.

After the departure of the vice-president for America I went to Hokkaido to call on the Order of the Trappists. The journey from Yokohama to Aomori takes about 12 hours by the train and from there four hours by the steamer to Hakodate. This may be a pretty town at different times, but it left in me the most unpleasant rememberance of hiking in the pouring rain and dragging through te mud ankle deep in search of a hotel. Moreover not knowing a word of Japanase, I had to explain everything by the aid of drawings.

I had been previously informed that the Order of the Trappists has greet stretches of land and that farming is their chief occupation. I therefore concluded that elder children could occupy themselves there usefully. But alas, pere Superieur refused me! My last hope failed. I felt in my heart agreat emptiness and bitterness against all the world: There seemed to be so much space and sunshine and yet for unfortunate Polish children, perishing in Siberia, I could not find any quiet corner for even a short time. My return to Yokohama was a sad one and the rainy weather completely harmonized with my depressed mood. I had nobody even to tell of my misfortunes, nobody to show me a little regret. About 11 o'clock at night I sat in my hotel room in Jokohama thinking, where to look for help and what to do.

I could not return to Vladivostok with nothing accomplished. The children were avaiting me anxiously; what could I tell them? and then there was the question of feeding them. Owing to the devaluation of Russian money, all the property o the Committee decreased so desperately that it would be impossible to keep the children for a longer period. Letters received from the Committee in Vladivostok were not encouraging: supply of cereals in the orphanage already was consumed and the supply of flour was running low. Mrs. Helena Budzinovska supervisor of cur orphanage worked wonders to satisfy all needs and encouraged everybody. Still it could not get on like that for long.

Thinking the matter over I came to the conclusion hat the transportation of the children to America could be done only via Japan. First of all the very bad connection with Shanghai made this trip with a large number of children, especially younger ones, almost impossible. Besides even in Siberia one could not do anything without the assistance of the 'Japanese, as only in those places where the Japanese troops were stationed, could one accomplish the work of collecting and evacuattng of the

Japanse kiddies carriyng babies on their back.

children. I knew I must find some one to help me out, but being a private person, a complete stranger, with no connections at all, where would I go?

I found that the most reasonable idea would be (as the Polish children in Siberia were the victims of the Great War) to go to the Ministry of War, where I might get some advice. Through my mind flashed the fear that I would not achieve anything. Yet, what had I achieved through others? Only pere Momus from Shanghai was willing to help me, othervise, who cared about the poor perishing children. The next day I was already at the Ministry of War.

Horyo Kwamu — the 93 years old buddhist arebishop.

I was asked whom I wished to see. What could I answer not knowing anybody? Of course the best thing would be to see the minister in person, as he was the power to decide: after a while the aide-de-camp of the minister came, a man of pleasant appearance and speaking French well. His politeness and kindness so encouraged me, that I related to him all my trouble, asking him to advise me what to do. I saw he was keenly interested in the matter and noticed a deep sympathy for the fate of the children.

„You want quick help, Madam, and in our ministry the slightest matter must pass through various sessions, it takes a long time. I would recommend you to go to the Ministry of Foreign Affairs. Do you know anybody there?

„No," I answered, „in whole Japan I know nobody."

Without a word he buckled on his sword and we went out together. He called a motorcar and a few minutes later we were already in a different large building. My good advisor disappeared in some corridors. He was back in a few minutes and conducted me into a room, where I was met by an elegant looking gentleman in Japanese dress. After exchanged greetings, he looked at me inquiringly. I did not know with whome I was speaking, but I saw good eyes, a handsome face and great kindness. Again I told the story of my children. He listened carefully, the serious appearance of his whole being aroused my confidence, therefore I told him all my worries and fears for the future of the work begun. Questions, he gave me, proved the great attention of the listener, his great interest and complete understanding of our task. Nobody yet has listened to me so carefully. Nobody yet had been so heartily interested.

That is what Japanese selfishness looks like. One stranger gives me the best advice, takes me to the right place and another takes the keenest interest in my story.

„Please, write all you have related to me" I was told. His manners,— this refined simplicity so familiar to upper classes indicated that I was speaking with somebody occupying doubtless a high position. Only when leaveing I asked for whom I must ask to-morrow to hand my written report. The gentelman took out his visiting card, which read „Viscount Mushakoji, first seceretary to the Ministry of Foreign Affairs." „Viscount", I said "I am confident you wish to help me I do not doubt you desire it."

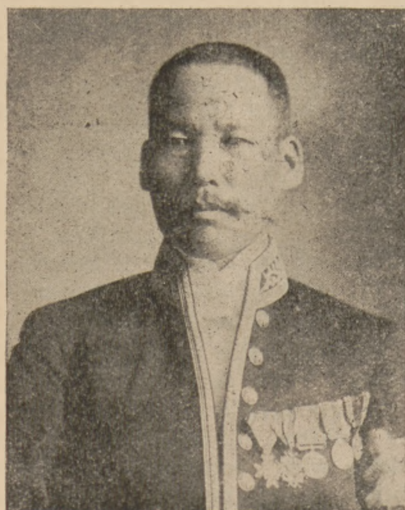
Thus the future life of the Polish children was left in the hands of Viscount Mushakoji.

About 6 o'clok next morning I finished my written report, at ten I was already before the Viscount.

„It is possible to get steamers for the transportation of the children from Vladivostok to Japan" he told me, but where would they live and how „would they be fed until their departure for America? Please advise me".— „Viscount, if you were in Poland in such a situation as I am now here and asked me what to do, you would not have a chance to worry and think about it as in my country I could do all for you" „I fully understand, Madam, that you need quick help; however please give me two days to think the matter over."

I had two days of feverish expectation, moments of great joy were changing with moments of doubts, that something bad will happen and all my hopes will be ruined. Two days passed, I went to the Viscount. He greeted me smiling, therefore I could guess at once that a favora-

ble answer awaited me. He introduced his friend Mr. Morishima telling me that it was he who had secured the full help of the Japanese Red Cross. All that I have tried in vain to get elsewhere during one and a half month, I got from the Japanese barely in four days. If I had listened to incorrect information regarding the Japanese the majority of children would in all probability have had to starve in Siberia.

R. Watanabe — Japanese Generale Consul in Vladivostok.

I received at once from the Ministry a certificate ordering all Japanese government departments to give me all possible assistance. I was obliged to leave at once for Vladivostok and inquired whether I should thank J. R C. personally or write a letter. I was told I must leave my card now and on my return to Japan call to express may thanks. I sent a telegram to Dr. Jakóbkiewich in America that Japan agreed to take the children and happy I left for Vladivostok to dispatch the first group of children. Such a great joy almost upset me. felt so neivous that I was afraid the train would not reach Tsuruga, that the steamer would sail. before the appointed time and I should have to wait a week for the next one. As a result of my excitement I got into the car at Maibara that went to Kyoto, whilst all my luggage went to Tsuruga. Luckily I had with me my handbag containing all documents. I got out at the next station, but was in despair at not being able to explain to anybody what happened. Then I showed my documents and they produced great effect. At once somebody was found whom I could tell my misfortune and who notified the station authorities in Tsuruga to take care of my trunks whilst I was put with great attention into the right train, which reached my steamer in time.

II.

In Vladivostok.

After arr ving back in Vladivostok. I went at once to the Japanese diplomatic mission and military staff. I saw major Hasebe, who previously helped me getting military lorries for the transportation of food supplies for the children. Major Hasebe has much sympathy for Poles, as he spent a few years in Poland during the last war. I told him my good news, asking also to whom I must present first my certificate. I was introduced to Consul General Watanabe, who energetically started helping me. His willingness to help, his extreme goodness never ceased during the evacuation of the children. He took me to the chief of the diplomatic mission Count Matsudaira. To this dignified and kind official I repeated once more the whole story of my work and then with my heart, warmed by the goodness of those generous people, I hurried to Sedanka, a seaside place about 40 kilometres distant, where I fouud the children in a fine villa offered for their use. All were asking unanimously: „Are we going to Japan"? A hundred questions were asked. I had to tell them that in Japan houses have folding paper doors, floors with thick straw mats and gardens full of pretty flowers. Also, that instead of dresses they wear fine kimonos, whilst instead of shoes wooden sandals and socks with the big toe separated. Of course, the children were given various advice as for instance that they must not make holes in the paper walls and should take off their shoes in the houses and not spoil the mats, that only good children will go to Japan, where everybody is kind and polite. The children happy with the prospects of going to Japan assured me that they will be above reproaches. Those expression of joy were succeded by busy days of preparations for the journey. Mrs Helena Bodsinovska whom I called a guardian angel of the children began her preparations with washing, sewing and repairing. Everything she did had to be pretty, therefore even old patched dresses looked dainty when passed through her skilled hands. Thanks to Consul Watanaae all formalities, visa etc., were done quickly. Time was flying and I was happy in spite of various difficulties, that arose from places I last expected. Still all those worries were lost in the joyful thought that the children are sailing and that it would be the first step in their return to their home country. One thing was upsetting me somewhat and namely: I had not yet a definite answer from Dr. Jakóbkievich from America, that everything is redy ther to receive the children. I must confess that sometimes a thought, that America may refuse in the last moment to

Polish children during a walk at Tsuruga.

Prof. I. Okakura — attache to the president of J. R. C.

receive children, was torturing me. What shall I do then? However, the most desired news came, that the Polish National Departament in America agrees to take 300 children and gives 35,000 dollars for the children relief work and to cover the cost of the transportation. Our dreams came true, which gave us strength for the future. 20th July 1920, the first group of children, 53 in number was ready for the journey." The little wanderers were deeply moved. New life and new countries were awaiting them. We shall always remember with greatest thankfulness all those who tried to help us at this time and make things easier for us. For the transportation of the luggage from Sedanka to Vladivostok the Japanese staff sent 2 lorries, besides one given by colonel Burhardt—the head of the Polish Military Mission. It was decided to bring the children by train but by this time the railway traffic was interrupted by the ressurection of partisans and bandits. I rushed to the French Mission and General Laverne, who always was willing to help us, gave 2 cars, Colonel Burhardt I car. After coming to Vladivostok we first went to church. The aged priest Slivovski held a solemn mass. After that we left for the steamer. I took the youngest children. Tnere were twelve of them in the car. A little girl put her arms round my neck asking if I shall come to Japan to see them. One could detect a note of fear, then if ever I saw the responsibility of the work undertaken. I saw a long and hard road which I must take following the children. I realised the work that will last for years that I must complete, never mind how hard it would be for me. Yes, I understood well that now I cannot leave this work and should I desert those children nothing would justify me in doing so. Thus my life and theirs were tied together.

The viscountess Motono.

Kaidziu Kitakoshi — buddhist chaplain.

In the meantime the children started singing. What a strange sight it was: a row of lorries and motorcars headed with children. A song rang out on Vladivostok streets, as the farewell to the Far East. People were stopping, looking at the young travellers. Everything was prepared on the steamer to receive the little wanderers, thanks to the care of Consul Watanabe who several times went to the steamer superintending everything. Having so much work of his own he still found time to occupy himself with the childrens welfare. Many people have won our deepest gratitude; it is difficult to mention them all, there are so many of them. Everyone did his best for the children. Consul General Kikuchi, Consul Shimada, Major Hasebe, Sawada, Capt. Goto, Honda, Kumabe, Kano, Lieut. Fusitake, Capt. Takeda and Fusikane, all wrote their names in red letters in our memory. After the first moments of rush when the children were counted and everything was found in order, the children sat down to a meal on the deck. A cover was spread on the deck, and the children sat round it, as if picnicing. Count Matsudaira and Consul Watanabe saw the children off wishing them luck. Slowly the steamer left. For a long time little hands waving handkerchiefs were seen and faint sounds of the Polish national hymn were heard.

III.

My return to Japan.

After the departure of the children I had so much work in organi-

A group of polish children together with some Japanese students in front of the French Catholic church in Tokyo. In the middle seated are: Monsignore Pietro Fumasoni Biondi — the Delegate of the Pope in Japan, Pére Tulpaine — the rector of the Catholic church Azabu in Tokyo and Madame Anna Bielkiewicz — the Prezident of the Polish Children Relief Committee.

A group of polish children together with some Japanese students in front of the French Catholic church in Tokyo. In the middle seated are: Monsignore Pietro Fumasoni Biondi — the Delegate of the Pope in Japan, Pére Tulpaine — the rector of the Catholic church Azabu in Tokyo and Madame Anna Bielkiewicz — the Prezident of the Polish Children Relief Committee.

zing the further work, that I could leave for Japan only at the beginning of September and to be present at the departure of the first group of the children for America. The second group 120 in number brought from Siberia was in Vladivostok waiting till the Japanese military transport „Chikusen Maru" would be able to take them; in the meanwhile the children were living in railway cars.

Full of happy thoughts I arrived at Tokyo. From letters sent me by Mrs. Helena Budsinovska I knew that they were all well and happy and delighted with Japan. The day after my arrival I had an audience at the J. R. C. With beating heart I entered the great and magnificent building. Solemn dignity was peering from every corner. In a few minutes I had to meet the people, who had received our children. Oh, how warmly I was thanking them...

At the time when the fate of the children was decided the president of the J. R. C. was Count Ishiguro and the present head of this powerful institution H. E. Hirayama continued the noble work. May those names never be forgotten and always surrounded by the veneration due to them.

In answer to my thanks, His Excellency Hirayama replied simply that they only fulfilled their duty. He spoke of the noble action, which changed the children's life completely from starvation and misery to better life, with such simplicity as though it were a customary and usual matter for them.

I was introduced to the vice-presidents H. E. Sakamoto and Marquis Tokugawa. All of them enchanted me completely with their kindness, goodness and simplicty. Not only all those who occupied high positions, did not have the slightest haughtiness, but they assured me, to be their debtor for ever and that they are grateful to me for giving them the opportunity to care for the Polish children as this work brings them great joy.

I was told also how all preparations for receiving the children were done. First of all the J. R. C. dispatched Mr. Yoshiyasu to Vladivostok who called on me, gathered all necessary information and helped me to arrange everything there. Next the J. R. C. secured from the Ministry of War transportation for the children from Vladivostok to Tsuruga. Railway fares were paid by the R. C., accomamodations were found by Mr. Niuya. Everything was done so quickly as if by the magic wand and what would have otherwise taken me months to do.

Senator S. Sakamoto — Vice-President of the Japanese Red Cross and Dr. J. Jakóbkiewicz—Vice-President of the Polish Children Relief Committee with the youngest child—Andzia in the orphanage „Fukudenkai" in Tokyo.

I left them enchanted and with thankfulness for those generous men.

Fukudenkai.

This is the name of the orphanage maintained by the Buddist Benevolent Society of which Prince Mori is President and that is where the Polish orphans were assembled and lived during their stay in Tokyo in Japanese houses situated in a fine park. A section of the buildings was occupied by Japanese orphans.

As soon as I arrived there, the children overwhelmed me with their excited and clamourous talk and stories of all they had seen and experienced since leaving Vladivostok; they all spoke together, so that I had to hush them and ask them to relate their stories one by one. After they boarded the Japanese military transport „Chikusen Maru" in Vladivostok most of the time was spent on deck as the weather was very fine. The crew was very friendly to the children and listened interestedly to the Polish songs they sang. In Tsuruga the party was met by the representatives of the Japanese Red Cross, of the town and many other people. Upon landing all the children were first bathed, fed and afterwards shown round the town. Many people visited them and brought all kinds of small presents, such as biscuits, sweets, cakes, postcards, etc. and even small towels. Chief of the prefecture Mr. Kiuchi, Mr. Hasegawa, Mr. Yamada, Dr. Watari, Capt. Ono, Mr. Hayasida, Chief of Customs Mr. Toni, Mrs. Kikuchi, Mrs. Wada, Mrs. Tsuji were among those welcoming the children to the land of the Rising Sun.

As a farewell to Tsuruga the children sang the Polish and Japanese national anthems, as the train moved out of the station, carrying the little travellers to Tokyo. During the journey across Japan they met with many surprises, for at each more important station they were met by representatives of the Japanese Red Cross and many persons interested in them, who offered presents. Among others meeting them along the route were Mr. Tamura, Senoo, Ueno. Gemalino, Inouye, Masaki, Fujisaki and others. The following morning they arrived in Tokyo.

I found them in the best mood and health. In Japan they began to laugh again and enjoy life. Well fed and cared for they were gradually forgetting their sad past.

Mr. Joshiyasu — member of fhe Jap. Red. Cross.

The teachers accompanying them were full of praise and gratitude.

The Japanese Red Cross in taking charge of the children not only catered them but also furnished all manner of entertainments. The adults accompanying the first group fulfilled their duty especially well. During the morning the children were instructed in various subjects, heard lectures and had singing lessons. Whilst the older children also helped in sundry household and domestic duties, as washing, sewing etc. for the girls and wood chopping for the boys. The following representatives of the Red Cross Mr. Osawa, Yamanouchi, Shiga were in charge of the general arrangement for the children and executed their difficult task with interest and good will and the children took attachment to them. A daily visitor to Fukudenkai was Prof. Okakura the attache to the President of the Red Cross. I owe special gratitude to this excellent man, as owing to my ignorance of the local conditions and customs as generally such in Japan, I should have made many unpleasant blunders, whereas he was constantly at my side with advice and help thus relieving me of great embarrassment on certain occasions. Moreover, he was at all times constantly at my services and whether ill or not never refused to devote his whole time and attention to his work for the children.

Great friendship soon arose between the Japanese children at Fukudenkai and the Polish children: together they sang songs, both Polish and Japanese and understood each other in play. Also the Japanese teachers were very kind to the children, namely the Head mistress Hirooka and teachers Yamaguchi, Isse, Kodama anb Banzei.

The children were sorrounded by the sympathy of all classes and the youth of Japan was showing them great attention and sympathy. A splendid example of such friendship are the two daughters of Baron Mayeda who came regularly to help their little friends with their sundry duties. The students of the Peers School sent the children postcards printed by them, whilst the Keio Univesity students arranged various concerts and entertainments.

The largest newspaper in Japan the Hochi Shimbun organized a lovely concert by Japanese children for the Polish children.

Marchioness Nabeshima and Viscountess Motono and many other ladies visited the children as they arrived in groups and presented them with toys, sweets etc. The order of the day being, that the children all entered the reception hall, sang the national anthems and other songs and were presented with the gifts. Afterwards they rushed out into the open and made a deafening noise through multifold trumpets, horns—various instruments, all being happy and content. The wife of the Japanese Minister to Poland, Mrs. Kawakami presented them with cakes ornamented with the Polish eagle, whilst Marchioness Saigo donated useful clothing. Every Sunday the children attended mass at the catholic society. The venerable old Missionary Pere Tulpaine took charge of the children whilst Pietro Fumasoni Biondi, the representative of the Pope gave, them a special blessing. The president of the Catholic Society, Mr. Yamamoto also took great interest in the children, providing them with various amusements. The Buddhist priests Kitakoshi, Tan and Watanabe arranged for magic and accrobatic performances, which greatly astonished and delighted the children. The children greatly appreciated and were extremely thankful for all the attentions showed on them.

Once they were invited at the famous Zojoji temple, celebrated for its priceless treasures and Japanese art. They were met at the portal by the priest Kambayashi who took a keen interest in the children. They had the honour of seeing the venerable 93 years old Buddist Archbishop, dressed in flowing robes of scarlet with gold borders and carrying the „kotsu", he being supported on both sides by two priests. He looked at the children steadily for some moments, fervently prayed and then blessed them individually greeting them and stroking their little heads. Moved by the solemnity of the moment all the children kissed his hand, in accordance with the Polish custom of reverence. This act deeply impressed all the Japanese who witnessed it.

First Minister Plenipotentionary of Japan in Warsaw Mr. Kawakami — initiator of the Polish-Japanese Society in Poland and fosterer of the relationship between Jappan and Poland.

Each group of children was invited to the palatial residence at Shinagawa of Princess Mori of the Funkudenkai Society. As the children approached her palace the folding door of the hall was opened, revealing the Princess seated in an armchair and her court seated about her on the tatami flooring. The children then sang the Japanese and Polish national anthems, Prince Mori then made a speech which was followed by delightful entertainments.

The Japanese Red Cross arranged a trip to Nikko for the second group of children and about 60 of them old enough to participate took part, being delighted with beautiful cryptomeria groves and temples; the

The Japanese Women Social Organisation presented to the polish children japanese kimonos and boxes with sweets. Polish and Japanese children living together in the „Fukudenkai" orphanage fotographed in this picture with the representatives of the Japanese Women Social organisation and the President of the Polish Children Relief Committee—Mrs. Anna Bielkiewicz.

The Japanese Women Social Organisation presented to the polish children japanese kimonos and boxes with sweets. Polish and Japanese children living together in the „Fukudenkai" orphanage fotographed in this picture with the representatives of the Japanese Women Social organisation and the President of the Polish Children Relief Committee—Mrs. Anna Bielkiewicz.

older children went on to Chuzenji whilst I remained in Nikko with the small ones. Returning from a long walk, I sat with my little charges in the hotel room, where they played and sang songs. Gradually Japanese children joined them and became interested in the little strangers, so that in a short while all were playing and amusing themselves together up to the time of departure.

In the meanwhile the hotel staff had collected something over 20 yen and presented it to the children as a farewell gift. As a recognition we left them a photo of the group of children. On the way to the station passers-by wished us farewell and we were seen off at the station by the local representatives of the Red Cross and the town authorities, and the train pulled out amongst cheers. Thus, whereever we went we were surrounded by the unseen vigilance of the Red Cross.

On all National Holidays, both Polish and Japanese, the children were honoured by visits from: Viscount Ishiguro, His Excellency Hirayama — President of the J. R. C., their Excellency Sakamoto and Marquis Tokugawa — Vice Presidents of the J. R. C, His Excellency Nagasaki, Mr. Fujsisaki and other members of the Society, all of which showed the greatest sympathy for and interest in the refugee children.

Her Imperial Majesty the Empress of Japan also patronized the children with Her attention and sent them gifts which were handed them

Markiza Nabeshima
of the Imperial Court.

by Baron Omori and Baron Sanjo in Her Majesty's name.

On April 6th 1921 the Polish orphans from Siberia had the honour to see H. I. M. the Empress of Japan in their midst, the ceremony taking place in the grounds of the J. R. C. Society in the Azabu district, Tokyo.

The full description of this ceremony was published later in Tokyo as follows: „At the main entrance to the hospital the president and other members of the J. R. C. had gathered together with some high officials and prominent members of Society whilst two places were allotted to representatives of the Polish Relief Commitee. Around the entrance were grouped the doctors of the Hospital and many rows of nurses and attendants were lined up on each side of the main path reaching to the gate. The road and entrance where Her Majesty would pass was covered with white cloth.

At 9 a.m. a red automobile mounted with gilt wings rolled into the gate everybody bowing deeply as it passed. After alighting Her Majesty entered a waiting room and rested a while. There His Excellency Hirayama—President of the Red Cross Society handed Her Majesty through Her personal secretary Baron Omori a report of the work of the Polish Relief Committee and the great assistance afforded them by the Japanese Red Cross Society and the Japanese nation in general.

At the same time a letter from the Polish Relief Committee was handed to Her Majesty thanking for Her kind thought of the children and requesting that She consent to take them under Her august patronage. The report and letter was graciously accepted and the requets generously accorded. Her Majesty then proceeded to the place where Her audience awaited Her and the President of the Polish Relief Committee Mrs. Anna Bielkevich and Vice-President Dr. Jakóbkevich were presented. Her Majesty then mounted a specially erected dais seated herself on a gilded chair placed thereon, whe-

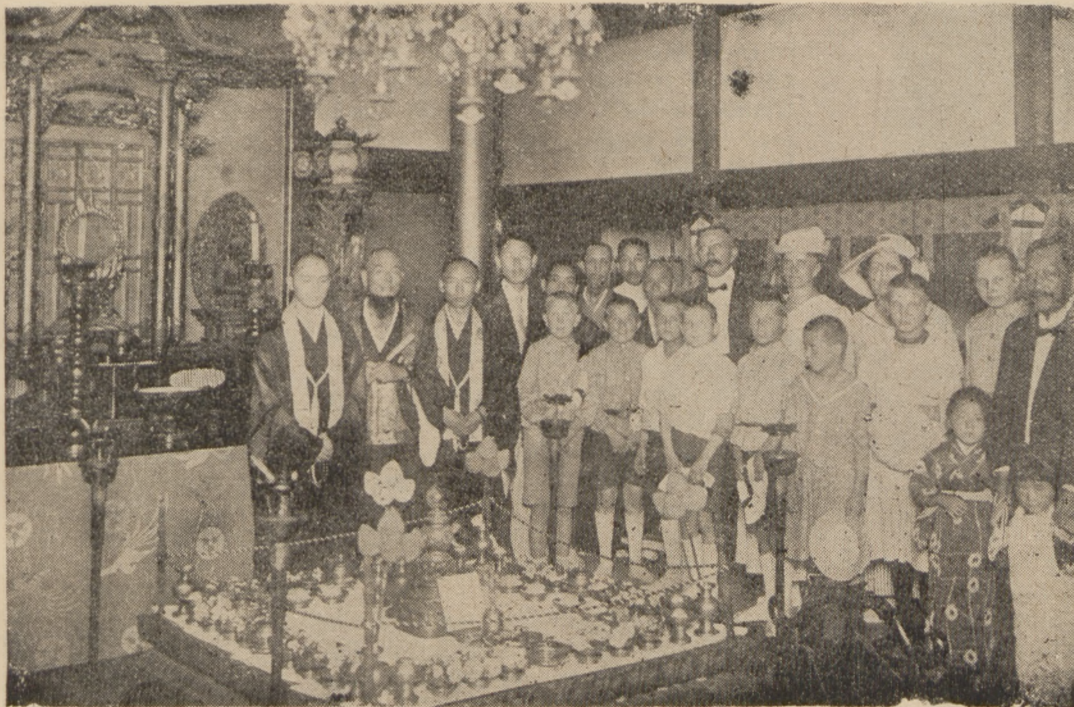

Happy polish children in the Japanese Paradise.

reupon the demonstration was carried out by stretcher bearer corps.

The Polish orphans numbering 101 and 50 japanese orphans stood in rows some distance from the dais casting shy glances towards the dais. At a given sign the president led the girls and the vice-president the boys to a regulation distance of about 40 meters close to the dais. All the children bowed deeply. The Empress made a sign for them to draw nearer and Her wish was conveyed to Mrs. Bielkevich who moved the children nearer. Still nearer ordered Her Majesty. There was a moment of hesitation, as this was contrary to Japanese court etiquette. „I wish to see the children well", so they were moved still nearer, only about ten steps dividing them from Her Majesty. Everybody was moved and astonished by this great favour and the children and elders again bowed deeply. Then the Polish and Japanese children sang together the „kimigayo". After a moment's silence the Polish children sang the Polish national anthem and were lustily supported by the Japanese orphans. Smilingly the Empress listened and then said; I wish to see the smallest child, let Mrs. Bielkevich bring her to the dais". Again silence reigned, for his order, so very contrary to all rules of etiquette, stupified all the court officials and others. The representative of the J. R. C. looked helplessly at Mrs. Bielkevich and the youngest child, but the Empress smiling sweetly signed to Mrs. Bielkevich to approach, but she hardly believing her eyes did not know how to act, having been instructed to act stricly in accordance with a set programe and instructions. And then an unprecedented act in the history of Japan occurred, the Empress descended from her dais and went among the Polish children. It is difficult to describe this moment, astonishment changed into deepest admiration. The Empress approached Mrs. Bielkevich and repeated her wish to see the youngest child. At once a three year old girl was brought forward. How old and from where is she? Mrs. Bielkevich replied in French. When His Excellency commenced translating into Japanese, Her Majesty made a sign that She understands. She patted the child on the head and wished Mrs. Bielkevich success in her work of saving children and that they would be happy. Mrs. Bielkevich encouraged by Her Majesty's kindness, expressed her thanks for the great honour conferred on her and bowed deeply to the Empress. The Empress then passed along the rows of children looking at them carefully and drawing close to Mrs. Bielkevich expressed her pleasure at seeing the children and repeated Her wishes of success and happines. Mrs. Bielkevich answered that she is sure that under Her Majesty's august patronage the children's happiness was assured.

Surrounded by her suite the Empress left the ground. Everybody was deeply moved by this queenly act and yet executed with such simplicity by the great Empress who in Her desire to help these poor little innocent victims of the war from Siberia, had descended from her royal dais and gone amongst them, thus breaking all rules of etiquette and ancient customs of Her country.

Japanese bonza priests arranged the special ceremony for a happy voyage of polish children returning back to their Mother country — Poland.

Never before had foreign children in Japan had the honour of seeing the Empress; never before had the Empress spoken to a private person, and this great and unforgetable honour befell the Polish children.

Only one thing darkened the happy life of the children in Japan and that was the outbreak of typhoid fever amongst them in April 1921. What the Japanese can and are prepared to do for children was shown by their actions in connection with this epidemic. A whole wing of the J. R. C. Hospital at Azabu was allotted to the Polish children and they were under constant care of four doctors headed by Dr. Yoshimoto. The bacteriological researches were carried out by Dr. Soga. Dr. Namba was in charge of the healthy children at Fukudenkai. The following doctors also attended the children: Dr. Kobayashi, Goshida, Imamura, Ohashi, Oide, Takeuchi, Yoshizawa, Kawabata, Aoyagi, Shimizu, Mizuguchi, Ta-

naka, Urakami, Yoshimoto, Yamada. The Head Doctor Sato personally superintended all arrangements in this connection, in spite of the great amount of work already on his hands. The following Red Cross sisters volunteered their services to attend to the sick Polish children: Kugawa Midori, Fuzawa Toshi, Takoshi Shimo, Matsunaga Misao, Kakumata Dai, Kakumata Kimiko, Chikada, Sanako, Sahara Chiko, Terada Fukako, Takako Takasugi, Fumi Matsuzawa, Moto Sayakori, Ito Tsuwaki, Kato Yoku, Chu Suzuki, Reki Yushizawa.

I am deeply moved when I remember the great and tender care the children received at the hands of the Japanese doctors and nurses. who never once showed a sign of weariness, but constantly smiled and brought toys and gold fish to their little patients. Unfortunately one of those loving nurses contracted typhoid herself and died thereof, whilst there were no fatal cases among the

Japanase and Polish kiddies saying good bye.

Mrs. Inouye the President of the local Japanese Red Cross Society in Jokohama.

children. As soon as the children had recovered sufficiently the last groups left for the United States of America. This departure from Japan was a solemn moment for all. The children were lined up in pairs each holding a Polish or Japanese flag, after having said good-bye to their friends at Fukudenkai and the member of the administration of the Red Cross. At the gate to Fukudenkai the Japanese orphans with their teachers and the members of the Fukudenkai administration were all lined up and all passers-by and friends wished the children good luck and good-bye, many a tear being shed.

At Tokyo Central Station the group is seen off by Viscount Ishiguro, His Excelencies Hirayama and Sakamoto, Marquis Tokugawa, His Excellency Nagasaki, Fujisaki, Tanaka, Okakura, Yasumi, Yoshiyasu, Osawa, Yamanouchi, Shiga, Osano, etc. Prince Mori, Priest Kitakoshi, and the staff of Fukudenkai, the Governor of Tokyo City Mr. Usami, Representatives of various societies and institutions and the heartiest farewell was given to the little travellers, national anthems being sung by the children.

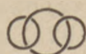
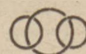
At Yokahama they were joined by the President of the local Red Cross Mrs. Inouye and Mrs. Otami, who present the children with swe-ets and fruit.

Nippon Yusen Kaisha made all to facilitate the transport of children to America. Prof. Okakura and others saw to the details on board of the ship and superintended their embarcation, whilst representatives of the town authorities and local institutions assembled on the wharf. With the sound of the last gong hasty and feverishly farewells were exchanged. Some anxiety was perceptible on the faces of some of the children as the steamer gradually leaves the wharf breaking the paper streamers joining the voyagers with the senders off. Through all the tumult and noise the trains of the Polish national anthem are heard as sung by the children and adults. They all passed through Japan, taking with them sweet remembrances of their stay in this country which is called the paradise of children — for our children the Japanese Red Cross opened wide the gates of this paradise and drew them to its heart.

Our deepest reverence and honour to them!

Anna Bielkiewicz

President of the Polish Children Relief Committee.

Japanese nurse with a polish girl in the garden of J. R. C. hospital in Tokyo.

Japanese nurse with a polish girl in the garden of J. R. C. hospital in Tokyo.

Z dramatów dziecięcych na Syberji.

Chojnowski Olek.

Będąc delegowanym przez Polski Komitet Ratunkowy w sprawie ewakuacji sierot polskich do Chabarowska udałem się do miejscowej ochrony rosyjskiej w poszukiwaniu dzieci polskich. Ochroniarka wskazała ośmnaście dzieciaków o nazwiskach polskich, zruszczonych kompletnie, ze słowami: „Nareszcie polacy przypomnieli sobie o sierotach swoich"... Brzmiało to jakby gorzka wymówka adresowana do społeczeństwa polskiego, które dotychczas jeszcze nie zupełnie rozumie doniosłości akcji ratowania dzieci polskich. Często bowiem słyszeć mi wypadało dziwne bardzo pytanie w ustach polaka: „Po co te dzieci brać, które nie umieją po polsku! . . . To są dzieci ruskie!..."— Tymczasem rosjanie inaczej na tę sprawę patrzą, mówiąc: „Nareszcie polacy przypomnieli sobie o sierotach swoich"... Wiedzą, że potomkowie zesłańców polskich są z krwi i kości dziećmi polskiemi, choćby nawet ani słowa nie rozumieli po polsku, choćby byli obrządku greckiego — i wiedzą, że prawnie powinny te dzieci należeć do Narodu Naszego, i że społeczeństwo polskie powinno zaopiekować się nimi. Bo to jest krew polska wyrwana przemocą z ziemi polskiej...

Nie odrzuciłem nikogo więc z podanych mi w wykazie nazwisk, włączając do grupy dzieci, które miały być ewakuowane przez Amerykę Północną do Polski.

Po załatwieniu prawnych formalności, wyszedłem na ulicę. W uszach brzmiały mi jeszcze narzekania ochroniarki na przeładowanie ochrony, przeznaczonej dla 180 osób, a w której mieściło się 200 dzieciaków. Zastanawiałem się o przyszłości widzianych dzieci i przypomniałem słowa ochroniarek: „Cóż ich w przyszłości czeka... Jeżeli nie ciężka praca i nędza wyrobnika lub wyrobnicy, to prostytucja, zwiększenie szeregów zbrodniarzy — wyrzutków społeczeństwa, chorób, nędzy... Jakże one będą Wam dziękować, Polacy w przyszłości... Szkoda, że to nie ruski"... dodała z westchnieniem.

Zamyślony tak szedłem powoli krok za krokiem... gdy wtem usłyszałem poza sobą szybki krok dziecka. Ktoś szarpnął mnie za ramię nieśmiało... Oglądam się — małe pacholę około dziesięciu lat.

„Czego chcesz, chłopcze".

Chłopak ręce opuścił. Twarzyczka półuśmiechnięta — oczy proszące, a jakby niepewne — siwe duże oczy...

„Czego, dziecko, chcesz"...

Malec zrobił jeszcze większe oczy. „Panie, ja pojadę..."

„Do Ameryki o do Polski" — szczebiotało dziecko.

— Zkąd. — Z ochronki... — Jak się nazywasz.—

— Chojnowski Olek...

— Chojnowski. — zdziwiłem się. — Dlaczego mi ochroniarka nic o tobie nie powiedziała?... — Spojrzałem na ramiona, pucułowatą buzię dziecka, w te duże pełne ufności oczy — duże oczy polskiego dziecka, patrzące w duszę całą prawdą szczerą życia — oczy proszące o przyszłość lepszą dla siebie... Żal mi się zrobiło dziecka, wróciłem do ochrony.

„Proszę Pani, znalazłem jeszcze jednego polaka..."

„Ach, Chojnowski... Jest tu jeszcze jego siostrzyczka Katia... Ale oni mają babkę w mieście.."

Zanotowałem adres, wziąłem ze sobą dwoje dzieci i poszliśmy do babki.

Mały nizki domek, raczej nędzna lepianka sklecona z cienkich dyli i oblepiona gliną na prędce, na dnie brudnego jaru, nad brzegiem leniwie płynącego ruczaju, wśród stosu śmieci, gnoju i odpadków wywożonych z miast. Wstrętny prząśny odór gnijących resztek...

„Czy tu mieszka Chojnowska"?

Jakaś baba obskurna niezmiernie, obrzękła i gruba sybiraczka, wychyliła pomarszczone oblicze. „Czewo" ochrypły głos czeldonki o akcencie syberyjskim. — „Ty gdzie dzieci moich prowadzisz. Na jaki grzech i ktoś ty". Zasypała mnie grzechoczącym głosem.

Zacząłem starej wyluszczać cel mego przybycia i obecność dzieci jej ze mną.

Za nic! Za nic! Tak daleko!... Niech lepiej tu przepadną!...

„Po co mają przepadać, babo!"...

— Ta co tam będę z Panem gadać... Nie dam i basta. I jakie prawo ochronka miała dzieci tobie wydać prawosławne...

— Słuchajcie, babo, dzieci są pochodzenia polskiego...

— Co... „polackie" My waszym językiem nie gadamy...

— Tak ale Chojnowski nazwisko...

— Ta dziad ich „miateżnik z Polszczi..."

— No widzicie... Baba jednak nie dała się przekonać, chciałem już odejść, spojrzałem na sieroty z żalem i zobaczywszy łzy w ich oczach niewinnych, zacząłem znów nagadywać obskurne babsko, tłumaczyć, prosić wreszcie. Baba się uparła — nie i nie. „Nie dam prawosławnych..."

Dzieciaki, szczególnie chłopiec począł wylewać strumienie łez rzesistych i zanosić się od płaczu... Smutny i łkający przytulił się do mnie.

„Panie, ja chcę jechać, Panie!"...

Chlipał...

* * *

Biedne dzieci...

Czy krew wołała nieświadomie przez nich do swoich.

Czy polski duch w jaźni dziecięcej rwał się tam... do Ziemi Ojców— do Polski!

Co miałem robić. Wiecie, była chwila, że chciałem ukraść te sierotki dla Polski...

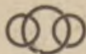
O polskie dziatki, krew bohaterów, — nie mogłem was uratować dla Polski, nie mogłem... nie mogłem...

Ta scena bolesna głęboko, głęboko wcisnęła się w pamięć moją... A ten płacz nerwowy dziecka, ten krzyk krwi polskiej, wołający o ratunek, o powrót do Narodu długo, długo krzyczał w mej duszy...

O! Chciało mi się wówczas płakać z temi dziećmi, płakać bezsilnie w niemocy smutnej męczącej dzieci „miateżnika z Polszczi..."

W. Łazęga.

6. 20. IX. Chabarowsk.

WYKAZ DZIECI

repatrjowanych z Dalekiego Wschodu Syberji przez Polski Komitet Ratunkowy.

Dzieci ewakuowane przez Japonję i Amerykę w latach 1920-21.

Spis chłopców, ewakuowanych z Dalekiego Wschodu Syberji ze wskazaniem miejsca i pobytu na Syberji i Ameryce.

1. Andrzejewski Piotr l. 15 Nikoł. n.Am. s/m*) Cambridge Springs, Pa.
2. Andrzejewski Wiktor l. 16, Nikol. n.Am. s/m. Cambridge Springs, Pa.
3. Andrzejewski Wsiewolod l. 10, Nikoł. n.Am. s/m
4. Aniskowicz Paweł, Okieanskaja s/m Emsworth, Pa.
5. Aniskowicz Piotr, Okieanskaja s/m Emsworth, Pa.
6. Arendt Alfred l. 10, Nikolsk. Uss. s|m. Niles. Ill.
7. Arendt Edmunt l. 12, Nikolsk. Uss s|m. Niles Ill.
8. Arendt Henryk l. 5, Nikolsk. Uss. s|m. Niles Ill.
9. Bertulis Bolesław l. 13, Charbin s.**) Polonia, Wis.
10. Bertulis Jan l. 11, Charbin s. Polonia, Wis.
11. Bertulis Józef l. 7, Charbin s. Polonia, Wis.
12. Bielicki Ignacy l. 7, Czyta r.***) Niles Ill.
13. Bielicki Paweł l. 16, Czyta r. Cambridge Springs, Pa.
14. Bogiński Edward l. 14, Charbin s|m. Orchard Lake, Mich. l.
15. Bogiński Walerjan l. 15, Charbin s|m. Orchard Lake, Mich. l.
16. Bohdanowicz Walerjan l. 5, Władywostok s/m. Emsworth, Pa.
17. Bohdanowski Adam l. 7, Konstantyn. s/m. Emsworth, Pa.
18. Bolubojarski Wiktor l. 12, Władywostok s. Emsworth, Pa.
19. Brzosko Konstanty l. 9, Aleksiejewsk r. Manitowoc, Wis.
20. Brzosko Włodzimierz l. 10, Aleksiejewsk r. Manitowoc, Wis.
21. Budzinowski Wilhelm l. 11, Nikolsk Uss. r. Cambridge Springs. Pa.

Bajlon-Kanczus August patrz Kanczus
Cecelus-Poliszczuk Aleksander patrz Poliszczuk

22. Ciechanowicz Jan l. 12, Charbin s. Cambridge Springs, Pa.
23. Ciepiel Piotr l. 5, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
24. Choderski Aleksander l. 9, Charbin s/m. Manitowoc, Wis.
25. Choderski Konstanty l. 10, Charbin s/m. Manitowoc, Wis.
26. Cytowicz Eugeniusz l. 11. Chabarowsk s/m. Niles Ill,
27. Czuryłło Jan l. 13, Charbin s. Polonia Wisconsin.
28. Daniuk Karol l. 14, Charbin s/m. Cambrigde Springs. Pa.
29. Dąbrowski Stanisław l. 13, Charbin r. Cambrigde Springs, Pa.
30. Drelski Aleksander l. 8, Chabarowsk s/m. Niles Ill.
31. Drelski Leon l. 4, Chabarowsk s/m. Niles Ill.
32. Drelski Piotr l. 6, Chabarowsk s/m. Niles Ill.
33. Drogoszewski Bolesław l. 13, Władywostok s. Cambridge Springs, Pa.
34. Dudowicz Adam l. 14, Chabarowsk r. Cambridge Springs, Pa.
35. Dudowicz Stanislaw l. 12, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
36. Dudzki Bolesław l. 14, Chabarowsk r. Cambridge Springs, Pa.
37. Dudzki Józef l. 9, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
38. Dudzki Władysław l. 12, Chabarowsk Emsworth, Pa.
39. Erdman Anatol l. 3, Kniewiczy s. Emsworth, Pa.
40. Faltyn Bronisław l. 13, Charbin s/m. Cambridge Springs, Pa.
41. Fuks Henryk l. 12, Władywostok, r. Polonia, Wis.
42. Fuks Władysław l. 9. Władywostok r. Polonia, Wis.
43. Gadomski Marcin l. 10, Władywostok s/m. Cambrigde Springs, Pa.
44. Galat Feliks l. 10, Chabarowsk s/m. Emsworth, Pa.
45. Galat Kazimierz l. 6, Chabarowsk s/m. Emsworth, Pa.
46. Gałczyński Edward l. 11, Władywostok s/m. Niles Ill.
47. Gałczyński Wacław l. 9, Władywostok s/m. Niles Ill.
48. Gierwatowski Henryk l. 9, Charbin s-m. Niles Ill.
49. Górski Władysław l. 12, Władywostok r. Polonia, Wis.
50. Gryszkus Józef l. 7, Czyta s. Milwaukee, Wis.
51. Gryszkus Kazimierz l. 4, Czyta s. Milwaukee, Wis.
52. Gryszkus Jan l. 11, Czyta s. Milwaukee, Wis.
53. Grzegorzewski Wiktor l. 8, Czyta s-m. Milwaukee, Wis.
54. Hałaburda Piotr l. 5, Czyta s m. Cambridge Springs, Pa.
55. Hulewicz Eljasz l. 9, Aleksiejewsk s. Polonia, Wis.
56. Hulewicz Kuźma l. 11, Aleksiejewsk s. Polonia, Wis.
57. Hulewicz Jan l. 12, Aleksiejewsk s. Polonia, Wis.
58. Hulewicz Piotr l. 5, Aleksiejewsk s. Polonia, Wis.
59. Jabłoński Eugenjusz l. 11, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
60. Jabłoński Henryk l. 7, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
61. Jabłoński Leon l. 13, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
62. Jabłoński Romuald l. 5, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
63. Jackowski Mieczysław l. 10, Błagowieszczen. s o.****)
64. Jadykin Aleksander l. 11, Chabarowsk s m. Polonia, Wis.
65. Jadykin Mikołaj l. 7, Chabarowsk s-m. Polonia Wis.
66. Jermolenek Włodzimierz l. 9, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
67. Jewpak Jan l. 11, Konstantyn s. Emsworth, Pa.
68. Jewpak Bazyli l. 8. Konstantyn. s. Emsworth, Pa.
69. Kryłow Wadim l. 8, Władywostok Emsworth, Pa.
70. Kairski Borys l. 7, Aleksiejewsk s. New Britain, Con.
71. Kamieński Alfred l. 13, Charbin s-m. New Britain, Con.
72. Kamieński Telesfor l. 12, Charbin s-m. New Britain, Con.
73. Kanczus Bajton August l. 10, Czyta s-m. New Britain, Con.
74. Kapelusznik Bazyli l. 10, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
75. Karbowiak Zygmunt l. 9, Charbin s. New Britain, Con.
76. Kasperowicz Aleksander l. 15, Władywostok s-o. Emsworth, Pa.
77. Kazimierski Michał l. 11, Charbin s. Niles Ill.
78. Kazimierski Walenty l. 15, Charbin s. Niles Ill.
79. Kogutnicki Władysław l. 5, Władywostok s. Conshohecken, Pa.
80. Kiewra Jan, l. 9, Aleksiejewsk s-m. Conshohecken, Pa.
81. Kowalski Edward l. 11, Władywostok r. Polonia, Wis.

---

*) s/m sierota ma matkę. **) s. sierota kompletna. ***) r. ma rodziców.

****) s/o sierota ma ojca.

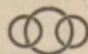
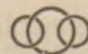
82. Kot Stanisław l. 11, Charbin s. Polonia, Wis.
83. Kozłowski Jan l. 15, Władywostok s. Cambridge Springs, Pa.
84. Król Feliks l. 16, Chabarowsk s-m. Cambridge Springs, Pa.
85. Kawecki Wiktor l. 10, Władywostok r. Conshohecken Pa.
86. Kubis Antoni l. 9, Błagowieszczen. s. Conshohecken Pa.
87. Kuczyński Piotr l. 10, Błagowieszczen. s. Conshohecken Pa.
88. Kuczyński Stanisław l. 15, Błagowieszczen. s-m. Conshohecken Pa.
89. Kujawa Aleksander l. 12, Chabarowsk s. Emsworth Pa.
90. Kulczycki Czesław l. 8, Charbin s. Emsworth, Pa.
91. Kulczycki Kazimierz l. 10, Charbin s. Emsworth, Pa.
92. Kulesza Leopold l. 12, Błagowieszczen. r. New Britain, Conn.
93. Kulczycki Leon l. 12, Charbin s. Emsworth, Pa.
94. Kulesza Stanisław l. 8, Charbin s-o. Polonia Wis.
95. Kosik Bohdan l. 7, Charbin s-o. Conshohecken Pa.
96. Lachowski Adam l. 10, Władywostok s-m. Polonia Wis.
97. Lachowski Wiktor l. 6, Władywostok s-m. Polonia Wis.
98. Lachowski Władysław l. 6, Władywostok s-m. Polonia, Wis.
99. Lebieda Leon l. 8, Nikołajewsk s. Niles Ill.
100. Leonowicz Wiktor l. 5, Władywostok Conshohecken Pa.
101. Leśniewski Romuald l. 11, Charbin s-m. Emsworth Pa.
102. Lipiński Henryk l. 7, Władywostok s-m. Emsworth Pa.
103. Lipiński Leopold l. 9, Władywostok s-m. Polonia Wis.
104. Łapiński Stanisław l. 14, Nowokijewsk s-m. Cambridge Springs, Pa.
105. Ławrynowicz Edward l. 12, Władywostok r.
106. Ławrynowicz Wacław l. 14, Władywostok r. Cambridge Springs, Pa.
107. Łukomski Zygmunt l. 15, Błagowieszczen r. Cambridge Springs, Pa.
108. Maciejewicz Radosław l. 6, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
109. Majsak Antoni l. 13, Aleksiejewsk r. Cambridge Springs, Pa.
110. Majsak Ignacy l. 11, Aleksiejewsk r. New Britain, Conn.
111. Markowski Aleksander l. 16, Charbin s. Cambridge Springs, Pa.
112. Markowski Władysław l. 12, Charbin r. Niles. Ill.
113. Marszał Inocenty l. 12, Czyta s-m. Milwaukee, Wis.
114. Marszał Ludwik l. 3, Czyta s-m. Milwaukee, Wis.
115. Mazur Leonard l. 7. Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
116. Michałowski Stanisław l. 8, Władywostok s.m. Emsworth, Pa.
117. Michniewicz Konstanty l. 12, Chabarowsk s-o. Emsworth, Pa.
118. Michniewicz Stanisław l. 5, Chabarowsk s-o. Emsworth, Pa.
119. Michniewicz Władysław l. 14, Chabarowsk s-o. Cambridge Springs, Pa.
120 Mielnik Józef Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
121. Mielnik Walenty Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
122. Mętek Władysław l. 9, Nowokijewsk s-m. Niles, Ill.
123. Mularczyk Zygmunt l. 9. Władywostok s. o. Cambridge Springs, Pa.
124. Niewinowski Edward l. 15, Władywostok s-o. Cambridge Springs, Pa.
125. Nowakowski Edmund l. 8, Chabarowsk r. Niles. Ill.
126. Nowakowski Henryk l. 16, Chabarowsk r. Chambridge Springs, Pa.
127. Oleszczuk Antoni l. 11 Kamien.-Podol. s. Emsworth, Pa.
128. Otocki Stanisław l. 7, Chabarowsk r. Niles, Ill.
129. Pancerzyński Józef l. 14, Błagowieszczen. s-o. Cambridge Springs, Pa.
130. Pancerzyński Kazimierz l. 10, Błagowieszczen. r. Manitowoc, Wis.
131. Pierzchała Stanisław l. 14, Chabarowsk s-m. Cambridge Springs, Pa.
132. Poliszczuk-Cecyluk Aleksander l. 12, Władywostok s-m. Cambridge, Springs, Pa.
133. Polubianko Czesław l. 14, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
134. Poponczyk Jan l. 15, Władywostok s-o. Cambridge Springs, Pa.
135. Romanowski Feliks l. 16, Błagowieszczeńsk s. Cambridge Springs, Pa.
136. Rudzieński Leon l. 9, Chabarowsk s-m. Emswoth, Pa.
137. Rudzki Apolinary l. 8. Aleksiejewsk r. Emsworth, Pa.
138. Rudzki Leon l. 14, Aleksiejewsk r. New Britain Conn.
139. Rudzki Piotr l. 5. Aleksiejewsk r. Emsworth, Pa.
140. Rymkiewicz Edward l. 14, Czyta r. Niles, Ill.
141. Sadkowski Antoni l. 9, Charbin s-o. Conshohecken, Pa.
142. Sadkowski Kazimierz l. 13, Charbin s-o. Conshohecken, Pa.
143. Sadkowski Władysław l. 10, Charbin s-o. Conshohecken, Pa.
144. Samardakiewicz Antoni l. 9, Charbin s.m. Niles, Ill.
145. Samardakiewicz Jan l. 10, Charbin s-m. Niles, Ill.
146. Samojlis Aleksander l. 11, Chabarowsk s-m. Niles. Ill.
147. Samojlis Władysław l. 13, Chabarowsk Cambridge Springs, Pa.
148. Sandro Piotr l. 7, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
149. Stapień Władysław l. 12. Chabarowsk s-o. Emsworth, Pa.
150. Sierota Jan l. 13, Chabarowsk s. Niles, Ill.
151. Sierota Stefan l. 6, Chabarowsk s. Niles, Ill.
152. Sierota l. 12, Władywostok s. Niles, Ill.
153. Sikorski Andrzej l. 11, Błagowieszczen. s-o. New Britain, Conn.
154. Siwek Henryk l. 5, Razdolnoje r. Manitowoc, Wis.
155. Siwek Leon l. 9, Razdolnoje r. Manitowoc, Wis.
156. Skąpski Henryk l. 9, Błagowieszczen. s-o. New Britain. Conn.
157. Skąpski Kazimierz l. 7, Błagowieszczen. s-m. Emsworth, Pa.
158. Sledziński Zenon l. 9, Aleksiejewsk r. Emsworth, Pa.
159. Smaga Wiktor l. 10, Chabarowsk r. Cambridge Springs, Pa.
160. Sobystjański Benedykt l. 6, Konstantynopol s. Niles, Ill.
161. Sokołowski Bolesław l. 3, Charbin r. Niles, Ill.
162. Stanecki Piotr l. 7, Aleksiejewsk r. Niles Ill.
163. Stanecki Władysław l. 12, Aleksiejewsk r. Manitowoc, Wis.
164. Staszak Filip l. 15, Błagowieszczen. s. Cambridge Springs, Pa.
165. Stoczyński Leon l. 16, Władywostok s. Cambridge Springs, Pa.
166. Swidarski Bolesław l. 15, Błagowieszczen. s-m. Cambridge Springs, Pa.
167. Szaltenis Stanisław l. 10, Błagowieszcz. s. Emsworth, Pa.
168. Szaltenis Stefan l. 11. Błagowieszczen. s. New Britain, Conn.
169. Szpinda Emil l. 14, Chabarowsk s. Cambridge Springs, Pa.
170. Szurkus Jerzy l. 9, Charbin s. Milwaukee, Wis.
171. Szpinda Jan l. 10, Chabarowsk s. Niles Ill.
172. Szurkus Józef l. 11, Chabarowsk s. Polonia Wis.
173. Szydłowski Józef l. 10, Władywostok s-m.
174. Szurkus Stanisław l. 6, Charbin s. Polonia Wis.
175. Szylwian Zygmunt l. 14, Charbin s-o. Cambridge Spings, Pa.
176. Traczyński Jan l. 5, Sierebranka s-o.
177. Ubars Adolf l. 8, Władywostok s-m. Manitowoc. Wis.
178. Ubars Edwin l. 7, Władywostok s-m. Manitowoc. Wis.
179. Walewicz Mikołaj Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
180. Wędzik Władysław l. 6, Władywostok s-m. Milwaukee, Wis.
181. Widero Edward l. 9, Okieanskaja s-m. Polonia, Wis.
182. Wiśniewski Stanisław l. 13, Charbin s. Cambridge Springs, Pa.

183. Wiszniewski Bronisław l. 13, Charbin s-m.
Cambridge Springs, Pa.
184. Więckowski Edmund l. 7, Charbln s-m. Emswcrth, Pa.
185. Wojcieszak Aleksander l. 15, Czyta s.
Cambridge Springs, Pa.
186. Wojdak Władysław l. 7, Charbin s. Milwaukee, Wis.
187. Wolański Antoni l. 14, Władywostok r.
Cambridge Springs, Pa.
188. Wolański Mieczysław l. 15, Władywostok r. Niles, Ill.
189. Wolikowski Józef l. 11, Władywostok s-m. Niles, Ill.
190. Wolikowski Ludosław l. 8, Władywostok s-m. Niles, Ill.
191. Wójcik Feliks l. 13, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
192. Wójcik Karol l. 12, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
193. Wójcik Wacław l. 15, Ghabarowsk r.
Cambridge Springs, Pa.
194. Voigt Andrzej l. 10, Władywostok r. Emsworth, Pa.
195. Voigt Wiktor l. 13, Władywostok r.
196. Zalewski Aleksander l. 15, Charbin r.
Cambridge Springs, Pa.
197. Zanierczyk Antoni l. 11, Chabarowsk s.
Cambridge Springs, Pa.
198. Zapolski Jan l. 12, Władywostok r. Niles, Ill.
199. Zawadzki Leon l. 12, Władywostok r.
Cambridge Springs, Pa.
200. Zolotarewicz Dymitr l. 4, Chabarowsk Emsworth, Pa.
201. Zołotarewicz Jan l. 15, Chabarowsk r.
Cambridge Springs, Pa.
202. Zołotarewicz Piotr l. 9, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
203. Zurszel Aleksander l. 8, Chabarowsk s-m. Emsworth Pa.
204. Zurszel Mokałaj l. 9, Chabarowsk s. Emswort,h, Pa.
205. Zygrykalis Antoni l. 9, Charbin s. Emswoth, Pa.
206. Zygrykalis Kazimierz l. 13, Charbin s. Emsworth, Pa.

Spis dziewcząt ewakuowanych z Dalekiego Wschodu Syberji.

1. Aniskowicz Aniela, l. 10, Okieanskaja s-m.
2. Brauer Antonina, l. 7, Władywostok Emsworth, Pa.
3. Bazar Marja, l. 12, Władywostok s. Detroit. Mich.
4. Badzyńska Helena, l. 9, Chabarowsk s-o. Niles Ill.
5. Brauer Marja, l. 12, Władywostok Emsworth, Pa.
6. Bądzyńska Irena, l. 11, Władywostok s-o. Emsworth, Pa.
7. Bielecka Helena, l. 8, Władywostok s-m. Niles Ill.
8. Birzańska Helena, l. 11, Władywostok s-m. Reading. Pa.
9. Brzańska Marja, l. 11, Władywostok s-m. Reading, Pa.
10. Bogdanowicz Genowefa, l. 3, Władywostok s-m.
Emsworth, Pa.
11. Bohdanowska Marja, l. 4, Chabarowsk s-m.
Emsworth, Pa.
12. Bowszyc Walerja, l. 11, Władywostok s-m. Reading Pa.
13. Brant Joanna, l. 2, Władywostok r. u rodziców.
14. Brzosko Wiktorja, l. 10, Aleksiejewsk r. Reading, Pa.
15. Brzosko Zofja, l. 6, Aleksiejewsk r. Reading, Pa.
Bojlon-Kanczus Flora patrz Kanczus.
16. Choderska Katarzyna, l. 12, Charbin s-m. Reading, Pa.
17. Ciepel Aleksandra, l. 7, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
18. Cypian (Cynin) Antonina, l. 12, Czyta s m.
Detroit. Mich.
19. Cypian (Cynin) Ewa, l. 14, Czyta s-m. Detroit, Mich.
Ceceluk-Poliszczuk Helena.
Ceceluk-Poliszczuk Anaztazja patrz Poliszczuk.
20. Cytowicz Luba. Chabarowsk s-m. Niles, Ill.
21. Cytowicz Nadzieja, Chabarowsk s-m. Niles, Ill.
22. Cytowicz Wiera, Chabarowsk s-m. Niles. Ill.
23. Cześniewska Antonina, Chabarowsk s. Niles, Ill.
24. Cześniewska Helena, Chabarowsk s. Niles, Ill.
25. Cesniewska Walentyna, Chabarowsk s. Niles, Ill.
26. Erdman Antonina, l. Okieanskaja s. Emsworth, Pa.
27. Erdman Halina, l. 9, Okieanskaja s. Emsworth, Pa.
28. Fuks Janina, l. 7, Władywostok r. Reading, Pa.
29. Fuks Regina, l. 5, Władywostok r. Reading, Pa.
30. Całczyńska Jadwiga, l. 8, Władywostok s-m. Niles, Ill.
31. Gersz Antonina, l. 3, Władywostok s. Detroit, Mich.
32. Gotowicka Adela, l. 9, Władywostok r. Reading, Pa.
33. Gotowicka Genowefa, l. 10, Władywostok r.
Reading, Pa.
34. Grzegorzewska Bronisława, l. 11, Czyta s-m.
Milwaukee, Wis.
35. Halaburda Anastazja l. 8, Czyta s-m. Emsworth, Pa.
36. Halaburda Elżbieta, l. 6, Czyta s-m. Emsworth, Pa.
37. Halaburda Marja, l. 14, Czyta s-m. Emsworth, Pa.
38. Hulewicz Katarzyna, l. 6, Aleksiejewsk s. Emsworth, Pa.
39. Jackowska Janina, l. 12, Błagowieszcz. r. Emsworth Pa.
40. Jackowska Natalja, l. 7, Błagowieszcz. r. Emsworth, Pa.
41. Janiszewska Aleksandra, l. 11, Władywostok s-m.
Detroit, Mich.
42. Janiszewska Katarzyna, l. 6, Władywostok s-m.
Detroit, Mich.
43. Janiszewska Tatjana, l. 15, Władywostok s-m.
Detroit, Mich.
44. Jazina-Jazick Weronika, l. 10, Chabarowsk s. Niles, Ill.
45. Jermolenok Amelja, l. 3, Chabarowsk s-m.
Emsworth. Pa.
46. Jermolenok Anna, l. 10, Chabarowsk s-m.
Emsworth, Pa.
47. Jermolenok Michalina, l. 13, Chabarowsk s-m,
48. Jewpak Krystyna, l. 10, Konstantyn s m. Emsworth, Pa.
49. Kanczus-Bajton Flora, l. 14, Czyta s-m. Emsworth, Pa.
50. Kryłowa Tamara, l. 9, Władywostok s-m. Emsworth, Pa.
51. Kapelusznik Aleksandra, l. 13, Chabarowsk s.
Emsworth, Pa.
52. Kotlarz Klaudyna, l. 8, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
53. Kotlarz Serafina, l. 6, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
54. Kowtun Albina, l. 10, Aleksiejewsk s-m. Emsworth, Pa.
55. Krajewska Eugenja, l. 7, Charbin s. Detroit, Mich.
56. Krauze Izabela, l. 10, Chabarowsk r. Detroit, Mich.
57. Krauze Olga, l. 13, Chabarowsk r. Detroit, Mich.
58. Kujawa Antonina, l. 9, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
59. Kujawa Wiera, l. 8, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
60. Kulczycka Jadwiga, l. 13, Charbin s. Emsworth, Pa.
61. Kulczycka Marja, l. 6, Charbin s. Emsworth, Pa.
62. Kulczycka Zofja, l. 4, Charbin s. Emsworth, Pa.
63. Kulesza Felicja, l. 14, Błagowieszczensk r. Reading, Pa.
64. Kulesza Lucja, l. 15, Błagowieszczensk r. Reeding, Pa.
65. Krzywicka Bronisława, l. 15, Władywostok s.
Reading, Pa.
66. Leonowicz Antonina, l. 10, Władywostok r.
67. Leonowicz Olga, l. 7, Władywostok r. Reading, Pa.
68. Lewińska Eugienja, l. 11, Charbin s-m. Emsworth, Pa.
69. Ługiniec Eudokja, l. 10, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
70. Maciejewicz Janina, l. 9. Chabarowsk s-m.
71. Marszał Anna, l. 4, Czyta s-m. Detroit, Mich.
72. Marszal Helena, l. 8, Czyta s-m. Detroit, Mich.
73. Mazur Janina, l. 11, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
74. Mazur Władysława, l. 7, Chabarowsk r. Emsworth, Pa,
75. Michniewicz Zofja, l. 9, Chabarowsk s-o. Emsworth, Pa.
76. Mielnik Ludmiła, l. 13, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
77. Miłachowska Antonina, l. 10, Władywostok r.
Reading, Pa.
78. Milachowska Stanisława, l. 9, Władywostok r.
Reading, Pa.
79. Mularczyk Antonina l. 6, Władywostok s-o.
Emsworth, Pa.
80. Mularczyk Kazimiera, l. 11. Władywostok s-o.
Emsworth, Pa.
81. Mularczyk Helena, l. 10, Władywostok s-o.
Emsworth Pa.
82. Mularczyk Władysława, l. 8, Władywostok s-o.
83. Myczkiewicz Bronisława, l. 8, Chabarowsk s-m.
Emsworth, Pa.
84. Miętek Janina, l. 12, Nowokijewsk s-m. Niles, Ill.

85. Niewiadomska Marja, l. 5, Charbin s. Niles, III.
86. Niewiadomska Janina l. 8, Władywostok s-o.
87. Niewiadomska Julja, l. 13. Władywostok s-o. Emsworth, Pa.
88. Niewiadomska Marja, l. 5, Władywostok s-o. Emsworth, Pa.
89. Niewiadomska Zofja, l. 11. Władywostok s-o. Emsworth, Pa.
90. Nowajczuk Marja, l. 12, Carówka s. Niles III.
91. Nowakowska Janina, l. 13, Chabarowsk r. Niles, III.
92. Nowicka Natalja, l. 13, Chabarowsk r. Niles, III.
93. Oleszczuk Adela, l. 7, Kamieniec Podolski s. Emsworth, Pa.
94. Otocka Franciszka, l. 11, Chabarowsk r. Niles, III.
95. Pawłowska Katarzyna, l, 10. Chabarowsk s. Niles, III.
96. Pawłowska Konstancja l. 16. Czyta s. oddana na wychowanie.
97. Paszkiewicz Antonina. l. 6, Charbin s-m. Detroit, Mich.
98. Paszkiewicz Bronisława, l. 9, Charbin s-m. Detroit, Nich.
99. Paszkiewicz Irena, l. 13, Charbin s-m. Detroit, Mich.
100. Pieczajka Karolina, l. 6, Mandzurja s-m. Detroit, Mich.
101. Pierzchała Jadwiga, l. 13, Chabarowsk s-m. u matki.
102. Poliszczuk-Cecyluk Anaztazja, l. 8, Władywostok s-m. Emsworth, Pa.
103. Poliszczuk-Cecyluk Helena, i. 10, Władywostok s m. Emsworth, Pa.
104. Polubianko Bronisława, l. 14, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
105. Ratajska Janina, l. 13, Chabarowsk s. Detroit, Mich.
106. Roszkowska Anna, l. 13, Cnarbin s. Emsworth, Pa.
107. Rudziańska Julja, l. 7, Chabarowsk s-o. Emsworth, Pa.
108. Rudziańska Marja, l. 11, Chabarowsk s-o, Emsworth, Pa.
109. Rudziańska Marja, l. 11, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
110. Rudzka Leonarda, l. 11, Aleksiejewsk r. Emsworth, Pa.
111. Ryga Anaa, l. 7, Chabarowsk, s. Emsworth, Pa.
112. Ryga Eudokja, l. 6, Chabarowsk s. Emsworth, Pa.
113. Sapierzyńska Regina, l. 16, Charbin s. Milwaukee, Wis.
114. Sierota Paulina, l. 12, Władywostok s. Emsworth, Pa.
115. Siwek Eugenja, l. 11, Razoolnoje r. Reading, Pa.
116. Skąpska Nadzieja, l. 13, Błagowieszczensk s-m. Emsworth, Pa.
117. Sledzińska Janina, l. 11, Aleksiejewsk r. Emsworth, Pa.
118. Smaga Genowefa, l. 11, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
119. Smaga Walenty, l. 9, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
120. Stanecka Bronisława, l. 11, Aleksiejewsk r. Emsworth, Pa.
121. Stanecka Julja, l. 9, Aleksiejewsk r. Emsworth, Pa.
122. Stepień Aniela, l. 14, Chabarowsk s-o. Emsworth, Pa.
123. Superska Aniela, l. 10. Konstantynow s-m. Niles, III.
124. Superska Franciszka, l. 6, Konstantynow s m. Niles, III.
125. Szeptycka Nadzieja, l. 7. Chabarowsk s. Niles III.
126. Szerejko Anastazja, l. 9, Chabarowsk s. Niles III.
127. Szkuropadzka Jadwiga. l. 6, Aleksiejewsk s-m. Niles, III.
128. Szydłowska Marja, l. 12, Władywostok s-m. Reading, Pa.
129. Szyszkarewska Aleksandra, l. 6, Chabarowsk s. Niles, III.
130. Szyszkarewska Halina, l. 7, Chabarowsk s. Niles, III.
131. Szydłowska Antonina, l. 7, Władywostok s m. Reading, Pa.
132. Szydłowska Marja, l. 12, Władywostok s-m. Reading, Pa.
133. Szylwian Wilhelmina, l. 11, Charbin s-m. Emsworth, Pa.
Simonowicz-Wilczyńska Teofila patrz Wilczyńska.
134. Traczyńska Antonina, l. 7, Rogaczewska s-o. Reading, Pa.
135. Traczyńska Józefa, l. 12, Aleksiejewsk s-o. Reading, Pa.
136. Traczyńska Marjanna, l. 10, Rogaczówka s o. Reading, Pa.
137. Traczyńska Rozalja, l. 6, Rogaczówka s-o. Reading, Pa.
138. Tyśmieniecka Ludmiła, l. 13, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
139. Urbanowicz Janina, l. 10, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
140. Urbars Leonora, l. 7, Chabarowsk, s-m. Emsworth, Pa.
141. Urbanowicz Ludmila, l. 5, Chabarowsk, s-m. Emsworth, Pa.
142. Urbanowicz Tamara, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.
143. Wasilewska Aniela, l. 11, Carówka s-m. Niles, III.
144. Wasilewska Apolonja, l. 9, Chabarowsk s-m. Niles, III.
145. Wasilewska Leonarda, l. 5, Chabarowsk s-m. Niles, III.
146. Wasilewska Marja, l. 9, Chabarowsk s-m. Niles III.
147. Wasilewska Wiktorja, l. 7, Chabarowsk s-m. Niles, III.
148. Wasilewska Marja, l. 14, Władywostok s. Niles, III.
149. Wędzik Marja, l. 14, Władywostok s m. Detroit, Mich.
150. Wilczyńska-Simonowicz Teofila l. 9, Władywostok s. Emsworth, Pa.
151. Więckowska Helena, l. 9, Charbin s-m. Emsworth, Pa.
152. Więckowska Wanda, l. 8, Charbin s-m. Emsworth, Pa.
153. Wójcik Helena, l. 7, Chabarowsk, s. Emsworth, Pa.
154. Wójcik Stanisława, l. 10, Chabarowsk, r. Emsworth, Pa.
155. Wrońska Anna, l. 2, Charbin s. Emsworth, Pa.
156. Wróblewska Helena, l. 9, Władywostok s. Detroit Mich.
157. Wróblewska Zofja, l. 14, Władywostok s. Detroit Mich.
158. Wysocka Kseńja, l. 13, Chabarowsk s. Niles, III.
159. Zielińska Bronisława, l. 14, Władywostok s-m. Reading, Pa.
160. Zielińska Katarzyna, l. 9, Władywostok s-m. Reading, Pa.
161. Zielińska Regina, l. 9, Charbin s-m. Reading, Pa.
162. Zielińska Stanisława, l. 13, Władywostok s-m. Reading, Pa.
163. Zielińska Zofja, l. 5, Władywostok s-m. Reading, Pa.
164. Zołotarewicz Katarzyna, l. 12, Chabarowsk r. Emsworth, Pa.
165. Żukowska Antonina, l. 14, Czyta s. Emsworth, Pa.
166. Żurawel Eugenja, l, 6, Chabarowsk s-m. Emsworth, Pa.

Dzieci ewakuowane przez Japonję-Ocean Indyjski-Londyn w r. 1922.

Spis chłopców, ewakuowanych z Dalekiego Wschodu Syberji.

1. Baranowski Władysław . 10 lat, Harbin
2. Bednarczyk Stanisław . 2 „ Czyta
3. Bem Jerzy . . . 4 „ st. Mandżuria
4. „ Stanisław . . . 1 „ „ „
5. Bielicki Stanisław . . 10 „ Nik. Ussuryjski
6. „ Zygmunt . . 6 lat, Nik. Ussuryjski
7. Bielawski Teodor . . 13 „ Błagowieszczeńsk
8. Bielewicz Bronisław . . 6 „ Chabarowsk
9. „ Stanisław . . 12 „ „
10. Bejtman Józef . . . 16 „ „
11. Bejtman Kazimierz . . 11 „ „
12. „ Wincenty . . 12 „ „
13. Bitner Tadeusz . . . 15 „ Czyta

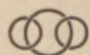
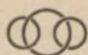
14. Bliziński Stanisław . . 7 lat, Wierchnieudzinsk
15. Bogucki Alfons . . . 14 „ „
16. Brestowski Bronisław . . 8 „ Harbin
17. Budzinski Michał . . 9 „ Chabarowsk
18. Buglewski Władysław . . 2 „ Błagowieszczeńsk
19. Burdziuk Władysław . . 9 „ „
20. Choroszewicz Paweł . . 13 „ Harbin
21. Chryzan Zylinski Leon . 13 „ Błagowieszczensk
22. Cymek Stanisław . . 5 „ Harbin
23. Cymek Władysław . . 7 „ „
24. Czamłaj Paweł . . . 11 „ Błagowieszczensk
25. Czuryllo Kazimierz . . 5 „ „
26. Dajkowski Kazimierz . . 11 „ „
27. „ Władysław . 14 „ „
28. Cymek Bazyli . . . 12 „ Harbin
29. Danilewicz Wacław . . 12 „ Błagowieszczensk
30. „ Wilhelm . . 14 „ „
31. „ Wincenty . . 9 „ „
32. Dauter Bronisław . . 10 „ Aleksiejewsk
33. „ Witold . . . 3 „ „
34. Dąbrowski Feliks . . 8 „ Chabarowsk
35. Domalanus Feliks . . 16 „ „
36. Dragański Leopold . . 12 „ „
37. Druksztejn Jan . . . 9 „ „
38. „ Henryk . . 10 „ „
39. Dryżałowski Zygmunt. . 10 „ „
40. Ertner Kazimierz . . 15 „ „
41. Fik Bazyli. . . . 10 „ Harbin
42. Fedorczuk Eugienjusz . . 8 „ „
43. „ Stanisław . . 12 „ „
44. „ Władysław. . 15 „ „
45. Fedorowicz Franciszek . 5 „ „
46. Fedorowicz Józef . . 11 „ „
47. Gajewski Bolesław . . 7 „ Błagowieszczensk
48. Godlewski Albin. . . 12 „ Chabarowsk
49. Grabarczyk Rafał-Tadeusz . 12 „ Błagowieszczensk
50. Grocholski Anatol . . 3 „ „
51. Grudziński Aleksander . 12 „ „
52 „ Henryk . . 10 „ „
53. Horoszewicz Konstanty . 7 „ „
54. Huwald Witold . . . 12 „ „
55. Hulewicz Florjan . . 3 „ Aleksiejewsk
56. Hulewicz Józef . . . 8 „ „
57. Hulewicz Piotr . . . 10 „ „
58. Hyba Eugienjusz . . 9 „ „
59. Jackowski Józef . . 4 „ Błagowieszczensk
60. Jackowski Kazimierz . . 6 „ „
61. Jakliński Szczepan . . 14 „ „
62. Janczarek Franciszek . . 14 „ „
63. „ Zygmunt . . 6 „ „
64. Jaltuchowski Józef . . 11 „ „
65. Jankowski Czesław . . 10 „ „
66. „ Jan . . . 8 „ „
67. „ Stanisław . . 11 „ „
68. Kamiński Mieczysław . . 8 „ „
69. Kanonik Antoni. . . 12 „ „
70. „ Mikołaj . . 14 „ „
71. Karasiński Stanisław . . 11 „ „
72. Kisiel Mikołaj . . . 9 „ Władywostok
73. Koczerowski Mikołaj . . 10 „ „
74. Karasiński Bonawentura . 15 „ „
75. Kongel Ludwik . . . 10 „ Chabarowsk
76. „ Pius . . . 14 „ „
77. „ Wiktor . . . 12 „ „
78. Konopka Edmund . . 12 „ Błagowieszczensk
79. „ Wacław . . 14 „ „
80. Korzec Aleksander , . 6 „ „
81. Korzec Franciszek . . 13 „ „
82. Kozer Zygmunt . . . 14 „ „
83. Kot Zygmunt . . . 16 „ „
84. Kot-Kotkowicz Antoni. . 7 „ „
85. „ „ Kazimierz . 9 „ „
86. Kot-Kotkowicz Stanisław . 4 lat, Błagowieszczensk
87. Kotyński Bronisław . . 15 „ „
88. „ Cezary . . 7 „ „
89. „ Franciszek . . 12 „ „
90. „ Leonard . . 16 „ „
91. Kowalski Aleksander . . 11 „ Chabarowsk
92. Krajsberg Mikołaj . . 14 „ Błagowieszczensk
93. Krzyszczuk Bonifacy . . 11 „ Władywostok
94. „ Dominik . . 7 „ „
95. „ Piotr . . 13 „ „
96. Kuczkowski Władysław . 2 „ Mandżurja
97. Kunko Władysław . . 11 „ Chiłok
98. Kusznierow Franciszek . 8 „ Chabarowsk
99. „ Konstanty . 12 „ „
100. Lewkowicz Henryk . . 10 „ „
101. Lewkowicz Władysław . 14 „ „
102. Lipski Aleksander . . 12 „ Błagowieszczensk
103. Labański Grzegorz . . 12 „ „
104. Latkowski Aleksy . . 13 „ „
105. Łuzowski Władysław . . 10 „ Chabarowsk
106. Łuczyński Stanisław . . 11 „ Błagowieszczensk
107. Ługowski Juljusz . . 8 „ „
108. „ Stefan . . 15 „ „
109. „ Paweł . . 12 „ „
110. Łukojaniuk Jan . . 8 „ „
111. Majewski Bronisław . . 14 „ „
112. Major Konstanty . . 8 „ „
113. Malunowicz Antoni . . 10 „ „
114. Marszał Benjamin . . 11 „ „
115. Mazur-Galuszyński Augustyn 12 „ Aleksiejewsk
116. Mazur Galuszyński Jan . 6 „ „
117. Mazur-Galuszyński Piotr . 10 „ „
118. Mazurkiewicz Mirosław . 8 „ Habarowsk
119. Mickiewicz Jan . . . 10 „ Błagowieszczensk
120. Młynarczyk Aleksander . 6 „ „
121. Muczyński Marjan Konstanty 4 „ „
122. Musiał Stanisław-Andrzej . 11 „ „
123. Niedziałkowski Michał . 8 „ Władywostok
124. Noga Bronisław . . 4 „ Błagowieszczensk
125. Nosowicz Franciszek . . 6 „ „
126. Oborski Władysław . . 11 „ Władywostok
127. Oligorski Aleksander . . 12 „ Chabarowsk
128. „ Władysław . . 10 „ „
129. Osipacz Aleksander . . 12 „ „
130. Pastuch Aleksander . . 10 „ Błagowieszczensk
131. „ Mikołaj . . 12 „ „
132. Pietrzyk Aleksander . . 9 „ „
133. „ Bogdan . . 12 „ „
134. Pietrzak Edward . . 10 „ „
135. „ Marjan . . . 14 „ „
136. Piotuch Antoni . . . 16 „ „
137. Piotuch Jan . . . 18 „ „
138. Piotrowski Wacław . . 15 „ Czyta
139. Płoszajski Jerzy . . 12 „ Charbin
140. „ Tadeusz . . 4 „ Nikolsk Ussuryjski
141. Powierza Wacław . . 6 „ „
142. Pomian Dymitr . . . 12 „ „
143. „ Jakób . . . 6 „ „
144. Protaliński Inocenty . . 14 „ Błagowieszczensk
145. Rodzewicz Romuald . . 9 „ Cycykar
146. „ Tadeusz . . 11 „ Błagowieszczensk
147. Romanowski Leon . . 9 „ „
148. Romejko Stanisław . . 10 „ Chabarowsk
149. Sadowski Henryk . . 11 „ Błagowieszczensk
150. „ Władysław . . 7 „ „
151. Samojlis Henryk . . 6 „ „
152. Scieżko Walenty . . 8 „ „
153. Sielski Antoni . . . 13 „ Czyta
154. „ Władysław . . 11 „ „
155. Sikorski Aleksander . . 15 „ Błagowieszczensk
156. Skrotski Paweł . . . 9 „ „
157. Skowera Genadjusz . . 12 „ „

158. Skowera Włodzimierz . 10 lat, Błagowieszczensk
159. Slizin Wiktor . . . 4 „ „
160. Stępnicki Aleksander . . 4 „ Władywostok
161. Stępnicki Jerzy . . . 14 „ „
162. Stepanow Ryszard . . 14 „ „
163. Sobczyński Donat . . 6 „ „
164. Sobczyński Kazimierz . . 15 „ „
165. Sołomianko Józef . . 6 „ „
166. Sulimirski Stefan . . 13 „ Błagowieszczensk
167. Szantyr Jerzy . . . 13 „ „
168. Szopa Józef . . . 13 „ „
169. Szczęsnowicz Marjan . . 9 „ Imańpo
170. „ Wacław . 4 „ „
171. Szemlowski Aleksander . 7 „ Błagowieszczensk
172. „ Stanisław . 13 „ „
173. Szuk Oleg . . . 6 „ Chabarowsk
174. Szychalewski Michał . . 6 „ Czyta
175. Szydłowski Paweł . . 6 „ Władywostok
176. Trześniewski Roman . . 14 „ Chabarowsk
177. Trzciński Eugienjusz . . 11 „ „
178. Turowicz Władysław . . 12 „ „
179. Twarynowicz Bazyli . . 14 „ „
180. Urban Władysław . . 15 „ Błagowieszczensk
181. Wachonin Stanisław . . 14 „ Chabarowsk
182. Wachonin Wiktor . . 9 „ „
183. Wasiewicz Adolf . . 14 „ „
184. „ Leon . . 10 „ „
185. Weber Wiktor . . . 14 „ Błagowieszczensk
186. Wiśniewski Wiktor . . 7 „ Harbin
187. Wiśniewski Henryk . . 2 „ „
188. Wiśniewski Kazimierz . 4 „ „
189. Wiśniewski Witold . . 8 „ „
190. Wojtulewicz Wiktor . . 9 „ Władywostok
191. Wojtulewicz Władysław . 7 „ „
192. Woloncaj Wiktor . . 11 „ „
193. „ Eugenjusz . . 13 „ „
194. Woronko Stanisław . . 10 „ Błagowieszczensk
195. Wolczyński Władysław . 15 „ „
196. Wróblewski Bronisław . 12 „ „
197. „ Mieczysław . 15 „ „
198. „ Władysław . 15 „ „
199. Zapolski Teofil . . . 10 „ „
200. Zawadzki Stanisław . . 14 „ Czyta
201. Zawadzki Władysław . . 14 „ „
202. Zawadzki Mieczysław . 13 „ „
203. Zawadzki Władysław . . 16 „ „
204. Zieliński Adolf . . . 13 „ Chajlar
205. Zieliński Bronisław . . 8 „ „
206. Zieliński Feliks . . . 15 „ „
207. Ziołkowski Karol . . 11 „ Aleksiejewsk
208. Zwolski Mamert . . 9 „ „
209. Żak Borys . . . 16 „ „
210. „ Mikołaj . . . 14 „ „

Spis dziewcząt ewakuowanych z Dalekiego Wschodu Syberji.

1. Agejewa Eugenja . . 8 l., Błagowieszczensk
2. Baranowska Janina . . 7 „ Harbin
3. Bem Danuta . . . 12 „ st. Mandżurja
4. Bem Janina . . . 11 „ „
5. Bem Halina . . . 10 „ „
6. Bejtman Jadwiga . . 14 „ Błagowieszczensk
7. Bejtman Marja . . . 8 „ „
8. Blizińska Alicja . . . 6 „ Wierchniendzinsk
9. Bogucka Eleonora . . 10 „ „
10. Bogdan Eugenja . . 15 „ Harbin
11. Brestowska Petronela . . 9 „ „
12. Budzyńska Genowefa . . 9 „ Chabarowsk
13. Burdziuk Irena . . , 5 „ Błagowieszczensk
14. Chorzelska Janina . . 14 l. Harbin
15. Chorzelska Marja . . 17 „ „
16. Choroszkiewicz Eugenja . 2 „ „
17. Choroszkiewicz Helena . 10 „ „
18. Cieslikowska Wanda . . 12 „ Błagowieszczensk
19. Cudzińska Lucja . . 10 „ „
20. Cymek Marja . . . 10 „ Harbin
21. Dajkowska Stefanja . . 10 „ Błagowieszczensk
22. Danilewicz Kunegunda . 15 „ „
23. Dauter Eleonora . . 11 „ „
24. Dąbrowska Janina . . 12 „ Chabarowsk
25. Dragańska Irena . . 10 „ „
26. Drzyżełowska Marja . . 10 „ „
27. Falkowska Aniela . . 14 „ „
28. Fik Eugenja . . . 9 „ Harbin
29. Fedorczuk Felicja . . 15 „ „
30. Golik Marja . . . 9 „ „
31. Grabarczy Walentyna . . 12 „ Błagowieszczensk
32. Grabarczyk Wanda . . 8 „ „
33. Herman Helena . . . 7 „ „
34. Hulewicz Feliksa . . 5 „ Aleksiejewsk
35. Jackowska Zofia . . 15 „ Błagowieszczensk
36. Jadykina Aleksandra . . 8 „ Chabarowsk
37. Jadykina Klaudja . . 11 „ „
38. Janczarek Antonina . . 10 „ Błagowieszczensk
39. Janczarek Stanisława . . 12 „ „
40. Jankowska Helena . . 9 „ „
41. Jankowska Wanda . . 8 „ „
42. Jeżykowska Antonina . 6 „ Aleksiejewsk
43. Jeżykowska Apolonja . 10 „ „
44. Jeżykowska Stanisława . 8 „ „
45. Kalinowska Leokadja . . 9 „ „
46. Kęsik Zofja . . . 7 „ Błagowieszczensk
47. Kęsik Slawa . . . 11 „ „
48. Kisiel Tatjana . . . 6 „ Władywostok
49. Kolowska Bronisława . . 6 „ „
50. Kongiel Stanisława . . 8 „ Chabarowsk
51. Konczewska Helena . . 15 „ Błagowieszczensk
52. Korkuc Antonina . . 5 „ „
53. Korkuc Helena . . . 14 „ „
54. Koronowska Janina . . 14 „ „
55. Kot-Kotkiewicz Marja . . 12 „ „
56. Kowalska Walentyna . . 8 „ Chabarowsk
57. Kowalska Zenajda . . 6 „ „
58. Kowzan Jadwiga . . 15 „ „
59. Kowzan Stanisława . . 9 „ „
60. Krauze Jadwiga . . . 9 „ „
61. Krzysztofik Anna . . 15 „ „
62. Krzysztofik Anna . . 12 „ „
63. Krzyszczuk Aniela . . 10 „ Władywostok
64. Krzyszczuk Marja . . 8 „ „
65. Kuczkowska Jadwiga . . 1 „ Mandżurja
66. Kusznierow Katarzyna. . 10 „ Chabarowsk
67. Lasocka Sabina . . . 10 „ „
68. Lipska Marja . . . 13 „ Błagowieszczensk
69. Lipska Karolina . . . 11 „ „
70. Liszkowska Teodora . . 14 „ „
71. Lukomska Aleksandra . 7 „ „
72. Łuczyńska Zofja . . 14 „ „
73. Łukojaniuk Ksenia . . 12 „ „
74. Łukojaniuk Matrona . . 14 „ „
75. Maciejewska Czesława . 8 „ „
76. Maciejewska Marja . . 2 „ „
77. Majewska Halina . . 13 „ „
78. Majewska Jadwiga . . 15 „ „
79. Malunowicz Jadwiga . . 7 „ „
80. Matusiewicz Aleksandra . 7 „ Władywostok
81. Matusiewicz Jadwiga . . 8 „ „
82. Matusiewicz Stanisława . 9 „ „
83. Matusiewicz Regina . . 11 „ Harbin
84. Macewicz Marja . . . 15 „ „
85. Mazurkiewicz Halina . . 12 „ „

86. Mazurkiewicz Marja . . 14 l., Harbin
87. Mazurkiewicz Zofja . . 8 „ „
88. Mejers Jadwiga . . 14 „ Czyta
89. Merkowska Marja . . 15 „ Błagowieszczensk
90. Mickiewicz Nadzieja . . 8 „ „
91. Młynarczyk Helena . . 3 „ „
92. Modzelewska Eugenja . 11 „ „
93. Muczyńska Marja . . 10 „ „
94. Napiórkowska Balbina . 13 „ Charbin
95. Napiórkowska Irena . . 7 „ „
96. Napiórkowska Janina . . 11 „ „
97. Napiórkowska Genowefa . 9 „ „
98. Nasikowska Elżbieta . . 11 „ Aleksiejewsk
99. Nasikowska Genowefa . 14 „ „
100. Nasikowska Janina . . 7 „ „
101. Nasikowska Karolina . . 9 „ „
102. Niewinowska Marja . . 7 „ Władywostok
103. Niedziałkowska Helena . 10 „ „
104. Niedziałkowska Janina . 9 „ „
105. Nosowicz Antonina . . 12 „ Błagowieszczensk
106. Nosowicz Jadwiga . . 11 „ Błagowieszczensk
107. Oligorska Wiera . . 15 „ Chabarowsk
108. Otocka Antonina . . 7 „ „
109. Ostrowska Marja . . 6 „ „
110. Poniżnik Antonina . . 9 „ Błagowieszczensk
111. Poniżnik Julja . . . 12 „ „
112. Pancerzyńska Marja . . 10 „ „
113. Piątkowska Eugenia . . 12 „ „
114. Piątkowska Julja . . 8 „ „
115. Piątkowska Walentyna . 13 „ „
116. Pietrzyk Barbara . . 8 „ „
117. Piotrowska Natalja . . 10 „ Nik. Ussuryjskl
118. Płoszajska Marja . . 14 „ „
119. Powierza Honorata . . 10 „ „
120. Polonska Władysława . 14 „ „
121. Powierza Jkzefa . . 9 „ „
122. Retunska Olga . . . 13 „ Błagowieszczensk
123. Rodzewicz Zofja . . 13 „ Cycykar
124. Romejko Marja . . . 9 „ Chabarowsk
125. Romejko Regina . . 6 „ „
126. Romejko Zofja . . . 5 „ „
127. Rosowiecka Stanisława . 14 „ Błagowieszczensk
128. Rudzińska Zofja . . 1 „ „
129. Rymsza Eleonora . . 11 „ „
130. Rymsza Regina . . . 8 „ „
131. Rysjaniec Izabella . . 5 „ „
132. Sysjaniec Zofja . . . 4 „ „
133. Samojlis Anna . . . 10 „ „
134. Skrotcka Antonina . . 6 l., Błagowieszczensk
135. Slizin Emilja . . . 10 „ „
136. Slizin Halina . . . 12 „ „
137. Slizin Lucja . . . 6 „ „
138. Słupecka Helena . . 7 „ Władywostok
139. Stępnicka Aleksandra . . 9 „ „
140. Stępnicka Barbara . . 7 „ „
141. Sobczyńska Cecylja . . 14 „ „
142. Sobczyńska Helena . . 10 „ „
143. Sobczyńska Jadwiga . . 8 „ „
144. Sołomianko Halina . . 2 „ „
145. Sołomianko Karolina . . 8 „ „
146. Sołomianko Władysława . 14 „ „
147. Sroczyńska Wanda . . 9 „ „
148. Sulimirska Stanisława . . 15 „ Błagowieszczensk
149. Sulimirska Zofja . . 12 „ „
150. Swiderska Eleonora . . 14 „ „
151. Szymczyk Janina . . 8 „ „
152. Szymczyk Walerja . . 4 „ „
153. Szymczyk Zofja . . 15 „ „
154. Szczesnowicz Anna . . 6 „ Imańpo
155. Szczesnowicz Genowefa . 9 „ „
156. Szuk Alla . . . . 12 „ Chabarowsk
157. Szuk Luba . . . 12 „ „
158. Szychalewska Marja . . 2 l., Czyta
159. Troll Anna . . . 14 „ Władywostok
160. Trześniewska Genowefa . 11 „ Chabarowsk
161. Trzcinska Stanisława . . 13 „ „
162. Wachonina Anna . . 6 „ „
163. Wachonina Bronisława . 11 „ „
164. Wachonina Irena . . 8 „ „
165. Wachonina Weronika . . 13 „ Chabarowsk
166. Wolontaj Walerja . . 9 „ Władywostok
167. Wojcik Zofja . . . 7 „ Błagowieszczensk
168. Woronka Jadwiga . . 12 „ „
169. Wróblewska Jenina . . 14 „ „
170. Zadwornych Katarzyna . 10 „ „
171. Zakościelna Katarzyna . 12 „ „
172. Zapolska Eleonora . . 7 „ „
173. Zawadzka Felicja . . 4 „ Czyta
174. Zawadzka Marja . . 9 „ „
175. Zielińska Janina . . 15 „ Chajlar
176. Zielińska Zofja . . . 10 „ „
177. Zwolska Eugenja . . 15 „ Aleksiejewsk
178. „ Marja . . . 14 „ „
179. Żaluk Walerja . . . 8 „ „
180. Żak Anna . . . 12 „ „
181. „ Helena . . . 4 „ „

Dzieci ewakuowane przez Irkuck - Moskwę - Mińsk w roku 1923.

Lista chłopców repatrjowanych z Dalekiego Wschodu Syberji.

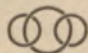
1. Andruszkiewicz Juljan . 15 l.
2. Andruszkiewicz Wiktor . 13 „
3. Barzdo Rajmund . . 8 „
4. Barzdo Wolfram . . 6 „
5. Bieresniewicz Aleksander . 14 „
6. Bieresniewicz Henryk . 15 „
7. Bieresniewicz Wiktor . . 11 „
8. Bieresniewicz Władysław . 10 „
9. Byszewski Kazimierz . . 11 „
10. Celica Józef . . . 12 „
11. Celica Stanisław . . 10 „
12. Czempkowski Franciszek . 13 „
13. Chodasiewicz Wacław . 12 „
14. Cybulski Wiktor . . 6 l.
15. Cybulski Władysław . . 8 „
16. Dajnis Adolf . . . 5 „
17. Danis Witold . . . 15 „
18. Fryde Albert . . . 14 „
19. Fryzicki Wiktor . . 15 „
20. Golanowski Jan . . 8 „
21. Golanowski Konstanty . 5 „
22. Golanowski Wiktor . . 11 „
23. Gozdziecki Tadeusz . . 12 „
24. Jabłoński Mieczysław . 15 „
25. Jancewicz Adam . . 15 „
26. Jancewicz Antoni . . 9 „
27. Jancewicz Kazimierz . . 13 „
28. Jancewicz Dominik . . 4 „
29. Kiciński Bronisław . . 12 „
30. Klauze Wacław . . . 12 l.
31. Klauze Władysław . . 14 „
32. Klauze Stanisław . . 15 „
33. Komorski Wincenty . . 13 „
34. Kotyński Ludwik . . 15 „
35. Kraszewski Henryk . . 13 „
36. Kulpis Bronisław . . 8 „
37. Kulpis Józef . . . 12 „
38. Kulpis Stanisław . . 10 „
39. Leonik Aleksander . . 14 „
40. Leonik Antoni . . . 11 „
41. Łukasiewicz Czesław . . 10 „
42. Mierzejewski Henryk . . 11 „
43. Mulart Henryk . . . 3 „
44. Mulart Aleksander . . 9 „
45. Pietrulewicz Czesław . . 15 „

46. Piotrowicz Bażylji . . 8 l.
47. Piotrowicz Jan . . . 4 „
48. Piotrowicz Bronisław . . 13 „
49. Piotrowicz Wacław . . 11 „
50. Podczaski Edmund . . 14 „
51. Podczaski Władysław . 10 „
52. Rozworski Zygmunt . . 3 „
53. Sadowski Wincenty . . 14 „
54. Sadowski Maciej . . 9 „
55. Sadowski Bronisław . . 13 „
56. Sadowski Aleksander . 5 „
57. Sidorkiewicz Emanuel . 13 „
58. Slawecki Bronisław . . 15 „
59. Stępkowski Adolf . . 15 „
60. Surowiec Jan . . . 11 „
61. Szatkus Piotr . . . 15 „
62. Taniukiewicz Sergjusz . 6 „
63. Wiedziul Mieczysław . . 11 „
64. Wiśniewski Henryk . . 2 „
65. Zalewicz Wiktor . . 10 „
66. Zalewicz Władysław . . 12 „
67. Zienkiewicz Władysław . 11 „
68. Żak Stanisław . . . 15 „
69. Żydowicz Wiktor . . 11 „

Lista dziewcząt repatrjowanych

z Dalekiego Wschodu Syberji.

1. Bielicka Małgorzata . . 14 l.
2. Bielicka Wiktorja . . 7 „
3. Bogucka Bronisława . . 12 „
4. Bogucka Julja . . . 4 l.
5. Brzozowska Marja . . 15 „
6. Brzozowska Wanda . . 13 „
7. Brzozowska Stanisława . 11 „
8. Byszewska Wanda . . 12 „
9. Celica Janina . . . 7 „
10. Chodasiewicz Anna . . 13 „
11. Czerniak Jadwiga . . 2 „
12. Czempkowska Janina . 15 „
13. Czempkowska Bronisława . 10 „
14. Cybulska Walentyna . . 9 „
15. Dajmis Bronisława . . 10 „
16. Dajmis Helena . . . 7 „
17. Golanowska Marja . . 13 „
18. Golanowska Weronika . 9 „
19. Goździecka Alina . . 14 „
20. Grubek Aleksander . . 15 „
21. Jasiukowicz Irena . . 15 „
22. Jabłońska Wanda . . 13 „
23. Jancewicz Petronela . . 14 l.
24. Kaminska Michalina . . 15 „
25. Kicińska Wiktorja . . 11 „
26. Kijenia Glafira . . . 15 „
27. Kulpis Marja . . . 14 „
28. Łukasiewicz Anna . . 13 „
29. Matyjaszko Zofja . . 11 „
30. Matyjaszek Franciszka . 11 „
31. Matyjaszek Walentyna . 9 „
32. Podczaska Teodora . . 13 „
33. Pogumirska Franciszka . 15 „
34. Raksimowicz Zofja . . 15 „
35. Rozworska Władysława . 8 „
36. Rozworska Leokadja . . 6 „
37. Sadowska Cocylja . . 12 „
38. Sadowska Natalja . . 7 „
39. Sidorkiewicz Antonina . 9 „
40. Sidorkiewicz Stanisława . 7 „
41. Stępkowska Jadwiga . . 12 „
42. Szynczyk Helena . . 14 „
43. Taniukiewicz Helena . . 9 „
44. Telewska Jadwiga . . 3 „
45. Telewska Wiktorja . . 6 „
46. Wiśniewska Kazimiera . 4 „
47. Zienkiewicz Lidja . . 10 „
48. Żydowicz Helena . . 8 „

Pragnąc zapoznać ofiarodawców z wynikami zbiórki i z samą akcją, ogłosiliśmy drukiem powyższe sprawozdanie, czerpiąc fundusze na opłacenie niniejszego wydania „Jednodniówki“ z ogłoszeń. Opłaty za ogłoszenia pokryły całkowity nakład 3.000 egzemp. wydawnictwa, oraz część wydatków na zorganizowanie i wykonanie zbiórki w m. Łodzi.

Składamy więc na tym miejscu podziękowanie wszystkim firmom, które łaskawie udzieliły swoich ogłoszeń.

Wojewódzki Komitet Ratunkowy Dzieci Dalekiego Wschodu.

Dział Ogłoszeniowy.

Z Poselstwa Japońskiego nadesłane spisy artykułów importu do Japonji z wykazem wysokości oclenia wwozu. Zamieszczone poniżej dwa działy, które mogą interesować specjalnie przemysł Łódzki, zawierają artykuły przemysłu włókienniczego.

Dział VIII.

Przędza, nici, nici kręcone, sznury i wyroby z nich.

№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	UWAGA:		
	Wrazie, jeżeli przedmiot należący do tego działu składa się z więcej niż jednego rodzaju włókien, każdy rodzaj włókien których waga nie przewyższa 5% wagi przedmiotu nie uważa się za domieszkę w stosunku do klasyfikacji taryfy, za wyjątkiem jedwabiu i sztucznego jedwabiu		
271	Oczyszczona i nieoczyszczona bawełna (z nasionami i bez nasion) włączając trzepaną i czesaną bawełnę . . .		bez cła
272	Bawełniana przedza:		
	1. Pojedyńczo i podwójnie kręcona: . , . .		
	A. Niebielona:		
	a. Nie przywyż. № 24 angielsk.	100 kin.	5.80
	b. „ „ „ 42 „	„ „	6.40
	c. „ „ „ 60 „	„ „	6.50
	d. „ „ „ 80 „	„ „	11.00
	e. Wszelka inna . . .	„ „	11.30
	B. Zwyczajnie bielona	Cło jak na przędzę niebieloną z dodaniem 1 jeny na każde 100 kin.	
	C. Wszelka inna	Cło jak na przędzę niebieloną z dodaniem 3 jen na każde 100 kin.	
	2. A. Niebielona	100 kin	28.00
	B. Wszelka inna	„ „	30.00
273	Bawełniane kręcone nici, wagi nie więcej 3 gr. na każde 10 mtr. i bawełniane nici: . .		
	1. W motkach:		
	A. Niebielone	100 kin.	28.00
	B. Wszelkie inne	„ „	30.00
	2. Inne:		
	A. Na drewnianych szpulkach	włączn. ze szpulką	35.90
	B. Inne	ad val	30%
274	Len, chińskie konopie, rami, konopie, dżut i innne roślinne włókna, oddzielnie nie wymienione		bez cła
275	Lniana przędza:		
	1. Zwykła:		
	A. Niebielona	100 kin.	11.75
	B. Wszelka inna	„ „	11.40
	2. Inna:		
	A. Niebielona	„ „	40.90
	B. Wszelka inna	„ „	44.90
276	Lniane nici, kręcone ze zwykłej przędzy wyżej № 7 ang. i nie przewyższające 12 gr. na każde 10 metr., i lniane nici:		
	1. Niebielone	„ „	40.90
	2. Inne	„ „	44.90
279	Przędza z konopi . .	ad val	30%
280	Przędza z dżuta . . .	„ „	10%
281	Nici z konopi i dżuta kręcone ze zwykłej przędzy, wyżej № 7 ang., waga których nie przekracza 12 gr. na każde 10 mtr. i nici z konopi i dżuta	100 kin.	27.10
282	Barania, kozia i wielbłądzia wełna, włączając trzepaną i czesaną.		bez cła
283	Przędza i kręcona wełniana przędza:		

№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	1. Niefarbowana:		
	A. Przędza, kręcona z przędzy i ze zwijanej przędzy	100 kin.	20.50
	B. Przędza kręcona z różnych numerów . . .	„ „	20.50
	C. Wszelka inna:		
	C—1. Kręcona przędza:		
	a. Nie przewyższająca № 32 metrycznego . . .	„ „	13.20
	b. Wszelka inna . .	„ „	17.50
	C—2. Petelkowa wełniana przędza	„ „	12.00

№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	2. Inne	Cło na niefarbowaną z dodaniem 2.50 jen na każde 100 kin.	
284	Bawełniano-wełniana przędza:	100 kin.	9.90
	1. Niefarbowana . .		
	2. Wszelka inna . .	Cło na niefarbowaną z dodaniem 3 jen na każde 100 kin.	

Dział IX.

№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	UWAGA 1 sza. Pod terminem „tkanina“ w tym dziale należy również uważać za tkaninę wojłok i wyroby trykotowe.		
	UWAGA 2-ga. Pod terminem „jedwab“ należy uważać w tym dziale za jedwab również jedwab sztuczny.		
	UWAGA 3 cia. Jeżeli tkanina danego działu składa się z więcej niż jednego gatunku włókien, a każdy gatunek włókien nie przekracza 5% wagi tkaniny, tkań taka nie uważa się za niejednolitą w stosunku klasyfikacji taryfy, za wyjątkiem jedwabiu i jedwabiu sztucznego.		
	UWAGA 4-ta. Ilość nitek z których składa się tkanina, wylicza się po składywanych niciach w tej części tkaniny, gdzie nici jest najwięcej.		
	UWAGA 5-ta. Tkanina uważa się za wzorzystą, gdy ma wzory, przecinające więcej niż 20 nitek, wątka i osnowy jednocześnie. Przy wykazie wyżej wymienionych nici, przędza kręcona składająca się z dwuch czy też wielu przędz zwykłych albo kilku niekręconych, mających znaczenie jednej, liczy się za jedną przędzę.		
298	Tkaniny bawełniane.		
	1. Aksamit, plusz i inne włochate tkaniny z ciętym i niec̨iętym włosiem.		

№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	A. Surowe . . .	100 kin.	34.00
	B. Wszelkie inne . .	„ „	40.00
	2. Tkanina włochata . .	ad val	20%
	3. Flanela i inne szorstkie tkaniny	100 kin.	16.00
	4. Krepa	ad val	20%
	5. Gaza	100 kin.	36.00
	6. Tkanina z koronkami .	ad val	20%
	7. Gładkie tkaniny osobno nie wymienione:		
	A. Surowe:		
	A—1. Waga nie więcej 5 iu kilogr. na każde 100 kw. mtr., mających długość i szerokość 5 milimetrów i w osnowie i w wątku.		
	a. 19 nitek albo mniej .	100 kin.	23.00
	b. 27 „ „ „ .	„ „	31.00
	c. 35 „ „ „ .	„ „	43.00
	d. 43 „ „ „ .	„ „	57.00
	e. więcej niż 43 nitki . .	„ „	77.00
	A—2. Waga nie więcej 10 klg. na każde 100 kw. metrów, mających długość i szerokość 5 milimetrów i w osnowie i w wątku.		
	a. 19 nitek albo mniej . .	„ „	11.00
	b. 27 „ „ „ . .	„ „	14.00
	c. 35 „ „ „ . .	„ „	18.00
	d. 43 „ „ „ . .	„ „	22.00
	e. więcej niż 43 nitki . .	„ „	28.00
	A—3. Waga nie więcej 20 kilogr. na każde 100 kw. metrów, mających długość i szerokość 5 milimetrów i w osnowie i w wątku.		
	a. 19 nitek albo mniej . .	„ „	10.00
	b. 27 „ „ „ . .	„ „	11.00
	c. 35 „ „ „ . .	„ „	14.00
	d. 43 „ „ „ . .	„ „	18.00
	e. więcej niż 43 nitki . .	„ „	22.00

Ciąg dalszy patrz na końcu ogłoszeń.

List Piotra Sierpa do brata zamieszkałego w Ameryce.

Bracie drogi!.. Źle się dzieje,
Wszystko z każdym dniem drożeje,
Że wyżyć... już człek nie w mocy;
Pròcz to, wiele trza pomocy?!...
Ot i teraz, serce ściska
W Syberji nasze dzieciska
Nie obute, nie odziane
Latorośla te kochane!...
Trzeba skrócić swe wydatki,
By nasze kochane dziatki
Miały wygody choć względne...
Dać coś dla nich — to niezbędne!...

Spotkałem, wiesz, Wincentego
Łepak tęgi, wiec do niego:
„A no, powiedz — mówię szczerze —
„Jak tu myśleć o ofierze,
„Gdy samemu brak monety,
„Gdy przysłowie jest, niestety,
„Że Salomon, stare dzieje,
„Z próżnego też nie naleje?"...

On w śmiech: „Słwię radą krótką:
„Najtaniej... poić się wódką,
„Bo, do dolara w stosunku,
„Dwie złotówki butla trunku;
„Tańszą więc jest od wszech rzeczy
„A gdy dobra, nikt nie przeczy,
„Że pokrzepić może tylko,
„Radości, obdarzyć chwilką."

I dalej tak opowiada:
„Mówią ten to, ów to jada,
„Tfu!... pij wódkę, ale taką,
„Co precz z potrawą wszelaką!...
„Rosół, pieczyste, jarzynę
„Zastąpisz, gdy chlapiesz krztynę.
„Znane wódki, pierwszej próby:

„Łódź, dystylarnia M. Łuby

„**M. ŁUBA**, wiesz, firma sama,
„To nie blaga, nie reklama,
„To zasługi wielcy ludzie.
„Którzy w ciężkiej pracy, w trudzie
„Dobili się takiej sławy!...
„Posłuchaj, jeśliś ciekawy:
„**ŁUBADYKTYN**", to ich dzieło
„Górą wsze likiery wzięło
„Bo ten nektar, że tak powiem
„Dażу cię życiem i zdrowiem.
„**JAJKONIAK**", czy ty wiesz co to?...
„Spróbuj, nie dasz go za złoto,
„Bo niebiańsko cię rozmarzy,
„Bo młodością cię obdarzy
„I choć lat się szczycisz setką
„Oglądniesz się za kobietką.
„Lub taki „**ORANGE CURAÇAO**",
„Co odchodzi całą masą
„Wagonami, okrętami,
„Nawet aueroplanami;
„Zagranica zęby szczerzy
„I jak w bóstwo w **ŁUBĘ** — wierzy
„**NON PLUS ULTRA**", nazwa sama
„Przepaść zdrowia, szczęścia jama
„**NON PLUS ULTRA**" w sobie mieści
„Urok złota, wdzięk niewieści..
„No, a inne.. no, a dalej...
„Po co chwalić, gdy się chwali
„Samo przez się każde picie,
„Bo ci daje zdrowie, życie:"...

Skończył — a ja sobie myślę:
Wiesz, ja ci te trunki wyślę
A przecież Amerykanie
Słono będę płacić za nie,
Bo to znawcy, no i płacą,
Gdy co warto, gdy jest zaco.

Sto butelek wyślę zatem
A, żeś mi rodzonym bratem
Zarób sobie niezbyt wielce:
Trzy dolary na butelce
(Bowiem u naszych paskarzy
Zysk tak mały się nie zdarzy)
Z reszty zaś zarobku myślę
Miljard marek dzieciom wyślę,
Niech nie ginie dziatwa luba
Niech wiedzą o **M. ŁUBA**.

Kochający Cię brat
PIOTR

Łódź, 2/XI 1923

Telef. 8·29.

MANUFAKTURA WEŁNIANA

Harak i Wenske

Łódź, ul. Piotrkowska № 71.

Telef. 8·29.

Hurtowy skład towarów manufakturowych

DOM HANDLOWY

I. Pines i S. Kacnelson, Łódź

ul. Piotrkowska № 117.

Telefon № 759

Sprzedaż manufaktury wełnianej i :: bawełnianej oraz przędzy ::

M. JOSKOWICZ

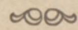
ŁÓDŹ, ul. Piotrkowska № 33.

Telefon № 759.

Skład Przędzy i Manufaktury

POŁECZ i GROSS

ŁÓDŹ, ul. Piotrkowska № 33.

Telefon №№ 13-26. Telefon № 13-26.

Piotrkowska 33.

SKŁAD SUKNA i KORTÓW

J. M. KACZKA

Ł Ó D Ź

851

Piotrkowska 33.

Tow. Akc.

Łòdzkiej fabryki nici

Telef. №. 58. ŁÓDŹ, ul. Niciarniana 1. Telef. № 58.

Apretura i Farbiarnia

Artur Meister

Nowe — Rokicie

(pod Łodzią). 753

Wyrób i Sprzedaż towarów włókienniczych

Kawa i Abramczyk

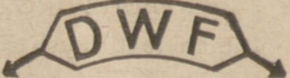
Łódź, Piotrkowska № 69.

971

Ceny zniżone!! **Ceny zniżone!!**

Stosujcie wszędzie w mechanice łożyska kulkowe i kulki

Zaoszczędzicie do 50% siły i do 90% smaru, osiągniecie najwyższą pewność ruchu, wyzyskacie silniki do maximum.

Skład Filjalny Generalnego Przedstawicielstwa i Głównego Składu na Polskę.

KAROL KUSKE, ŁÓDŹ

ulica Kilińskiego 86. Telefon 25-81.

Oferty na żądanie. **Dostawa niezwłoczna.**

Towarzystwo Handlowo-Przemysłowe

Józef Zeydler i S-ka

Spółka Akcyjna

Kapitał zakładowy Mkp. 500.000.000

Centrala w Warszawie Moniuszki 2.

Oddziały: Łódź. Kilińskiego 85. Lublin. Szopena 3. Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bliżyn". Cegielnia Parowa „Stoki" p.a. Oddziału w Łodzi.

Wykonywa wszelkie roboty w zakresie hutnictwa i dostarcza materjały budowlane jak cement, wapno, pokrycia dachowe, cegłe, drzewo żelazo, smary i oleje i t. p. 1544

TOWARY WŁÓKIENNICZE

E. Kaffeman i S-ka

ŁÓDŹ,

ulica Piotrkowska № 109.

1603 **Telefon № 16-15.**

Przędzalnia i fabryka wyrobów wełnianych

Markus Rzepkowicz i Leon Monczki

ŁÓDŹ,

ulica Pomorska № 75/77. 1113

FABRYKA

przetworów chemicznych

Sz. Fein i S-ka

ŁÓDŹ,

Aleksandryjska № 26/28.

Telefon № 21-98. 659

Handel Wełną Surową

„COTTON"

Spółka Akcyjna Handlowa

ŁÓDŹ,

ulica Piramowicza № 2.

Telefon № 31-07.

Ludwik Wagner

wł.

B. Wagner i B-cia Stegemann

ŁÓDŹ,

ulica Leszno № 46. 577

Fabryka Przetworów Chemicznych

Jakób Petters i S-ka

Biura i Składy: Ewangielicka 1/3
telefon 21-89.

Fabryka: ul. Dąbrowska 11.

Adres telegraficzny: JAKPET, Łódź
dla listów 5, skrzynka 11.

Rach. czekowy P. K. O. w Warszawie № 61.601

Rachunki bieżące:

Bank Handlowy w Łodzi. Bank dla Handlu i Przem. oddz. w Łodzi. Bank Zw. Sp. Zarobkowych oddz. w Łodzi. Bank Przem. Łódzkich. Bank Handlowo-Przemysłowy w Łodzi. 836

Chrześcijański sklep

Spółka Bławatna

z ogr. odp.

ŁÓDŹ, ulica Przejazd № 1.

Poleca w doborowych gatunkach: Welury na palta. Chustki. Wełny na kostjumy i suknie. Szewioty na mundurki szkolne. Płótna i flanele na bieliznę. Madepolamy i batysty na koszule. Obrusy na metry.

Dla kooperatyw ceny fabryczne.

HURT! DETAL! 1165

Sprzedaż manufaktury

W. KOHN

Łódź

ulica Piotrkowska 37.

Telefon 15-39.

864

RESTAURACJA

„VERSAILES"

W. FERENS

Łódź, Piotrkowska № 47.

Telefon 31-03.

Poleca obiady i kolacje po cenach konkurencyjnych i a la cart-e.

1670

Dom Handlowy

Maurycy Tauman

ŁÓDŹ, ul. Zielona 3.
Skład Przędzy i Manufaktury.
Telefonu № 6-22.

HANDELSHAUS

Maurycy Tauman

LODZ, Zielona Str. 3.
Garn & Manufakturwarenlager
Telefon 6-22 616

Sprzedaż Manufaktury

Orensztajn i Rozenblat

Łódź

Piotrkowska 9.

895

Sprzedaż Manufaktury

J. Abramowicz

Łódź

ul. Zielona № 5.

868

Towarzystwo Akcyjne
Pabjanickich Fabryk Wyrobów Bawełnianych

Krusze i Ender

Skład główny w ŁODZI

ulica Piotrkowska № 148

203

Fabryka Maszyn
Rud. Dresler i Syn
ŁÓDŹ
ul. Radwańska 25.
Firma egzystuje od 1895 r.
Budowa maszyn do farbiarń i apretur, tokarki, wiertarki frezarki (aparaty) zastosowane do każdej tokarni stale na składzie, oraz wszelkie reperacje.
2105

St. Nowakowski
Łódź
ulica Zgierska № 39.
SKŁAD WIN, WÓDEK i LIKIERÓW
1242

FABRYKA
WYROBÓW WEŁNIANYCH
Stillerman i Weinberger
Łódź
ul. Cegielniana 68.
1121

SKŁAD MEBLI
I. FUKS
ŁÓDŹ
ul. Wschodnia 28, (róg Pomorskiej)
Własny zakład stolarski
Łódź, Franciszkańska 4
1250

SKŁAD
SUKNA i KORTÓW
Falatycki i Żurkowski
Łódź
ul. Piotrkowska 31.
1352

Sprzedaż mąki
M. Goldminc
Łódź
ul. Wschodnia 34.
1249

Skład mąki
B. Ostrowiecki
Łódź
ul. Wschodnia 34.
1248

MECHANICZNA FABRYKA
wyrobów półwełn. i bawełnianych
B-cia HALPERN
Łódź
ul. Piotrkowska 41.
Telefon № 6-41.
1613

Belgijskie Tow. Akcyjne
pod nazwą
Rosyjskie Tow. Akc. Przemysłowo - Handlowe
dawnych przedsiębiorstw
EMILA HAEBLERA
Zarząd w Brukseli, Centralne biuro dla Polski: ŁÓDŹ, ul. Pusta 9. Telef, 447 i 448. Adr. telegr,: „Haeblerem Łódź".
FABRYKI:
Przędzalnia Bawełny i Niciarnia w Łodzi:
Wyròb przędzy № 4 do 44 pojedynczej, kilkuskrętowej i nici w paczkach na cewkach krzyżowych i szpulkach. Przędza z selfaktorów, wątek i osnowa na cewkach, szpulkach i paczkach.
Huta Szklana „KARA" w Piotrkowie:
Wyrób szkła okiennego, balonòw, butelek i cylindrów.
Huta Szklana „HORTENSIA" w Piotrkowie:
Wyrób szkła dętego, prasowanego, szlifowanego dla oświetlenia, malowanego, aptekarskiego i kryształów.
Adres telegr. dla centrali Sprzedaży w Piotrkowie: „HAEBLER Piotrków".
508

Przemysł wstążkowy
A. Aronson i Synowie i Józef Kaffeman
Sp. Akc.
ŁÓDŹ, ul. Pańska № 98
w Warszawie: Nalewki 2-a
1351

Ogłoszenia—Adresy.

m. Łódź.

Abowicz M., skład manufaktury, Nowomiejska 26.
Abramson Artur, fabryka wyrobów wełn. i bawełn., Piotrkowska 64, telefon 542.
Abramowicz i S-ka, dodatki krawieckie i manufaktura, Nowomiejska 19.
Abramowicz i Rozenszein, manufaktura, Piotrkowska 85.
Abugow i Sapir, manufaktura, Piotrkowska 61.
Adam L., galanterja, Główna 62.
Adamkiewicz T., krawiec, Piotrkowska 103.
Adler J. L., manufaktura, Moniuszki 5.
Adler i Kohn, jedwab i chustki, Sienkiewicza 4.
Ajchler M., sprz. skór, Zgierska 10.
Akawie A. I., skład papieru, Piotrkowska 56, telef. 6-65.
Albek, Działowski i Biederman, sprzedaż przędzy, Piotrkowska 42.
Albersztajn D., Szlamowicz i Dimant, sprzedaż. manufakt., Nowom. 29.
„Albin", Wódek gatunkowych fabryka, Kilińskiego 95.
Alt W., Zachodnia 59.
Altman D., skład papieru, St. Rynek 2.
Amzler M., galanterja, Nowomiejska 18.
Andrzejczak Helena, sklep kolonjalny, Konstantynowska 30.

Apelbaum H., manufaktura. Północna 2
Arbus L., manufaktura, Pl. Wolności 10.
Arnecker i S-ka, skład żelaza, Piotrkowska 91.
Aronowicz i Wilczer, Piotrkowska 12.
Aronson A. i Synowie i J. Kaffeman, dom handl.-przemysł., Traugutta 6.
„Arkadja", fabryka cukrów, Ogrodowa 13.
Auerbach B-cia S. i A., wyroby wełn. i półwełn., skład: Piotrkowska 38, fabryka: Sienkiewicza 61.
Auerbach i Koprowscy, Piotrk. 59.
Aurbach A. M., win i wódek sprzedaż, Wschodnia 39.
Aurich L., sklep delikat., win i wodek sprzedaż, Napiórkowskiego 41.
„Azot" Sp. z ogr. odp., fabryka wyr. techno-chem., tel. 15-56, Piotrk. 71.
Babad Józef, fabr. wyrobów bawełnianych, Piotrkowska 207.
Bajrach J., konfekcja, Nowomiejska 16
Bande i Kohn, manufakt., Cegieln. 22
Bank Franc.-Belg.-Polski dla Przem. i Rolnictwa, Sp. Akc., Piotrk. 67.
„ Ludowy w Warszawie Sp. Akc. Oddz. w Łodzi, Andrzeja 7, telefon 22-40.
Bank Spółek Niem. w Polsce Sp. Akc., Al. Kościuszki 45, tel. 63.
Banker T., sortownia szmat, Pomorska 35.
Barciński S. i S-ka, Sp. Akc., przemysł wełniany, Tylna 6.
Bartner M., manufaktura, Piotrk. 114.
Bartuszek E., zegarmistrz, Piotrk. 145.
Baruch i Perła, filców i kapeluszy fabryka, Rokicińska 9.
„Barwanil", Ajentura, St. Messing & Co., Sienkiewicza 55, tel. 14-72.
Baum O., towary kolonjalne, Wschodnia 55.
Baumberg Sz. J., ekspedycja, Nowomiejska 4.
Baumgarten, wyroby gumowe, Piotrkowska 91.
Baumgarten Sz., fabryka pończoch, Wschodnia 57.
Baumgarten i Pinkus, przędza i manufaktura, Piotrk. 60, tel. 24-08.
Bechtold i Seiler, farbiarnia, 6-go Sierpnia 65.
Becos Tradersiltd, Związek Przemysł. Angielskich, Piotrkowska 144.
Belgijskie Tow. Handl. - Przem. w Warszawie, oddział w Łodzi, Zawadzka 5.
Bendermacher S., manufaktura, Nowomiejska 15.
Bendorf Karol, fabr. mydła, Lipowa 80
Bendzel B., manufaktura, Nowom. 26.
Benedykt B., Cegielniana 52.
Bennich Karol, Tow. Akc. manufaktury wełnianej, Łąkowa 11, tel. 3-94.
Bereskin M. I., manufaktura i chustki, Piotrkowska 6.
Bereskin H., chustki i manufaktura, Piotrkowska 38.
Berkal, Olszer i Sznicer, manufaktura, Piotrkowska 43.
Berke Ch. M., Rzgowska 1.
Berkenstadt J., Nowomiejska 18.
Berkowicz B-cia, skład drzewa, Zgierska 22.
Berkowicz Daniel, skład tow. bawełn. Nowomiejska 1.
Berliński Chaim, Nowomiejska 21.
Berliński F. i S-ka, manufaktura, Piotrkowska 25.
Berliński i Tabak, Południowa 48.
Berlandsztajn S., Nowomiejska 12.
Berman, manufaktura, Piotrkowska 6.
Berman J., sprz. mięsa, St. Rynek 7.
Berman M., skład win i delikatesów, Piotrkowska 53.
Bernhardt Otton, skład powroźniczy i fabryka lin, Ogrodowa 6.
Bernheim Henryk, manufaktura, Piotrkowska 30.
Berger Binem, skład przędzy, Kilińskiego 21.
Berger H. L., manufaktura Nowom. 17.
Berger M. i L., manufaktura, Nowomiejska 9.
Berger Szlama, skl, nafty, Zgierska 50.
Besser i Praport, skład manufaktury. Wschodnia 76.
Białostocki Ch. i I. Blechsztajn, manufaktura, Nowomiejska 22.
Bibergal A. R., fabryka wyrob. włókienniczych, Moniuszki 11.
Biedak R., kolonjalne towary i owoce południowe, St. Rynek 10.
Biderman A., sprzedaż mleka Kilińskiego 16.
Biderman i Pilicer, fabryka wyr. wełn. i półwełn., Dzielna 12.
Biederman S., manufaktura, Nowomiejska 18.
Bielawski, Garlicki i S-ka, Piotrk. 58.
Bieliński i Heppen, dom handl.-przem. sp. akc, Aleja Kościuszki 17.
Bieżunski I., skład win i wódek, Zgierska 40.
Billauer S., Cegielniana 33.
Binke A., skład szkła, Piotrk. 33.
Birman Moszek, sprzedaż mleka, Konstantynowska 55.
Birnbaum, Nowomiejska 31.
Birż i B-cia Kaufman, dom eksp.-handl., Piotrkowska 22.
Blausztajn T., wyrób i sprzedaż manufaktury, Nowomiejska 24.
Blausztajn I., sprzedaż przędzy, Wschodnia 72.
Blum A. L., galanterja, Nowomiejska 5.
Blumenfeld B., sprzedaż serwet, Cegielniana 33.
Blumenfeld M., skład tow. manufakt., Piotrkowska 22, tel. 18-92.

Bławat i Rubinsztejn, fabr. pończoch, Składowa 23.
Bodzechowscy i S-ka, Cegielniana 40.
Bodzechowscy B-cia, manufaktura, Piotrkowska 14,
Bodzechowscy B-cia, manufaktura, Piotrkowska 24, tel. 8-63.
Bogdański Edm., towary kolonjalne, Dzielna 30, tel. 11-26.
Bohm i Berliner, manuf., Piotrk. 56.
Böhme i S-ka, Sp. Akc. fabr. wyr. włókienniczych.
Bok D., młyn elektryczny, Św. Jakóba 2.
Boksleitner Adolf i S-ka, art. gum. i techniczne, Piotrkowska 149.
„Bon-Ton", wytwórnia i magazyn obuwia, Pomorska 23.
Bonisławski i Goldman, chemikalje, Piotrkowska 130.
Borenstein F., manuf., Piotrk. 18.
Borenstein M., manufaktura, Nowomiejska 6.

„Borewin", tow. dla handlu i przem. włókien. sp. akc., Piotrkowska 22.
Borkowscy B cia, Piotrkowska 125.
Bornstein A., skład skór, Nowomiejska 7.
Bornstein B., farbiarnia przędzy wełn., Zachódnia 49.
Bornstein F., Nowomiejska 28.
Bornstein S. M., manufaktura, Ogrodowa 5.
Bornstein U., Kilińskiego 40.
Bornstein H. D., Cegielniana 47.
Bornstein L., konfekcja, Główna 6.
Bornstein i Weikselfisz, manufaktura, Nowomiejska 17.
Bornstein Sz., ubiory męskie, Główna 45.
Bornstein Sz., Nowomiejska 30.
Bornstein Sz., manufaktura, Nowomiejska 9.
Borowiecki, Brzezińska 8.
Boruński S., manufakt., Piotrk. 60.
„Box", skład przyborów elektrycznych, Piotrkowska 131.
Brand B cia, pończochy, Ogrodowa 2.
Braude J., rękawiczki i trykoty, Narutowicza 7.
Braun E. L., Nowomiejska 20.
Braun i Fabrykant, manufaktura, Piotrkowska 83.
Braun i Hurewicz, fabr. wyr, wełn., Sienkiewicza 3/5, telef. 11-06.
Braun, Koza i Bykowski, manufaktura, Nowomiejska 9.
Breitstein H., pracownia okryć damskich, kostjumów i futer, Zgierska 24, front.
Breitstein J. i S-ka, fabr. chustek i wyr. włókn., Południowa 36.

Brendzel S. i S-ka, magazyn konfekcji damskiej, Nowomiejska 7.
Breslauer i Freidenreich, skład skór, Nowomiejska 3.
Brisk M. L., fabr. pluszu i wyrobów baweln., Narutowicza 42.

„Britania", tow. importowo-włókien., Narutowicza 13.

Bromberg A., skład futer, Piotrk. 31.
Bromberg J., konfekcja męska i damska, Nowomiejska 7.
Brust Jan, manuf. i galant., Główna 17.
Brün, manufaktura, Nowomiejska 18.
Brün Ch., fabr. fartuchów, Pomorska 3.

Brzeziński Izaak, ulica Pomorska 98, telef. 22-30.
Brzeziński Józef, Andrzeja 4.
Buchman Ch., manufakt., Piotrk. 31.
Bude, dodatki szewckie, Nowom. 18.
Bufensztajn Sz., manufaktura, Piotrkowska 16.
Bukiet B cia, fabryka wyr. włókienniczych, 6 go Sierpnia 58.
Bulwa W., skład win i wódek, Główna 47.
Bułka Sz., galanterja, Nowom. 21.
Bücher, Kleinerman i S-ka, dom handl.-eksped., Piotrkowska 56.
Calle A., skład chustek, Piotrk. 25.
Calel i Tabakman, fabr. wyr. włókienniczych, Piotrkowska 81.
Cajtak B., zabawki i galanterja, Nowomiejska 5.
Cahn i Izbicki, manufakt. Nowom. 20,
Cadikowicz R., manufakt. Nowom. 17.
Cadikowicz I. L., skład skór, Północna 13, front, II p.
Cederbaum B cia i Makowski, Piotrkowska 46, telefon 10-49.
Cederbaum M., manuf., Wschodnia 65.
Centralny skład mater. aptecznych i farb, Piotrkowska 207.
„Ceramika", fabr. wyr. ceramicznych, Piotrkowska 121.
Chabański Jakób, manufaktura, Piotrkowska 58.
Chabańscy B-cia, Windman i S-ka, przemysł baweln., Zielona 6.
Chardak M., zakład ślusarski, Nowomiejska 4.
Charemza A., dzier. Liberek i Bernower, apteka, Pomorska 12.
Chasilew A. J., skład win i wódek, Cegielniana 32.
Chęciński S., Cegielniana 46.
Chęciński Sz., Południowa 18.
Chigryn Michał, fabr. wyr. baweln., Piotrk. 58, tel. 12 65.
Chimowicz J., Nowomiejska 28,
Chimowicz Ch. Ss-wie, konfekcja, Nowomiejska 11.
Chmiel Jan, zegarmistrz, Nawrot 4.
Chodźko i Frydenson, Południowa 1.
Choroszcz Ch., manufaktura, Piotrkowska 42, tel. 19-21.
Chowers, Widawski, Mandelman i S-ka manufaktura, Piotrkowska 58.
Chwat Herman, sprzedaż sukna i kortów, Wschodnia 72.
Chwat M., wyrób chustek, Piotrk. 25.
Cieślewski J., sprzedaż wyrob. tytuniowych, Główna 2.
Cohn Jakób, tkalnia zarobkowa, Gdańska 67.

Coller Jakób, sprzedaż mleka, Kamienna 6.
Cukier B., manufakt., Nowomiejska 5.
Cukier L., manufakt., Piotrkowska 16.
Cukier M.. sprzedaż skór, Drewnowska 2.
Cukierman Sz., Kaufman M. i Ch. Waksberg, manufaktura i dodatki krawieckie, Nowomiejska 6.
Cukierman i Sawicki, Nowomiejska 9.
Cukiermen J. i S. Szapiro. manufaktura, Piotrkowska 83.
Cygielberg B-cia, tartak, Konstantynowska 122.
Cygler Sz. A., fabr. wyr. wełnianych, Piotrk. 17, tel. 19-09.
Cymerman M. S., fabryka wyrobów wełn., Cegielniana 50. telef. 7-29.
Cymerman i Kon, przędzalnia i szarparnia, Gdańska 142.
Cynamon D., dom handlowy, Nowomiejska 4.
Cytron H., prac. i sprzedaż bielizny oraz konfekcji damskiej, Północna 12
Cywier M., Nowomiejska 22.
Cwajg U. S., Traugutta 12.
Cwajgenberg B-cia. sprzedaż skór, Nowomiejska 34.
Cwilling Jakób J., galanterja, Północna 1.
Cwilling M. B., galanterja, Nowom. 4.
Czamański Aleksander, Moniuszki 1.
„Czar" perfumerja i kosmetyka, Piotrkowska 145.

Czarnecki B. J. manufaktura Połudn. 2.
Czertok B., Skład apteczny Wólczańska 78.
Czkwianow A. P. skład win, wódek i koniaków, Piotrkowska 69.
„Ćmielów" skład wyr. ceramicznych, Piotrkowska 31.
„Dak" dom agenturowo-komisowy, Piotrkowska 147.
Danciger B., Sp. mięsa Wschodnia 47.
„ H., „ „ „ 7.
„ M., „ „ „ 40.
„ R., manuf., Nowomiejska 24.
Danielak B-cia i B. Mitminger, Cegielniana 51.
Daube Adolf Sp. Akc., wełn. i baweł. manuf. Piotrkowska 171.
Dawidowicz Józef, fabr. wyr. wełn. i baweln. Zielona 10.
Dawny B-cia i Bornsztajn, Nowom 3.
Danciger S., manufaktura i chustki, Piotrkowska 35.
Dengensztajn Jakób i S-ka, dom handlowy, Stary Rynek 3.

Deresz Sz., skład żelaza, Kolejna 11.
Dąbski, magazyn obuwia, 6-go Sierpnia 20.

Dietel Arno, skład mater. aptecznych i farb, Piotrkowska 157.
Dimant Ch. towary kolonjalne, Kościelna 6.
Djamant I. M. fabr. pończoch, Północna 10.
Djament D., masarnia, Gdańska 14.
Długowska Sz., Wschodnia 43.
Dłużnowski, sprz. szkła, Pomorska 8.

Dobrecki J., fabr. wyrobów baweln., Piotrkowska 37, tel. 7-24.
Dobroński C. i St. Ch. Pelto, manufaktura, Nowomiejska 26.
Domanowicz & Co. fabr. wstążek, Al. Kościuszki 21.
Domb A., konfekcja męska, Nowom. 5.
Drapisz Eljasz, przędza, Wschodnia 55.
Drabkin C. B., fabr. wyr. wełnianych i bawełnianych Piotr. 61, tel. 6-61.
Druse A., skład delikatesów, Piotrkowska 93, telefon 15-00.
Dykman Ch., Nowomiejska 19.
„ Emanuel, manufakt., Piotr. 80.
Dymand A., wyrób fartuchów i halek, Północna 6.
Dymand spółka mięsa wołowego Wschodnia 25,
Działoszyński A., skład tapet, Piotrkowska 56.
Działoszyński M., Sp. mięsa Wschodnia 27.
Dziwiński J., Skł. mater. aptecznych oraz perfumerja, Piotrkowska 35.
Ebert St., Galanterja, Główna 6.
Eckert L. zakład blacharski Rokicińska 5.
Edelsztajn B-cia, manuf., Nowom. 10.
„ Rohrman i Rozenberg sprzedaż odpadków, Kilińskiego, 10.
Ehrlich i Krotowski, Piotrkowska 64.
Eichner I. St. Rynek 11.
„ Josek „ 6.
„ Z, Sp. mleka, Wolborska 32.
Eidlitz A., Cegielniana 38.
Eidlic Ch., Drewnowska 2.
„ H. Ch., manufaktura, Cegielniana 42.

Eisert Emil i Schweikert Sp. Akc, fabr. koron, i wstążek Gdańska 47.
Eisner A., sp. przędzy czesankowej i bawełnianej, Narutowicza 24.
Eisner M. i S-ka, dom handlowy, Piotrkowska 39, telefon 3-22.
Eitingon M. i S-ka, włókiennicza sp. akc. Sienkiewicza 86.
Eisman J., zegarmistrz i jubiler Nawrot 1-a.
Eizenberg i Blankiet, Piotrkowska 26.
„Ekonomja“ wł. Chrzanowicz i Praw.
„Eksport“ fabryka wyr. manufaktur. Wschodnia 42.
Ekstein. J. B., manufaktura, Kilińskiego 45.
Elechnowicz S., Nowomiejska 21.
„Elektrobudowa“ wytwórnia maszyn elektr. daw, B-cia Jaroszyńscy, Przejazd 54, tel. 11-77,
Emde A. i R„ farbiarnia, Zielona 18.
Eme i Welter, manuf., 6 go Sierpnia 3.
Ende Edmund, fabr. wyr. włókien. Piotrkowska 108.
Engel M., sprz. mięsa, Południowa 12.
„ Kreutzberg i Litwak, Piotr. 79.
Engelman B-cia i Kaniewski, Południowa 23.
Engelszer A., wyrób i sprzedaż krawatów, Pl. Wolności 11.
Engelszer i Rys, sprz. sukna i kortów, Pl. Wolności 11.
Engler Stanisław, restauracja teatralna, Narutowicza 20.

Epstein, sp. mięsa, 6-go Sierpnia 14.
„ J., Gdańska 77.
„ Maksymiljan, apteka, Piotr. 226.
„ Sz., sp. mleka, Południowa 25.
Erlich B-cia i Calel W., Cegielnian. 23.
„Expres“ dom handlowo-ekspedycyjny, Zawadzka 16.
„Extrans“ dom eksp.-transp. Ewangielicka 16.
Fajn Z., sp. skór, Nowomiejska 5.
Fajertag M., sp. obuwia, Zawadzka 1.
Fajgenblat Dora, dystrybucja, Napiórkowskiego 5.
Fajwiszowicz i Lichmacher, Now. 8.
Fajflowicz L., skł. ubrań, Nowom. 3.
Falke Sz., sprzedaż manufaktury i trykotaży, Południowa 4.
Falke J. K., sp. trykot., Pomorska 8.
„ Ł., sp. trykotaży, Wschodnia 19.

Fastag J., Kilińskiego 48.
Faterson B-cia

Feldberg L. Cegielniana 43.
Feldbrill D., skład artykułów technicznych, stalowych i żelaznych oraz wytwórnia pasów, Piotrkowska 167, telefon 9-61.
Feiman A. i S-ka, fabryka trykotaży, Zachodnia 68.
Feiman F., fabr. chustek, kołder i serwet, Wschodnia 35.
Feinberg i Kriński, Piotrkowska 25.
Feiner, skład szkła, Zgierska 28.
Feitelsohn F. i H. Judelewicz, przemysł. wełn., Piotr. 66, tel. 4-58.
Fajtlowicz Ch., St. Rynek 8.
Fajwlowicz L., Konfekcja męska i dziecinna, Nowomiejska 3.
Feiwlowicz R., Nowomiejska 6.
Feldman M., sprz. skór, Nowom. 5.
Feldman i Frenkel, Północna 6.
Feldman i Hasenberg, manufaktura, Pomorska 3.
Felix Jakób, Piotrkowska 20.
Ferster M., skład towarów jedwabnych, Piotrkowska 43, tel. 14-31.
„Ferrum“, Łódzka odlewnia żelaza, Kilińskiego 115.
Fertel L., manuf., Cegielniana 37.
Fial Juljusz Ss-wie, 28 p. Strz. Kan. 42
Fijałko I., jubiler, Piotrkowska 7.
Filipowski A., Piotrkowska 90.
Finkel M., Północna 12.
Finkelstein A., Południowa 28.
Finkelstein i Bardyni, Piotrk. 91.
Finkler L. i Sz. Grunis, sprzedaż manufaktury, Nowomiejska 21.
Fiszer Fr. Spadkobiercy, farbiarnia i apretura, Długosza 43, tel. 4-99.
Fiszman Chil, galanterja, Nowom. 18.
Flakowicz B-cia, hurtowa sprzedaż mąki St. Rynek 2.
Flatto D., sp. batystów, etaminów oraz manufaktura, Piotr. 7.
„Flawelko“ sp. z ogr. odpow., Radwańska 20/22.
Flum i Lewin, konfekcja damska, Pl. Wolności 6.
Fogel J., sprzedaż dod. krawieckich i manufaktury, Cegielniana 45.
Fogel M., Nowomiejska 21.
„ M., Ozorkowska przędzalnia i tkalnia, Piotrkowska 56.
Fogel i Płotkin, manufaktura, Cegielniana 24.
Förster Jakób, Wschodnia 57.
Fraget Józef Piotrkowska 99.
Frajdenrajch, mleko, Północna 12.
Frajlich Sz., sprzedaż mięsa, Aleksandryjska 17.
Fraind A. I., manufak., Południowa 5.
Frank S., Rubinstein i Szaja, Piotr. 66.
Frankus i Toporek, fabr. pończoch, Nowomiejska 5.
Freidenreich M., skład kolonjalny, St. Rynek 12.
Freidsohn W., Wschodnia 72.
Frajlich S. J., Rosenthal i S-ka, handl. przemysł—towar., Wschodnia 76, tel. 13-86.
Freiman B-cia fabr. nici, Wschodnia 57.
Frenkel A., manufaktura, Piotr. 62.
„ A. Sz., Wschodnia 70.
„ B. i S-ka, Południowa 39.
„ H., manufak., Południowa 2.
„ H., „ Wschodnia 56.
„ I., „ Nowomiejska 21.
„ i Świc, dom eksped. Nowom. 21.

Frenkel A. i L. I. Domanowicz, sp. odpadków, Cegielniana 55.
Frenkel, Goldwasser i S-ka, Cegielniana 37.

Frenkel i Leder, manuf., Piotr. 38.
„ i Szajewicz, Ogrodowa 3.
Friedman H. K., fabryka mebli, Południowa 6.
Friedman Sz., skład fabr. i artyk. malarskich, Zgierska 30-a.
Friedman R., Piotr. 107, tel. 12-41.
Fridman W., sprzed. mleka, Solna 10.
„ i Srebrnagóra, Nowomiejska 8.
„ Naftal, Wschodnia 31.
Fridrich N., sp. mięsa, Narutowicza 5.
Frohman J. Sz., Północna 4.
Frumes B-cia, fabr. chustek i wyr. jedwabnych, Zachodnia 51.
Fryde S., surow. i przędza, Cegielniana 31.
Fryde Z., skład win i wódek Rzgowska 59.
Frydman I. zakł. jubilerski, Piotr. 88.
„ L., sp. mleka, Pańska 43.
„ M., „ „ Konstantyn. 41.
„ M., „ „ Południowa 11.
„ J., „ „ Św. Jakóba 7.
„ i Goldsztajn, manuf. Cegiel. 33.
„ Zaromb i Frenkel, Piotr. 25.
Frytz G. młyn elektryczny, Zakątna 47.
Fulde L., pracownia obuwia, Konstantynowska 12.
Fuks, Zgierska 52.
„ D., przędzalnia i szarparnia, Pomorska 141, tel. 12-29.
Fuks H. i S-ka, sprzedaż manufaktury, Sienkiewicza 15.
Fuks J., hurtowy skład galanterji oraz fabryka nici, wełny i bawełny, Nowomiejska 7.
Fuks Ignacy, farbiarnia, Karola 38.
„ Jakób i S-ka, fabryka nici, Zachodnia 31.
Futerman F., przybory tapicerskie, Piotrkowska 18.
Futerman J., sp. dyw. i chodn. Piotr. 54.
Fux i Strykowski, sp. manufaktury, Nowomiejska 4.
Gadlewska S., sprzedaż rękawiczek Narutowicza 1.
Galant F., wyrób i sp. towarów wełnianych, Cegielniana 40.
Galewska J., skład materjałów aptecznych i farb Cegielniana 42.
Galster W., dystrybucja, Piotr. 290.
Gampe i Albrecht tow., akc. manuf. bawełn., Piotrkowska 210.
Geduld M, pierwszorzędna restauracja, Piotrk. 35, tel. 6-78.
Gefon Salomon, skład mater. stalowych Nowomiejska 15.
„Geha" Łódzka Huta Szkl., Nowa 22.
Geilke i Tölg, zegarmistrze, Piotrkowska 105.
Gelbard W., Andrzeja 2.
Geldner F., Tow. Akc., bawełnianej i gumowej manuf., Południowa 52.
Gelkopf D., sp. mięsa, Wschodnia 10.
German i Stattler, skład surowców wełnianych, Piotrkowska 46.
Gerichtiger M., sp. mięsa, Główna 43.
Gernig G., sp. mleka, Sienkiewicza 39.
Gerke B-cia, Kilińskiego 77.
Gerson i Kleinman, skład sukna i kortów, Piotrk. 50, tel. 11-16.
Gerszonowicz M., tow. kolonjalne, St. Rynek 1.
Gerszonowicz N., sp. manufaktury, Cegielniana 70.
Gerszonowicz R., skład tow. kolonjalnych, St. Rynek 9.
Gerszowski P. i S-ka, fabryka wyr. wełn., Piotrkowska 73.
Gerszt L., sp. mleka, Wschodnia 31.
„ S. Piotrkowska 28.
Gersztenowicz A., pracownia konfekcji, Nowomiejska 24.
Gesser Gustaw, farbiarnia, Kilińskiego 22.
Geyer Ludwik, Sp. Akc. wyrob. bawełnianych, Piotrkowska 283.
Ginsberg M., manufaktura, Piotr. 6.
„ Sz., sp. mięsa, Rzgowska 9.
Gindzberg, dentysta, Główna 7.
„ L. sp. mydła i świec, Nowom. 14
Gilles A. i S-ka, przędzalnia wigonji i wełny, Pomorska 114, tel. 22-23.
Giske D. A., szarparnia, Północna 25.
Giesser A. i S-ka, Nowomiejska 4.

Glasman i Calel manuf., Narutow. 3.
Glater L., sp. mięsa, Wschodnia 15.
Gliklich H., sp. „ „ 51.
Gliksman B. A., Sp. Akc. fabr. tkanin wzorzystych, Gdańska 91,
Gliklich i Lubiński, fabryka nici, Zawadzka 5.
Gliksman i Krakowski, manufaktura, Ogrodowa 10.
Gliksman A, manufak., Północna 2.
Glüksman Maurycy, manuf., Piotr. 81.
Głuchowski B., apteka, Narut. 6.

Goldamer Otto, fabryka maszyn i odlewnia żelaza, Kilińskiego 68.
Goldbaum St. manufak., Piotr. 10.
Goldfarb Sz. i S-ka, St. Rynek 11.
Goldin O. P., mag. jubilerski i wyroby plater., Piotrkowska 33.
Goldberg A., Nowomiejska 4.
„ B., skład mauf., Pl. Wolności 10.
„ A. A., przemysł drzewny, Nowo-Zarzewska 26.
Goldberg Ch., sp. miesa, Wschodnia 26.
„ M., sp. skór, Aleksandryjska 2.
„ G., manuf., Nowomiejska 14
„ A. & G., galanterja, Ogrod. 1.
„ S. i M. Blumencwajg, manufaktura, Piotrkowska 41.
„ i Kac, manuf., Pomorska 3.
Galas A. M., Nowomiejska 20.
Goldhirsz Henryk, Piotrkowska 156.
Goliński J. G., farbiarnia oraz pralnia chemiczna i bielizny, Piotr. 112.
Goldlust H., pracownia okryć damskich, Cegielniana 6.
Goldman Ch., manufaktura, Piotr. 25.
„ J., sp. mięsa, Narutowicza 50.
„ Kapłan i Hirszfeld 6 go Sierpnia 2.
Goldberg, Rozenberg i Klug, manufaktura, Zawadzka 4.
Goldstadt Artur, chemikal., Zachod. 72.
Goldsztajn J. L., sp. śledzi, Kościel. 3.
„ L., sp. mleka, Gdańska 14.
„ M., „ mięsa, Wschod. 21.
Goldminc M. skł. „ Wschodnia 34.
Goldsznit I. M., sp. wódek „ 72.
Goldwag I., sp. manufaktury i chustek, Północna 2.
Gomoliński L., cukiernia, Przejazd 14.
Goński i Engelman, przemysł wełniany, sp. akc., St.-Wólczańska 9.
Gostomski B., cukiernia, Piotr. 76.
Gottesdiener I. i B. Edelman, manufaktura, Piotr. 33, tel. 6-15.
Gotthelf B-cia, Szlesinger i Waldman, dom handl., Cegiel. 46, tel. 4-65.
Góralski W., fabr. pluszu i wyr. bawełn., Pomorska 40.
Górski J. M., Śpiewak i S-ka, farbiarnia, Piotrkowska 254.
Goździk B., manuf., Północna 4.
„ J. M., „ Nowomiejska 12.
„ H. „ Ogrodowa 1.
„ J., Galanterja, Nowom. 11.
„ Jakób, manufak., trykoty i chustki, Nowomiejska 10.
Graf Ryszard, fabryka wyr. wełnianych, Wólczańska 210.
Granek Ch. i Abr. Berger, Nowomiejska 18.
Grinbaum J., Nowomiejska 9.
Grinbaum B-cia, młyn elektryczny, Wolborska 35.
Grinberg B., sprzedaż manufaktury, Cegielniana 27.
Grinberg B-cia M. i S., sprz. manufaktury, Piotr. 59, tel. 15-19.
Grinberg B., sprz. mięsa, Nawrot 2.
Grinblatt Sz. manuf., Wschodnia 50.
Grinstein I., sp. chustek, Północna 5.
Grodzieńscy B-cia fabr. wyr. wełn., Cegielniana 53.
Grodzieński i Lewin, farbiarnia, Kilińskiego 27.
Gros Izaak, skład skór, Nowom. 11.
„ M., „ „ Ogrodowa 3.
„ Sz., Północna 8.
Grossbard Heiman i S-ka, wykończalnia i farb. Cegieln. 7.

Grosskopf M., Traugutta 4, tel. 26-23.
„ S., „ 4.
Groslajt I. A., manufak., Piotr. 211.
Grossman W., „ Narutowicza 1.
„ B., „ Nowomiejska 8.
„ Wiliam, manuf., Piotr. 56.
Grundwald R., sp. mleka, Główna 57.
Grundbard D., Zgierska 20.

Grundbard Z., Zgierska 20.
Grünbaum I., manuf., Nowom. 21.
Grünberg I., zegarmistrz, Poludn. 3.
Grünblat I., manuf., Wschodnia 50.
Grüner Herman, Zawadzka 53.
Grünfeld O. Nowomiejska 17.
Grünstein E. i S-wie, przędza, Piotr. 38.
„ **S. i S-ka, przędzalnia, Narutowicza 56.**
Grünwald W., skład apteczny, Narutowicza 35.
Grünwald i Landau, Północna 7.
Grynbaum I., manuf., Nowomiejska 21.
„ L., skład wyr. złotych i srebrnych, Piotrkowska 38.
Grynberg B-cia, Traugutta 4.
Grynoch B., fabryka pończoch i rękawiczek, Gdańska 57.
Grzybowski Ch., konfekcja damska, Nowomiejska 10.
Gumulak M., dystrybucja, Przejazd 40.
Gurin M., wyroby stal. i manufaktura, Nowomiejska 15.
Gutman P., Perlberg i S-ka, manufaktura, Piotrkowska 66.
Gutter B., manufaktura, Nowom. 4.
Gutter I. M., hurtowy skład win i wódek, Nowomiejska 19.
Guterman Sz., sprzedaż pończoch, Nowomiejska 9.
Guterman H., skład towarów kolonjalnych, Kościelna 4.
Gutfreind, Nowomiejska 26.
Gutman Aleks. fabryka wyr. bawełnianych, Zakątna 5/7.
Gutman B., konfekcja, Piotrk. 22.
Gutman B-cia, Wschodnia 74.
Gutman Jakób, konfekcja damska, Plac Wolności 6, filja „Ekonomja", Piotrkowska 20.
Gutman M. i S-wie, skład mebli, Wschodnia 57.
Gutman S., Piotrkowska 73.
Gutstadt E., fabryka wyr. wełn. i półwełnianych, Piotrkowska 46.
Gwircman i Ratner, wyrób i sprzedaż tow. wełnianych, Cegielniana 27.
Habergryc L., galanterja, Pomorska 6
Hadrian Emil, Cegielniana 81.
Heusler B-cia, browar i cegielnia, Łódź — Radogoszcz.
Hajda Ch., skład manufaktury, Piotrkowska 62.
Hajek Józef, galanterja Piotrk. 273.
Halberg i Kaczmarek, wyrób i sprzedaż gotowych ubrań męskich, Plac Wolności 5.

Halperin B., Piotrkowska 22.
Halpern I. i L. Kaszub, manufaktura, Piotrkowska 18.
Halpern, Zarzewski i Ajnsztajn, Nowomiejska 26.
Hamburger Sam., Moniuszki 3.
Hamburger S., skład papieru i mater. piśmiennych, Piotrkowska 42.
Hamburski i Szejnwald. manufaktura, Piotrkowska 42.
Hammer B-cia i M. Berger, Wschodnia 18.
Hanftwurzel Feliks i S-ka, Sienkiewicza 28.
Hannover J., kolon. tow., St. Rynek 2.
Harcsztark A. wyrób i sprz. manufaktury, Piotrkowska 26.
Harkawi, Korbman i S-ka, sprz. manufaktury, Piotrkowska 44.
Haufman L. i S-ka, fabr wyrob. włókienniczych, Piotr. 56, tel. 7-27.
Hechtkopf D., obuwie Piotrkowska 58.
Heiman i Lewitan, skład materjałów aptecznych i farb, 6-go Sierpnia 21.
Heinc G., skład materjałów aptecznych, Przejazd 37.
Heinzel Juljusz, Tow. Akc. Przem., Piotrkowska 104.
Helfand Sz., sprz. mleka, Pańska 9.
Helman F., „ „ „ 44.
„ I., „ „ „ 54.
Helmer H., skład przędzy, Piotr. 34.
Hendeles B., sp. skóry, Nowom. 33.
„ H., Nowomiejska 11.
„ i Frydman, fabr. trykot., Piotr. 83.
„ i Neufeld, galant., Nowom. 15.
Hercberg A., konfekcja, „ 20.
„ Ch. i S-ka, manuf., „ 18.
„ M., fabr. wyr. wełn., Piotr. 25.
Hermalin H., skł. apteczny, „ 11.
Herman Br., Winter i S-ka, manufaktura, Traugutta 5.
Herman M. i Ska, manufaktura, Pomorska 20.
Herszkopf B., sprzedaż mleka, Zawadzka 38.
Herszkopf I., sprzedaż mleka, Południowa 8.
Herszkowicz Adolf, Cegielniana 30, Piotrkowska 25, sprzedaż i kupno włókienniczych towarów.
Herszkowicz S., manufaktura, Piotrkowska 70.
Herszkowicz, Gliksman i Bryn, manufaktura, Nowomiejska 21.
Herszkowicz i Karo, manufaktura, Piotrkowska 8.
Hesse F., krawiec, Andrzeja 1.
Hirszberg Józef, kantor wymiany, Piotrkowska 24.
Hirszberg i Birnbaum Sp. Akc., Wodna 23.
Hirszberg i Poznański Sp. z ogr. odp., Leszno 35.
Hirszberg J. i Wilczyński Tow. Akc. wyrobów trykotowych i dzianych. Al. Kościuszki 23.
Hochenberg M. L., Cegielniana 30.
Hochman L., sprzedaż mięsa, Wschodnia 58.
Hochstein i B-cia Szczybuk, manufaktura, Zielona 2.
Hoffman J., zakład studniarski, Kilińskiego 113.
Hoffman S., sprz. mięsa, Wschodnia 50
Hoffrichter Karol, Kątna 15.

Holzschuher Adolf, jun., Zachodnia 59.
Horak, Gros i Rozen, fabryka wyr. wełn. i bawełn., Piotrk. 87, tel. 20-68.
Horowicz, Adler i Markowicz, Cegielniana 32.
Hotel Polski, restauracja, Piotrk. 3.
Hotel „Savoy", Traugutta 6.
„Hubertus" restauracja wł. P. Feder, Piotrkowska 116.
Hudes Ch., Nowomiejska 27.
Hurtownia Winno-Kolon. Pol. Kupc. i Przem. Chrześcijan Sp. Akc., Południowa 28.
Hurwicz J., podszewki jedwabne, Wschodnia 37.
Hüffer B-cia, Wólczańska 243.
Ignatowicz B-cia, skład win, wódek, tow. kolonjaln. i delikatesów, Piotrkowska 96, tel. 8-33.
Ilnicki P. i J. Cymer, apteka, Wólczańska 37.
„Industria", przemysł wełn. i plusz., Zielona 5, tel. 21-66.
Inlender W., Tow. Textylne, Sp. Akc., Piotrkowska 83, tel. 13-09.
„Intrag", Internat. Transport Comp., Sp. z ogr. odpow., Moniuszki 7, telefon 11-84.
Itelson i Bojarski, skład manufaktury, Piotrkowska 37.
Izbicki E., manufaktura, Nowom. 24.
Izbicki K., skład naczyń, Północna 8.
Izbicki L., skład naczyń, Ogrodowa 10.
Izbicki P. i M. Konarski, Piotrkowska 55, tel. 728.
Jacobsohn D. i Sz. Stein, fabr. wyr. wełnianych, Traugutta 2.
„Jarmark Łódzki" Sp. Akc., Chrześcijański Dom Handl.-Przem. B. Jagoda i S-ka, Piotrk. 44, tel. 6-13.
Jakubiec Józef, skład obuwia, Konstantynowska 26.
Jakubowicz J. i S-ka, dom handl.-przem., Piotrkowska 120.
Jakubowicz M., sprz. manufaktury, Nowomiejska 5.
Jakubowicz Sz., sprz. skór, Piotrk. 145
Jakubowicz i Reisman, manufaktura, Traugutta 4.
Janowski I., jedwab i manufaktura, Gdańska 37.
Jarisch F., Piotrkowska 153.
Jarmicki Władysław, cukiernia, Pomorska 12.
Jarocińska K., galanterja, Piotrk. 121.
Jasser B-cia S. i O., skład manufakt., Piotrkowska 79.
Jaworski S., skład win. Piotrk. 54.
Jelenkiewicz N. i S-ka, fabr. wyrobów bawełnianych, Al. Kościuszki 10.

Jerczyński Władysław, skład materjałów aptecznych, farb i perfumerji, Pomorska 57.
Jeske Gustaw, sprz. mleka, Cegielniana 55.

Jeske Ryszard, sp. mleka, Gdańska 22.
Jochłowicz i Comber, Wschodnia 43.
„John J." Tow. Akc. fabryk budowy transmisji, maszyn i odlewnia żelaza, Piotrkowska 217.
Joskowicz, skład mater. aptecznych, Zgierska 11.
Joskowicz A. J., manufaktura, Piotrkowska 33.
Joskowicz B-cia, manufaktura, Zachodnia 68.
Joskowicz M., przędza i manufaktura, Piotrkowska 33, tel. 7-59.
Joskowicz i Adler, Cegielniana 22.
Joz P., manufaktura, Piotrkowska 24, telefon 9-42.
Józefowicz A., konfekcja damska, Konstantynowska 3.
Judelewicz M., skład manuf., Piotrkowska 48, tel. 10-72 i 10-78.
Judkowicz i Nowak, skład manufaktury, Piotrk. 6.
„Juno" wł. J. Brykman, laboratorjum kosmetyczne, Zachodnia 41.
Juraszek L. W., napoje orzeźwiające, Nawrot 88.
Jüngster J. sp. akc., dom handlowy, Traugutta 14.
Kac Ch., Nowomiejska 10.
Kac M. D., manufaktura i chustki, Wschodnia 29.
Kac i Gliksman, manuf., Nowom. 10.
Kacewicz, Endwajs i S-ka, dom handl., Piotrk. 65.
Kaczka M., sprz. mięsa, Wschodnia 39.
Kaczmarek M., sprz. ryb, Cegieln. 43.
Kaczmarek Szmul, sprzedaż ryb, Cegielniana 36.
Kadler H. S-swie, sp. firm. komand., farbiarnia i wykończ., Św. Anny 14.
Kahan, Szpiegel i Frydman, Piotrk. 85, telefon 24-43.
Kahlert Emil, skład manufaktury, Główna 41.
Kahn L. M., skład manuf., Piotrk. 5.
Kadysz J., Nowomiejska 26.
Kadyslewicz, Goldstein i Birenbaum, manufaktura, Piotrkowska 31.
Kadysz Chaim, przybory szewckie, Nowomiejska 6.
Kagan, Gajzenberg i S-ka, manufaktura, Piotrk. 60.
Kaganczuk J. i S-ka, fabr. wyrobów trykotowych, Św. Jakóba 8.
Kaftal L., manufaktura, Moniuszki 3.
Kaffeman i Seideman, sprz. manuf., Piotrk. 39, telefon 15-76.
Kaizerbrecht L., apretura i farbiarnia, Zgierska 69, tel. 80.
Kaliska Manuf. pluszu i aksamitu tow. akc. filja w Łodzi, Piotrk. 121.
Kaliński i Wolhendler, fabryka firanek, Piotrk. 114.
Kaliski S., fabr. czapek, Nowom. 4.
Kalkbrenner P., zakład powozowy, 6-go Sierpnia 26.
Kałuszyner B-cia i S-ka, sprz. skór, Pl. Wolności 6.
Kałuszyner i Lewkowicz, Traugutta 8.
Kamiński A., sp. mięsa, Zawadzka 31
Kamiński Jakób, tkalnia mechaniczna, Piotrk. 59.

Kauczuk M. A., hurtowy i detaliczny skład ubiorów męskich i uczniowskich, Nowomiejska 2.
„Kantor", fabryka mydła, Zachodnia 35.
Kantor A. Spadkob., jubiler, Piotrk. 72
Kantorowicz, Fiszman i S-ka, manufaktura, Północna 4.
Kapelak W., dystrybucja, Piotrk. 294.
Karczmar H., skład artyk. technicznych, Piotrk. 42, tel. 11-01.
Karczmar i Peterzajl, manufaktura, Piotrkowska 42.

Karlin T., dz. Sukc. Gorfaina, apteka. Wschodnia 54.
Karo Eljasz, fabryka kortów, Ogrodowa 3.
Karp F., konfekcja damska i dziec., Nowomiejska 4.
Kasztelański i S-ka, Sienkiewicza 25.
Kaufman B-cia, manufaktura, Zachodnia 68.
Kaufman i Lewin, galanterja, Piotrkowska 5.
Kaufman I. i Sz. Mowszowski, manufaktura, Cegielniana 17.
Kaufman, Rabinowicz, Frydman i Janowski, manufaktura, Piotrk. 58, telefon 6-59.
Kawenoki, Dom handl., Zawadzka 18.
„Kąpiele Centralne", Zachodnia 38.
Keilich B-cia, browar parowy, Orla 25.
Keilich Gustaw, browar i fabryka octu.
Kenig F., Spadk., farbiarnia i wykończalnia, Pabjanicka Szosa 49.

Kepler A. i F. Kutner, Nowom. 26.
Kerstein J., sprz. chustek i manuf., Nowomiejska 5.
Kewes i Goldberg, manuf., Piotrk.
Kifer Sz., sprz. mięsa, Wschodnia 31.
Kimelfeld E., fabr. bielizny i trykot., Północna 12.
Kimelman Izaak, Wschodnia 37.
Kinderman Fr., manufaktura wełniana, Andrzeja 12.
Kindler R. Tow. Akc. wyrob. półwełnianych w Pabjanicach, skład w Łodzi, Piotrk. 48.
Kindt i Fiszer, przem. włókienniczy, Karola 9.
Kirszbaum A. i D. L. Mandelcweig, dom handl., Piotrk. 54, tel. 7-54.
Kirstein M., manuf., Północna 5.
Klajnman Henoch, dystrybucja, Piotrkowska 294.

Kleccy B-cia, fabryka wyr. wełnianych i kamgarn., Piotrk. 51, tel. 19-98
Kleinman A., sprz. mleka, I-go Maja 18
Kleinman I., sprz. mleka, Wschodnia 63.
Kleinman Szmul. sprz. mięsa, Pańska 33.
Klajnplac P., manuf., Cegielniana 37.
Kleinot i Gutman, garderoba męska, Piotrk. 99.
Kleinlerer B-cia, Nowomiejska 10.
Klingbajl A., skład instrumentów muzycznych, Piotrk. 160.
Kloetzel A., zegarmistrz, Piotrk. 118.
Klugman i Kwiatkowski, Piotrk. 26.
Kluka Józef, zakłady przemysłowe (cegielnia i młyn) St. Rokicie.
Kłąb M., skład win i wódek, Brzezińska 48.
Knapp W., magazyn bielizny wyprawowej, Nawrot 7.
Knoch Gustaw, galanterja, Piotrk. 87.
Knobel Sz. A., sprz. farb i artykułów malarskich, Zgierska 38.
Knopf M., manuf., Piotrk. 60.
Kochański Ch., Piotrk. 25.
Kociak Władysław, sprzedaż mleka, Targowa 41.
König H., Nowomiejska 20.
König K., skład materjałów piśm., Narutowicza 44.
Kohen B-cia manuf., Cegielniania 37.
Kohn Markus, Tow. Akc. Przemysłowe, Łąkowa 5.
Kohn M., manuf., Andrzeja 7.
Kohn Froim, manufaktura i trykoty, Nowomiejska 21.
Kohn Izaak, tkalnia, N.-Cegieln. 3/5.

Kolski M. i Luft, zakład kuśnierski, Plac Wolności 6.
Kołodziejski M., galanterja, Andrzeja 3.
Kolton, Landau i Cukier, manufaktura, Cegielniana 42.
„Komandytor" Sp. Akc. hurtownia tow. kolon., Gdańska 111, tel. 61.
Kon Dawid, sprz. szmat, Połudn. 29.
Kon B-cia J. i F., sprz. manufaktury, Narutowicza 9.
Kon B-cia i Trunk, manufaktura i przędza, Piotrk. 66, tel. 557.
Kon W., skład manuf., Piotrk. 37.
Kon i Mandels, sukno i korty, 6-go Sierpnia 2.
Konarski, Zynger i Chołodenko, Piotrkowska 67.
Konrad H., stolarnia, Zgierska 74.
Konrad, Szymański i S-ka, Andrzeja 51.
Kopciowski A. B., manuf., Piotrk. 25.
Kopciowski, Ringart i Lifszyc, towarzystwo przemysłowe.
Kopel Moszek, manuf., Nowom. 18.
Kopel Natan, czesalnia i przędzalnia, Sienkiewicza 61.
Kopel, Gutman i Perlberg, manuf., Narutowicza 32.
Koper P., fabryka wyr. bawełnianych, Piotrk. 83, tel. 13-32.

Koplowicz, Frenkel i Pinchus, Piotrkowska 20.
Koprowski M., Traugutta 12.
Korn i B-cia Czerniłowscy, Piotr. 26.
Korzec Ch. M., skład przędzy trykotowej, Piotrkowska 31.
Kosma i Gregor, Kilińskiego 136.
„Kosmos" Tenenbaum F., perfumerja, Piotrkowska 61.
Kossower M. J., Rzgowska 1.
Kowalski R., wytwórnia wódek i likierów, Sienkiewicza 50.
„ R., Konstantynowska 26.
„ S., Nowomiejska 24.
Kotok i Kapelusznik. manuf., Piotr. 37.
Kozanecki J., hurtownia mleczarska. Konstantynowska 67.
Kozlowski Karasz, konfek., Rzgow. 1.
Koženicki Sz., przetwory chemiczne, Wschodnia 11.
Kracman Ch., Piotrkowska 26.

Krajcman A. I., manufaktura, Cegielniana 49.
Krakowscy M. i Z. S-ka, farbiarnia odpadków, Pomorska 67.
Krakowscy M. i Z. i S-ka, Pomorska 67.
Krakowski B., mech. farbiarnia odpadków, Południowa 36.
Krakowski Jakób, Północna 10.

Krantz L., sprz. mleka, Północna 21.
Krauze, „ ryb, Zawadzka 8.
„ Ch. A., farbiarnia i wykończ. St. Wólczańska 12.
Krauze Ernest, skład mater. aptecznych. farb, nasion oraz perfum., Główna 67.
Krauze I., sprz. mleka, Zawadzka 19.
„ i Weinberg, Kilińskiego 72.
Krell Henoch. skład żelaza, Konstantynowska 44.
Krell i Weinberg, Ogrodowa 3.
Krell Michał, piwiarnia i jadłodajnia, St. Rynek 7.
Kremer B-cia, odpadków sprzedaż, Kamienna 22.
Krenicer G. L., drzewo budowlane, Konstantynowska 105.
Kretschmer Karol, fabr. wyr. wełn. skład, 6-go Sierpnia 5.
Kreutzberg A., Nowomiejska 12.
„ A., fabryka nici i taśm, Piotrkowska 186.
Kroening Adolf, manufak., Piotr. 156.
Kronman B-cia, Al. Kościuszki 19.
Krotoszyński Józef, manufaktura i jedwab, Ewangielicka 7.
Krotsztajn A. i Ch. Gurke, jedwabie i manufaktura, Piotrkowska 8.
Krumholc B., skł. żelaza, Zgierska 7.
Krüger Jakób H., Konstantynowska 6.

Kryształ Z., Łagiewnicka 6.
Kubicki Wacław, Piotrkowska 259.
Kujawski A., garderoba, Rzgowska 6.
„ A., sprz. mleka, Główna 39.
„ Z., sprz., odpad. Kilińsk. 12.
Kulągowski St. i S-ka, dom handl.-przem., tel. 495, Przejazd 40/44.
Kunert H. T., sp. obrazów, Piotr. 87.
Kunkel A., sklep galanteryjny, Radwańska 42.
Kupfer B., Piotrkowska 21.
„ Herszkowicz i Ska, manufaktura, Piortkowska 71.
Kupferminc A., sklep owoców suszonych oraz tow. kolon., Kościelna 1.
Kurc L., Nowomiejska 18.
„ M., Wschodnia 51.
„ W., wyrobów drzewnych fabryka, Cymera 12/14.
Kuśmirak Sz., sp. mleka Południowa 10.
Kutner i Goldberg, Nowomiejska 24.
Kühn Robert i S-ka, skład wszelkich artykułów do maszyn przędzaln. i warszt. tkac., Piotrkowska 174.

Krykus, Szwalbe i Gleiberg, jedwabie, Cegielniana 17.
Kryszek M. skład manuf., Piotr. 58.
„ Henryk i S-ka Piotr. 121.
Kryształ A. M, fabryka wyrobów włókien. Piotr. 37, tel. 10 44.
Kryształ, Tabakman i Białogórski, manufaktura, Piotrkowska 24.
Krzyżowski Franciszek i S-ka, zakład ślusarski, Napiórkowskiego 7.
Kwaśner i Lindenfeld, fabr., wyrobów wełn. i półwełn., Karola 11, tel. 21-42
„Labor", przetw. chemiczne, Piotrkowska 80.
Lachman T., skład pończoch, Nowomiejska 20.
Laks i Taglicht, manuf., Gdańska 40.
Laks M. i M. Ajzenbach, sprzedaż przędzy, Zgierska 58.
„Lana", Centr. przemysłowo-handlowa, Al. Kościuszki 9.
Landau i Weile, Kątna 6/8.
Landau L., manuf., Wólczańska 21.
Landau Sz. i S-ka, manufaktura, Wschodnia 66.
Landau i Lipszyc, Kilińskiego 139.
Landau B. i A. Rawski, fabryka tow. baweln. i tasiem, Andrzeja 14.
Landau i Ruszecki, Ogrodowa 1.
Landau S. B., manuf., Ogrodowa 3.
Landau i Dikerman, fabryka chustek, Piotrkowska 5.
Landau, Lubawski i Jakubowicz, Piotrkowska 80.
Landsberg Leopold, skład wyr. włók., Moniuszki 7.
Landsberger, Sittenfeld i Redel, fabr. mebli, Składowa 15.
Landsman, sprz. śledzi, Brzezińska 17.
Langer Josek, manuf., Połudn. 10.

Langnas, Goldblum i Zajączkowski fabr. pledów i chustek, Sienkiewicza 3/5, tel. 11 58.
Langnas H. i Silberstein, fabryka wyr. bawełnianych i chustek, Zachodnia 59.
Lange B-cia, fabr. maszyn, Andrzeja 21.
„ M. i S. Blizko, konfekcji magazyn, Pomorska 4.
Laskowski Leon i S-ka, fabr. szpulek papierowych, Pomorska 44.
Laskowski J., German i Stattler, Wschodnia 65.
Lasman L., Kilińskiego 18.
Lautenberg, Tenenbaum i S-ka, sprz. wyrob. włókien. Piotrkowska 16.
Leder i Heyman, farbiarnia i wykończalnia, Kątna 12.

Lederman I., wyrób i sprzedaż gotowych ubiorów męskich, Nowom. 4.
Lehman i Dymant, Piotr. 68.
Leierman Ed., fabr. firanek i kap, Piotrkowska 112.
Leizerowicz A., Konstantynowska 17.
„Lekpol" sp. z ogr. odp. laboratorjum chemiczn.-farmaceut., Piotr. 128.
Lemberger D., skład manufaktury, Piotrkowska 15, Tel. 21-32.
Lenkowski Sz., Nowomiejska 18.
Lesman I., skład trykotaży, Nowomiejska 31.
Leszczyński L., sprzedaż ubiorów, Nowomiejska 34.

„Leszno" sp. z ogr. odp. wykończalnia i farbiarnia, Leszno 39.
Lewandowski M., sklep kolon. i skład win i wódek, Konstantynowska 35.
Lewandowska Wanda, skład win i wódek, Kilińskiego 148.
Lewenberg H. i L. Krauze, skład manufakt., Cegielniana 43, tel. 6-24.
Lewensohn Sz., sprzedaż skór, Nowomiejska 10.
Lewenton, Szychwarg i Fuks, 6-go Sierpnia 2.
Lewi E., wyrób towarów bawełnianych, Piotrkowska 66.
Lewin A., Zachodnia 66.
„ L., skład szkła, Piotrkowska 83.
„ L., Nowomiejska 21.
„ Sz., manuf., Piotrkowska 56.
„ Ch., „ „ 123.
„ M., „ Cegielniana 39.
Lewit I. i A. Brzeziński, Piotr. 62.
Lewinson B-cia i Brodecki, Traugutta 11.
Lewinsohn M., skład apteczny, Narutowicza 31.
Lewinsztajn i Berlin, manufaktura. Cegielniana 24.

Lewit L. i A. Brzeziński, dom handlowy, Piotr. 62, tel. 738.
Lewkowicz Abram, Nowomiejska 4.
„ M., sp. mleka, Piotr. 119.
„ W., fabr. świec Północna 13.
„ Sz., „ „ Wesoła 4.
„ Z. „Zygmunt", galanterja, Piotrkowska 67.
„ Ch., sp. manufaktury i świec, Północna 8.
Lipski Lejbusz. Nowomiejska 24.
Lichtensztajn i Wiśniak, jedwabie, Zawadzka 2.
Lichtensztajn D. M., manufaktura, Piotrkowska 54.
Lichtensztajn i Rozen, manufaktura, Narutowicza 5.
Librach Józef, manufaktura, Cegielniana 37.
Liberman B., techniczne przybory, Wschodnia 49.
Liberman M., sp. mięsa, Wschodnia 22.
Liberman N. i S-ka, fabr. baweln. tow., Narutowicza 22, tel. 12-07.
Lieberman H., wyrób i sprzedaż pluszu, Kilińskiego 41.
Lieberman H., skład win, koniaku, likieru i miodu, Północna 10.
Lipszyc A., manuf., Al. Kościuszki 22.

Lipelt M., skład win i wódek, St. Rynek 8.
Lipka M., skład manuf., Zawadzka 28.
Lipke A., galanterja, Nowomiejska 21.
Lipkind E., manufaktura, Nowom. 19.
Lipman B. i Syn, fabryka pończoch, Północna 29.
Lipskier M., Cegielniana 41.

Lipszyc D., pończochy i trykoty, Nowomiejska 17.
Lipszyc U. i H. Freiman, Piotr. 9.
„ A., manufak., „ 42.
„ B.. „ Nowom. 20.

Lissak M. H., jubiler, Piotr. 5.
Lisner B., zabawki, Piotrkowska 97.
Litman i Micenmacher, manufaktura, Nowomiejska 8.
Litrowski S., mech. fabryka wyrob. dzian i trykot., Pomorska 60.
Litwin H. B. i S-ka, Kopernika 58.
Liwkowicz i Rozenblum, Piotr. 14.
Liwszyc A., skład mater. aptecznych, Zgierska 8.

Loewenstein M. Ss-wie i B-cia Knyszyńscy, manufaktura, Sienkiewicza 84.
Lourie i S-ka, fabryka nici i tasiem, Południowa 80.
„Louvre", restauracja, Piotrkowska 86, telefon 13-90.
Łoziński i Gincburg, Piotrk. 25.

Lubelski L., kosmetyka, Cegieln. 55.
Lubiński Samuel, Skład żelaza, Przejazd 36.
Lubiński E., Piotrk. 60, tel. 21-11.
Luidor S., J. Bornstein i A. Warhaft, mechan. fabr. wyr. kamgarn., Piotrk. 81, telefon 20-08.
Luidor M., sprz. manuf., Kamienna 5.
Lubochiński Joel, sprzedaż ryb, Wschodnia 27.

Lubomierski Ch. B., sprzedaż ryb, Południowa 11.
„Lux", skład przyrządów elektrotechnicznych, Piotrk. 131.
Lwow Józef, dom eksped., Gdańska 81
Łapp M. L., Piotrk. 68.
Łaski i Szyndel, manuf., Gdańska 40.
Łęczycki M., sklep kolonjalny, Zgierska 8.
Łęczycki S. D., tartak, Konstantyn. 111.
Łódzki Bank Dyskontowy, Piotrk. 43.
Łódzka Fabryka Kapeluszy, dawniej Herman Schlee, Sp. Akc., Targowa 2
Łódzka Hurtownia dla Handlu Wyrobami Włókien., Piotrk. 71.
„Łódzka Manufaktura", sprzedaż manufaktury, Piotkowska 60.
Łódzka Powiatowa Hurtownia Tytoniowa, Kilińskiego 139.
Łódzkie Tow. Techn.-Handl., Sp. z ogr. odpow. Piotrk. 119.
Łuczak W., zakład tapicersko-dekoracyjny, Zamenhofa 2.
„Magazyn Wiedeński", Piotrk. 128.
„Maison de Vienne", Piotrk. 109.
Majewski, skład apteczny, Piotrk. 124.
Majranc H., manuf., Narutowicza 22.
Makower B-cia, manuf., Karola 4.

Maliniak A. i M., manuf., Piotrk. 26.
Maliniak G. i Abr. Ch., mechaniczna fabr. wyr. drzewnych, Gdańska 39, tel. 605.
Małomut S., skład śledzi, St. Rynek 15.
Małogold D., sprz. mięsa, Wschodnia 46.

Mandel B-cia W. I. i W., manufaktura, Cegielniana 53.
Mandel Sz., wyr. halek i fartuchów, Ogrodowa 3.
Mandelbaum B-cia i Syn, manufaktura, Nowomiejska 12.
Mandelbaum Ch., sp. pończoch, Nowomiejska 28.
Mandelbaum N., ekspedyc., Piotrk. 18.
Mandelbaum Saul, przemysł baweln. i wełniany, Piotrk. 79.
Mandeltort J. i S-ka, wyr. manufakt., Al. Kościuszki 10.
„Manupol", skład manuf., Północna 10.
„Manuwol" manufaktura, Piotr. 24.
„Manufaktura Łódzka", sprz. manufaktury, Cegielniana 39.
Manitus Z., zakłady graficzne, Pańska 87.
Marcinkiewicz E. i S-ka, skład win i wódek, Sienkiewicza 50.

Margulies J. L., sp. papieru, Piotr. 6.
„ D. i M. Tintpulwer, skład dykt. fornierów i różnych kiełsztorów, Zgierska 24.
Markowicz, Zgierska 42.
„ I. i S-ka, Nowomiejska 8.
Markowscy B-cia,, fabryka pończoch, Konstantynowska 28.
Markus, Chawkin, M. Tow i S-ka, Piotrkowska 62.
Maroko B. J., skł. sukna, Nowom. 8.
„ Szlama, skład sukna i kortów, Nowomiejska 2.
Maślakiewicz Stefan, stolarania Starka 3/5.
Matz Gustaw, Młynarska 4.
Matuszkiewicz M., Brzezińska 47.

Matwiejew K., zakład pogrzebowy, Przejazd 22.

Maurer L., cegielnia, (Żabieniec).
Meller E., wyrób i sprz. swaetrów, Nowomiejska 5.
Menge i Jakubowicz, Piotr. 22.
Mendrowski W. Ch., chemikalja, Podrzeczna 6.
Mendrowicz B-cia, Ogrodowa 8.
Mersel C., Nowomiejska 8.
„Merkury" sp. z ogr, odp., manufak.

Meier i Lieberman, wyrób i sprzedaż tow. bawełn., Cegielniana 46.
Messing St. i S-ka, Dom Agenturowy, Sienkiewicza 55.

Mest A. J., konfekcja męska, Nowomiejska 24.
Mesz M. A., magazyn konfekcji i pracownia, Pl. Wolności 8.
Mesz Sz., magazyn dziecinnych i uczniowskich ubiorów, Nowomiejska 4.
„Meteor" biuro techn., Przejazd 16.
„Metropol" restauracja, Narutowicza 1.
Metspeis Z., Kamienna 7.
Meyer A., dom handl., Południowa 4.
Michelson M., sp. mięsa, 6-go Sierpnia 25.
Michałowicz A., galanterja, Nowom. 6.
Mintz A. M., fabr. wyr. włókienniczych, Piotrk. 68.
Mintz inż., biuro elektrotechniczne, Kilińskiego 40/44.

Miniowicz, Krengel i S-ka, manufaktura, Narutowicza 1.
Miller J. D., sprz. mleka, Główna 42.
Milgrom M., manuf., Piotrk. 21.
Milgrom K., manuf., Ogrodowa 1.
Milner i Tenenbaum, manuf., Piotrkowska 38.
Milrad Jakób, skład manuf., Piotrk. 20.
Milrad F., skład manuf., Piotrk. 20.
Mirtenbaum N., wyroby gumowe, Piotrk. 69.
Mirtanbaum I., wyr. gumowe, Piotrkowska 95.
Mitlin i Góralski, jedwabno-pluszowa manufaktura, Południowa 52.
Mizes M., jubiler. Piotrk. 30.
Międzynar. Tow. Transp. i Żegl.. Sp. Akc., Oddział w Łodzi.
Mokrscy B-cia i Frajtag, manufaktura i przędza, Piotrk. 37.
Monszajn M., Południowa 28.
Mont Edward, sprzedaż mleka, Wodny Rynek 14.
Mordjaner B.. manuf., Piotrk. 123.
Mordjaner L., przem. włókienniczy, Cegielniana 70.
Morgenstern L.. ekspedycja, Piotrk. 44.
Moszer i Szafran, kofekcja męska, Nowomiejska 30.
Moszenberg, Monosowski i S-ka, Piotrkowska 42.
Moszkowicz, Berger i Mager, sprz. maufakt. Nowomiejska 5.
Motyl H., skład manufaktury, Piotrkowska 41, telefon 621.
Motyl i Grinwald, manuf., Nowom. 17.
Motuchowski S., sprzedaż mleka, Targowa 51.

Motte, Meilasoux & Caulier, przędza, Al. Kościuszki 21.

Muszkat M. S. i S-ka, skręcalnia, Al. Kościuszki 10.
Mühle Hubert, przędzalnia, niciarnia i szarparnia, Leszno 3.
Müller A., wł. G. Ginther, stolarnia, Wschodnia 65.
Müller E., apteka. Piotrk. 45.
Müller F., Przejazd 2.
Nadel M. W., manuf.. Nowom. 27.
Najberg M., fabryka swetrów, Pomorska 37.
Najdycz i Tenenbaum, jedwabie, Piotrkowska 8.
Najfeld B-cia, dom handlowy, Solna 11.
Najman J., sprz. fartuchów, halek i bielizny, Nowomiejska 30.
Najman B-cia I. i Ch., manufaktura, Północna 6.
Nasielski F., Piotrk. 9.
Natanson J. H., manuf., Nowom. 17.
Naftali B-cia, manuf., Moniuszki 3.
„Napęd", przem. powroźniczy, Piotrkowska 165.
Neumark S. i H., skład manufaktury, Północna 2.
Neuman Józef, galanterja, Piotrk. 120.
Neuhaus J. i S-ka, przędza, Piotrk.
Neuhaus B., skład starego żelaza, Kolejna 13.
Neiman, trykotaże, Wschodnia 19.
„Nektar", dystylarnia parowa, Kilińskiego

Nikelberg A. I., przędza, Zachodnia 53.
Nisenhaus I., sprz. pończoch i rękawiczek, Północna 6.
Noskowicz T., płótno jutowe, Piotrkowska 46.
Nowak St., zakład krawiecki, Piotrkowska 162.

Nusbaum Ch., mięso wołowe, Wólczańska 101.
Obermiller, Blatt i S-ka, Oddział w Łodzi, dom ajenturowo-komisowy, Piotrkowska 121.
Odeski, Ostrowski i Podżarski, Pańska 29.

Ofman B., sprz. mięsa, Nawrot 41.

Okowski Ch., Nowomiejska 19.
„Oleum" Tow. w Warszawie, Oddział w Łodzi, Wschodnia 76.
Olszer i Szner, Św. Jakóba 14.
Opatowscy B-cia D. i M., sprz. tow. włókienniczych, Piotrkowska 83.
Opatowski I., skład wyrobów tytoniowych, Kilińskiego 120.
Opatowski I. i J. Józefowicz, sprzedaż różnych futer w surowym i gotowym stanie Nowom. 27.
Oppenheim M., skład papieru, Piotrkowska 27.

Opoljon J., sprz. odpadk. Pomorska 57.
Orbach, Nowomiejska 4.
Ordynans A., sprz. mięsa, Aleksandryjska 4.
Ordynans H., sprz. mięsa, Aleksandryjska 11.
Ordynans M., sprz. mięsa, Pańska 43.
Orenstein i Rozenblatt, manufaktura, Piotrkowska 9.
„Orient", Sienkiewicza 13.
Orenholc Wolf, sprz. mleka, Wólczańska 144.
Orenholc Wolf, sprz. mleka, Karola 1.

Ostrowiecki B., skład mąki i towarów kolonjalnych, Wschodnia 34.

Pacanowski D., Piotrk. 7.
Pacanowski, Północna 10.
Pacanowski i Barwnik, manufaktura, Ogrodowa 8.

Padowicz C., sprz. odpadków, Południowa 11.
Pająk H., manuf., Ogrodowa 5.
Pajęcki M., manuf., Główna 24.
„Para“, fabryka wyrobów gumowych, Piotrkowska 123.
Parzenczewski Ch. M,, sprz. ryb, Wschodnia 44.
Pasamik I. M., rekord. wyr. z marmuru i piaskowca, Franciszk. 18.
Patt P., Rzgowska 14.

Pawlicki K., handel win, wódek oraz tow. kolonjalnych, Górny Rynek 5/6
Pechman i Lieberman, manufaktura, Piotrkowska 42, tel. 1079.
Perel D. J., Szulmajster i S-ka, sprz. chustek, Północna 5.
Perle E. M., manuf., Zawadzka 5.
Perlmutter D., skład apteczny, Narutowicza 24.
Perlmutter H., skład apteczny, Cegielniana 2.

Pfeffer Henryk, fabryczny skład wyrobów włókienniczych, Piotrk. 165.
Pfeferman, zabawki, Ogrodowa 3.
Pfeiffer Ryszard, Nawrot 13.
„Piast“ sp. akc. tow. ubezpieczeń, Piotrkowska 87.
Piątkowski E., galanterja, Piotrk. 89.
Piątkowski I., cukiernia, Pl. Wolności 4.
Pieprz i Zajączkowski, Zielona 23.
Piernikarz, Kempiński i S-ka, dom handlowy, kantor: Południowa 25, składy: Zgierska 30.
Pietrkowscy B-cia, manuf., Piotrk. 16.
Pikielni A. i J., fabryka wyrob. wełn. półwełn. i bawełn., Cegielniana 24.
Pilc B., skład apteczny, farby i nasiona, Górny Rynek 5/6.
Pinczewscy B-cia Sz. i N., fabryka bawełn. i półwełn. towarów, skład komisowy Tow. Akc. J. Heinzla, Cegielniana 29.
Pinczewski F., Krótka 8.
Pinczuk i Pinchus, manuf., Piotrk. 27.
Pinkus Ludwik, skład futer, Piotrk. 58.
Pinkusiewicz H., sprz. skór, Nowom. 6.
Pippel Alfred, skład przyb. fotograficznych, Nawrot 2.
Pitel M., magazyn konfekcji męskiej, Nowomiejska 5.
Placek Jan, jubiler, Brzezińska 10.
Plamiak W., galanterja, Nowom. 26.
Platt i Jedwab, forniery, Wschodnia 51.
Płotkin B-cia, Piramowicza 11.
Pływacki M., skład apteczny, Andrzeja 11.
Poborca i Ingster, fabryka wyrobów włókienniczych, Piotrk. 71.
Podliński, sprz. mleka, Wschodnia 50.
„Polhandel“, sp. z ogr. odpow., Tow. Handl.-Przemysł., oddział w Łodzi.
Pokorowski Radzisław, Narutow. 3.
Pokój Stefan, wyr. tyton., Piotrk. 95.
Polakow E. i S-ka, galanterja, Piotrkowska 33.
Polakow B-cia i J. Rubin, manuf., Cegielniana 35.
„Polonja“, biuro ekspedycyjne, Zawadzka 8.
Polskie Tow. Handlowe, Ewangelicka 9.
„Polskie Włókno“, wyroby włókiennicze, 6-go Sierpnia 2.
Polskie Zrzeszenie Spirytusowe w Warszawie, Hurtowy skład wódek, Targowa 16.
Połecz i Gros, manuf., Piotrk. 33.
Pomeranc H. W., sprzedaż trykotaży, Północna 11.
Ponizowski, sp. akc., Towarzystwo Łódzkiej Manufaktury, Piotrkowska 70, tel. 5 91.
Popowscy B-cia, sp. chustek, Ogrodowa 3.

„Port“ sp. akc. tow. ubezpieczeń, Piotrkowska 118.
Pozner i Wiengoldberg, manufaktura, Cegielniana 12.
Potok A., sp. mleka, Północna 5.
„ B-cia i J. Goldberg, manufaktura, Piotrkowska 46.
Poznański M. A., Ogrodowa 3.
„ M. F., Cegielniana 5.
„ S., Południowa 5.
Praga Leon i S-ka, fabryka przetworów chemiczn., Sienkiewicza 25.
Prajs H., sp. mleka, Południowa 29.
„ M., „ „ Kamienna 14.
Prawda Eljasz, sprzedaż śledzi, Pl. Kościelny 5.
Profesorski H., fabryka pończoch, Południowa 21.
Proppe Erwin i S-ka, skład odpadków, Piotrkowska 112.
Pruszycki M., obuwia sp. Piotr. 33.
Pruszynowski Salomon fabr. towar. wełn. i bawełn., Pomorska 75.
Pruszynowski Juljusz, fabr. towarów wełnianych, 6-go Sierpnia 2.
Prywin T., fabryczny skład towarów wełn. i bawełn., Piotr. 71.
Prywin i Finkiel, manuf., Zielona 8.
„Przemysł Zgierski“, manufaktura, Cegielniana 27.
Przygoda B-cia, tkalnia, farbiarnia i wykończalnia, składy: Piotrk. 120, tel. 14-65, Cegielniana 9-7, w Warszawie, Sapierzyńska 10, tel. 23-14.
Przygórski L., fabr. wyr. bawełnian., Nowomiejska 15.
Przybyszewicz B-cia i M. Kreppel, fabryka wyrobów włókienniczych, Piotrkowska 39, telefon 13-14.
Pytowski M., manufak., Piotr. 120.
Rabinowicz N. Ch., Północna 12.
Rabinowicz Sz. i N., „Łódzka manufaktura“, Piotrkowska 60.
„ i Szner, Piotrkowska 20.
„ i Sochaczewski, skł. chustek, Cegielniana 30.
„ i M. Ch. Tenenbaum, manufaktura, Cegielniana 55.
Raciborski K., restauracja, Dzielna 50.
„Radium“ wł.: Wilner M. i M. Arbus, inżyn. koncesjon. zakład techniczno-instalacyjny, Kilińskiego 135.
Radziner A. J., skład żelaza, Kilińskiego 75/59.
Rajbenbach N., Nowomiejska 11.
Rajs F., sprzedaż naczyń kuchennych, Zgierska 28.
Rajs B-cia i S-ka, manufak., Piotr. 79.
Rajsman B., sp. „ „ 69.
Rakowski B., dom handl., Pomorska 6.
„ Jakób, skł. śledzi, Północna 9.
Ramisch Edward, przędzalnia, Senatorska 19.
Ramisz Edward, spadkob., dzierżawcy: Isler i Cygan.
Rampoldt E., sp., obuwia, Nawrot 19.
Rapport B-cia, Z. i A., jedwabie, Piotrkowska 15.
Rapport i Najman, mechaniczna fabryka pończoch, Gdańska 40.

Ratner S., manuf., Piotrkowska 42.
„Ratyfikacja Konińska“, skład hurtowy wódek, Zakładów Przemysłowych, Al. Kościuszki 9.
Raunert F., Podleśna 8.
Rawet, Wschodnia 16.
Reder Sz., manufak., Ogrodowa 3.
Redlich M., sprz. bielizny, Nowom. 4.
Regensberg M. L., manuf., „ 22.
Reichman, Cygler i Lichtenstein, manufaktura i chustki, Zachodnia 68.
Reisfeld D. G., fabr. wyr. jedwabnych, Piotrkowska 79.
Reichstein M. i B-cia Mesz, fabryka wyr. pluszowych, Przejazd 36.
„Renoma“ magazyn obuwia, wł. Sz. Grynsztajn, Piotrkowska 7.
Rajt Juljusz, fabryka mebli, Konstantynowska 104.
Restel G. E. i S-ka, skład sukna, Piotrkowska 100.
Restel i Królewski, skład i fabryka sukna, Andrzeja 4.
Richter Józef, sp. akc., zakład przem. włókien., Placowa 18.
Richter Szymon, hurtowy skład emaljowan. naczyń, Północna 4.
Richter Zygmunt Ss-wie, przędzalnia, Radwańska 18.

Ringart i Reichert, manufaktura, Wschodnia 55.
Robinzon i Bodzanowski, manufaktura, Piotrkowska 21.

Rogoziński M., Baharier i Spirytus, odpadki i przędza, Cegieln. 29.
Rohrman, Leizerowicz i S-ka, Piotr. 6.
Rokacz T., Piotrkowska 26.
Rolniccy B-cia, Nowomiejska 6.
Romankiewicz Sz., sprzedaż mleka, Pańska 25.
Romiszowski Władysław, magazyn mebli, Piotrkowska 116, I piętro.

Rosenblatt M., skł. węgla, Kolejna 9.
Rozencwajg pralnia i farbiarnia chemiczna, Pomorska 7.
Rosenberg Bruno, jedwabie, Piotrkowska 103.
Rosenblum J., sprzedaż towarów włókien. Cegielniana 53.
Rosenblum L., galanterja Nowom. 9.
„ L., manufaktura, Pomorska 4.
Rosenmutter S., skład skór, Nowomiejska 2.
Rosenthal Adolf, wł. E. Epstein, Narutowicza 18.
Rosicki, Kawecki i S-ka, fabryka wyr. kork. mat. izolac. i chem., Orla 17.
Rotbard i Zelcer, fabr. pończoch, Podrzeczna 6.
Rotberg B-cia L. i J., manufaktura, Wschodnia 31.
Rothstadt A., przetwory chemiczne, Skwerowa 6.
Rotenberg A., Nowomiejska 26.
„ F,, sp. miel. soli, Św. Jakóba 9.
„ Z., „ mleka, Południowa 22.
Rotgerber A., skł. manuf., Piotr. 22.
Rotenberg, Moniuszki 1, tel. 12-76.
„ S. P., skład firanek i t. p., Nowomiejska 24.
Rozen S., fabr. wyr. dzianych i trykot., Konstantynowska 3.
Rozen i Hamer, Ogrodowa 3.
„ Kirsz i Ingler, manuf., Piotr. 8.
Rozenbaum Samuel, Piotrkowska 20.
„ i Zajdeman, skład przędzy, Cegielniana 53.
Rozenberg B., skł. manuf., Nowom. 10.
„ B-cia, „Europa" fabr. nici, Wschodnia 18.
„ B-cia, manufaktra, Piotr. 60.
„ Sz., konfekcja., Nowom. 9.
„ Szlama, „ damska i męska, Nowomiejska 31.
Rosenblat E., Piramowicza 6.
Rozenblatt E., fabryka wyrobów włókien,, Piramowicza 11.
Rozenblum H., manuf., Nowom. 15.
„ J., wyrób i sprzedaż wody, Północna 6.
„ J., pracownia kołder, Północna 6.
„ M., apteka, Cegielniana 12.
„ M. i S-ka, manuf., Nowom. 11.
Rozenblum i Goldman, manufaktura, Zawadzka 4.
Rozencwajg, Nowomiejska 18.
Rozencwajg P., konfekcja męska i damska, Nowomiejska 26.
Rozencwajg M. H., towary kolonjalne, Kościelna 6.
Rozencwajg R., Nowomiejska 16.
„ R., sp. skór. Nowom. 6.
Rozental i Bajn, konfekcja, Nowomiejska 4.
Rozentala J., Ss-wie, Cegielniana 25.
Rozensztajn F., fabryka cukierków, Ogrodowa 13.
Rozenwald D., Nowomiejska 22.
Rozner B-cia, przemysł drzewny, Franciszkańska 16.
Rubin I., skład blachy, Pomorska 5.
Rubin H. i A. Szwarc, fartuchy wyr. baweln., Południowa 50.
Rubinowicz B., sp. i wyrob. mydła, Zgierska 5.
Rubinowicz Jakób, sp. i wyr. mydła, St. Rynek 3.
Rubinowicz Sz. A., sp. i wyr. mydła, Zgierska 18.
Rubinstein B-cia i Holcman, manufaktura, Zielona 2.
Russ Benjamin, Cegielniana 38.
Ruszecki A., sp. mięsa, Nawrot 15.

Rybak Sz., Nowomiejska 21.
Rybojad i S-ka sp. wigonji, Konstantynowska 18.

Rychter N., galanterja, Kopernika 26.
Rzepkowicz M. i Monczki L., Pomorska 75/77.
Rzeżkowski A. J., hurtowy i detaliczny skład obuwia, Nowom. 6.
Ruszkowski W., Rzgowska 7.
Rzewski M., skład materjałów aptecznych i perfum., Andrzeja 2.

Sachs i Simanowicz, manufaktura, Pomorska 6.
Sachs Józef Dr. i Guterman, fabryka mydła, Gdańska 59.
Safraj I. L., manufaktura, N.-Cegielniana 3/5.
Salomonowicz S., fabryka mebli, Narutowicza 13.
Salomonowicz L., fabryka i skład mebli, Wschodnia 66.
Samet N., Cegielniana.
Samet B-cia, sp. z ogr. odpow., manufaktura, Piotrk. 56.
„San", manufaktura, Traugutta 12.
Sanne Thea, szkło i porcelana, Piotrkowska 175.
Sandzer Szymon, manuf., Piotrk. 38.

Schenker i S-ka, Sp. Akc. dla międzynarodowego transp., Rudolf Mosse-Code, Pomorska 21.
Schier Józef, galanterja. Piotrk. 130.
Schmidt Adolf, apretura, dawniej Emde i S-ka, Zielona 16.
Schmidt Eug. i S-ka, Piotrk. 213.
Scholowicz S., skład żelaza, Zgierska 25.
Schultz Theodor, manuf., Piotrk. 157.
Schwalbe B-cia P. i M., galanterja, Piotrk. 85.
Schweikert F. Wilhelm, Tow. Akc. wyr. wełnian.. Piotrk. 147.
Schroeder Ryszard, wykończalnia i farbiarnia, 28 p. Strz. Kan. 44.
Schülde M., Południowa 63.
Secemski Józef, manuf., Nowom. 15.
Seidel O., dawn. R. Schönborn, Nawrot 5.
Sejnenski W. i H. Harkawi, manuf., Piotrk. 68.
Selc Ch. Sz., Nowomiejska 6.
Selwer, Unger i S-ka, mechaniczna tkalnia, przędzalnia i szarparnia, Wólczańska 27.
Sender A., skład towarów kolonjaln., St. Rynek 13.
Senior J. B., Aleksandryjska 4.
Serakowiak A. W., hurtowy skład krzeseł wiedeńskich i mebli, Rzgowska 4.
Serejski S. i S-ka, Gdańska 77a.
Siegelberg R., sprz. futer i kapeluszy, Piotrk. 5.
„Siemens", Polskie Zakłady Sp. Akc., Oddział w Łodzi, Piotrk. 96.
Siennicki I., manuf., 6-go Sierpnia 7.
Siennicki i Lewin, skład papieru, Piotrk. 83.
Sieradzki, Kronenberg, Rozenbaum i S-ka, Piotrk. 20.
Sieradzki Emanuel. Piotrk. 15.
Siew A. i B-cia M. i G. Wolpert, Piotrk 62.
Sitkiewicz J., skład mat. aptecznych, Andrzeja 35.
Sitkiewicz Jan, apteka, Kopernika 26.
Skosowscy B-cia manuf., Cegieln. 57.
Skosowski H., skład pończoch, Nowomiejska 29.
Skosowski B.. sprz. pończoch, Nowomiejska 9.
Słomnicki i Berger, Piortk. 68.

Sokolewicz W., apteka, dz. Grzegorzewski i S-ka, Przejazd 19.
Solarz H., skład farb. Pl. Kościelny 1.
Sołowiejczyk J., przemysł wełniany, Kopernika 32.
Sonenberg Józef, Piotrkowska 89.
Spicberg S., skład wyr. włókienniczych, Piotrkowska 44.
Spiewak Michał, fabr. sukna, Zielona 6.
Spiro L., manufaktura, Zawadzka 6.
„ H., Piotrkowska 19.
Splawski Fr., handel win, wódek i likierów, Rzgowska 53.

Spodek i Lipszyc, sprzedaż manufakty, Zielona 53.
Spodenkiewicz A., galanterja, Konstantynowska 26.
Spreiregen B., Sp. Akc., manufak. baweln., Piotr. 37, telefon 12·69.
Spitz S. i B. Strykowski, Południ. 18.
Stadnicki G., skład win, Andrzeja 4.
Starodworski J., Piotr. 61, tel. 19-31.
Staśkowski Leopold, magazyn ubiorów męskich, Piotrkowska 285.
Staśkowski Leopold, magazyn ubiorów męskich, Piotrkowska 280.

Stefańska Rozalja, galanterja, Wólczańska 129.
Steigert Gotfryd, fabr. wyrob. włók., Piotrkowska 159.
Steigert B-cia i S-ka, przędzalnia bawełny, Karola 5, tel. 14-98.
Stein B-cia, Wschodnia 76.
Stein Henryk, przędzalnia, Leszno 45.
Steinert Karol, tow. akc., Piotr. 272.
Stelzner i Weber, Piotrkowska 141.
Stender S., konfekcja damska, Pomorska 4.
Stift H., sprz. manufak., Nowom. 28.
Stift I., Nowomiejska 21.

Stiller Józef, Piotrkowska 69.
„ Z., manufaktura, Wschodnia 44.

Stołowiecki, Rubinstein i Rajsman, wyroby włókien.
Storch Józef, konfekcja damska, Piotrkowska 42.
Strauch i Doktorczyk, własny wyrób chustuk i manufakt., Piotr. 82.
Strauch B-cia Adolf i M., hurtowa sprzedaż materjałów kolonjalnych, Kościelna 1.
Strauch B-cia, fabr. wyr. baweln., Piotrkowska 22.
Strykowski N., sp. mleka Piotr. 176.
Strykowski M., sprz. tow. manufakt., Piotrkowska 38, tel. 20-02.
Studentkowski i Rozenstrauch, Ogrodowa 2.
Styczyński Jan, towary kolon i delikatesy, Piotr. 12, telef. 14-05.
Sulkes S., skład manufaktury, Nowomiejska 15.
Suchowolski i Joskowicz, skład czekolady i cukrów, Wschodnia 33.

Surażalski i Karzalski, Piotr. 29.
„Swelan" sp. akc., fabryka przetworów chemicznych.
Sytner B-cia i S-ka. ekspedycja Nowomiejska 21.
Szach i Krel, manufaktura, Nowom. 19.
Szafir i Bister, sprz. pończoch i galanterji, Pl. Wolności 9.
Szajnert B., wyr. gumowe, Nowom. 6.
Szajnrok, Nowomiejska 17.
Szałdajewski J., Nowomiejska 20.
Szalek Ch., jubiler, Piotrkowska 14.
Szaniawski Tadeusz, cukiernia, Piotrkowska 126.
Szarfsztajn L., St. Rynek 8.
Szattan M., manuf., Cegielniaua 43.
Szczecińscy B-cia F. H., dom handlowy wł. Szczeciński F., Przejazd 15.
Szczeciński Feliks, hurtowy skład wódek, Piotrkowska 89.
Szczeciński D., drukarnia i skład manufaktury, Narutowicza 11.
Szczepański Jan, Piotrkowska 189.
Szczupak L., sp. mięsa, 6-go Sierpnia 26.
Szereszewski Z., Nowomiejska 4.
Szafran Szlama, sprz. skór, Nowomiejska 4.
Szefner Izr. sprz. starego żelaza, Narutowicza 43.
Szejnig Aron, farbiarnia, Południ. 27.
Szejnrok M. A., przędzalnia i szarparnia, Konstantyn. 98, tel. 350.
Szeinrajch Janina, magazyn mód, Andrzeja 5.
Szenfinkel H., magazyn uniwersalny, Piotrkowska 44.
Szepe Wilhelm, skład win i wódek, Rzgowska 10.
Szer J., fabryka sznurowadeł, Nowomiejska 5.
Szereszewscy dom handl. przemysłowy, Piotr. 83, tel. 12.61.
Szereszewski Z., manufaktura, Nowomiejska 4.
Szkurnik M., L. Chwat i A. Rapoport, Piotrkowska 68.
Szliwkowicz Sz., skład skór, Nowomiejska 27.
Szlenciński M., manuf., Nowom. 26.
Szlezynger I., fabr. pończoch Pańska 31.
Szlezynger, Izraelski i Pozner, manufaktura, Piotrkowska 38.
Szmaragd Izaak M., farbiarnia, Południowa 16.
Szmechel i Rozner, Piotr. 100.

Szperling I., Piotrkowska 39.

Szpet i Glazer, manuf., Piotrk. 44., telefon 18 95.

Szporn S., magazyn obuwia, ul. Zawadzka 10.
Sztajer M. i I. Ber, sprz. manufakt., Piotrk. 17.
Sztajer I. M., sprz. sweatrów, Wschodnia 50
Sztajnberg, Śpiewak i S-ka, farbiarnia. 6-go Sierpnia 102.
Sztajnke G. K. i inż. B. Meierhold, zakłady elektrotechniczne, Kilińskiego 126, tel. 19-54.
Sztam Sz., fabryka pończoch Cegielniana 50.
Sztillerman Ch. J. i S-ka, manufaktura, Pomorska 10.

Sztrowajs L., manuf., Traugutta 14.
Sztucki M. Ch., Nowom. 2.
Sztulman A. E. i S-ka, hurtownia wódek i likierów, Gdańska 8.
Szulc G. R., konfekcja damska, Piotrkowska 97.
Szulc K., sprz. towarów wełnianych i bawełnianych, Główna 62.
Szulc E., manufaktura, Piotrk. 153.
Szulmajster G. i Rasz, Północna 5.
Szulzynger N., fabr. wyr. dzianych, Piotrk. 116.
Szurek M., farbiarnia, Północna 26.
Szwarc D., sprz. mięsa, Zawadzka 6.
Szwarc, Nowomiejska 22.
Szwarc Jonas, fabryka i sprz. bielizny i fartuchów, Nowomiejska 19.
Szwarc Gustaw, Nawrot 25.

Szydłowski Sz., Południowa 26.
Szyfer Maksym., fabryka chustek, Piotrkowska 187.
Szykier M., skład drzewa budowlanego, Lipowa 50.
Szykier A. i M. Baum, skład odpadków wełn. i baweln., Piotrk. 128.
Szyldwach R., magazyn ubiorów męskich, damskich i dziecinnych, Nowomiejska 18.
Szylic, Rozenthal, Rubin i S-ka, manufaktura, Cegielniana 15.

Sprzedaż przetworów mineralnych i chemicznych
Dom Handlowy S. Szyper i Syn
Telefon 14-51
Biuro, Zachodnia 68. Skład, Przejazd 94
Własna bocznica kolejowa.
Prywatny telefon 24-16 i 24-17.

Świeczka F. i S-ka, sprzedaż odpadków, Cegielniana 40.
Świętosławski i Wilenberg, sprzedaż manufaktury, Narutowicza 11.
Świętosławski S., skład przędzy, Narutowicza 42.

TAHN A. & Co., Łódź
Sienkiewicza 58, telefon 15.
Wykonywa: roboty asfaltowe i wszelkiego rodzaju reperację, krycie i konserwację dachów papowych.
Centrala WARSZAWA, ul. Leszno 42.

Tamme Juljusz, skład hurtowy win i wódek, Kilńskiego 127.
Tandetnik M., wyrób i sprz. gotowych ubrań i manufakt., Nowom. 19.
Tangeman A., sprzedaż mięsa, Zawadzka 27.
„Targ Łódzki", towarz. dla handlu wyrob. włókien., Piotrk. 167.
Tarkowski Józef, skład apteczny, Rzgowska 51.
Tauman M., dom handlowy, Zielona 3.
„Tehate", tow. dla handlu, przemysłu i rolnictwa sp. akc. oddz. w Łodzi, Przejazd 40.
Teich B-cia W. Ch. i J., przędza, Piotrkowska 83.
Tejblum I., sprz. chustek, Nowom. 17.
Tempelhoff S. B., wyrób szali i chustek, Cegielniana 59.
Tencer M., manufakt. Nowom. 15.
Tenenblum, Malowańczyk i Dudak, skład manufaktury, Piotrk. 68.
Tenenblum, Lewi i S-ka, sprz. manufaktury, Piotrk. 38.
Teper, Potasznik i S-ka, Zachodn. 54.
Terkeltaub M., sprz. mebli, Zawadzka 5.
Teschich A. O., węgiel i papa, Kilińskiego 62.
Teszner Gotlieb, skład instrumentów muzycznych, Piotrkowska 34.
„Textilia", hurtownia przem. włókien. w Łodzi, sp. z ogr. odpow.
„Tivoli", restauracja, właśc: Wawrzyniec Gierbich i S-ka, Przejazd 1.
„Tkanina", spółka bławatna, Wschodnia 76.
Tobias A., jubiler, Piotrkowska 3.
Tobolski G. i S-ka, szarparnia i skrecalnia, Leszno 10.
Toepfer L., fabryka szpulek papierowych i gilz dla przędzalni i tkalni, Kopernika 60.
Tokarski Wł., skład win i wódek, Łagiewnicka 34.
Tondowski M., skład przędzy, Piotrkowska 31.
Topielski Isaak, manufakt, Cegieln. 24.
Toporek D., skład tow. kolonialnych, St.-Rynek 12.
Torończyk, Nowomiejska 19.
Torończyk, Herman i S-ka, tkalnia mechaniczna, Traugutta 8.
Traube J. P., manufakt., Nowom. 4.
Trautwein K., skład apteczny i perfumerji, 6-go sierpnia 35.
Treszczański, Gliksman i S-ka, Piotrkowska 63.
„Trójkąt", Łódzka niciarnia, wł. Jakób Fuks i S-ka, Zachodnia 31.
Trubowicz F., manufakt., Ogrodowa 3.
Tow. handlu barwnikami anilowemi, przetworami chemicznemi, sp. z ogr. odp. w Reichsburgu Cz. Sł., Biuro sprzedaży w Łodzi.

TUGENDREICH S., ŁÓDŹ
Wschodnia № 4.

Tuszyński M., sprz. ryb, Cegieln. 26.
Tyman B., skł. apteczny, Zgierska 20.
Tyger J., sp. mleka, Konstantyn. 44.

TYMOWSKI W. inż. i S-ka
sp. z ogr. odp.
Biuro Handlowo — Przemysłowe
Artyk. chemiczne i techniczne tel. 25-79.
Rachunek w Banku Handlowym m Warszawie Oddział w Łodzi.

„Tytan" fabryka garbarska, (Zubardz) Maurera 4.
Ulrych R. i S-ka, Nowomiejska 6.
Unger Ch. I. i S-ka, manufaktura, Cegielniana 37.
Unger P., manufaktura, Piotr. 41.
„Unja" sp. z ogr. odp., dom handl., Piotr. 102.
„Union" mechan. fabryka torebek, Św. Jakóba 8.
Umański i Klin, fabryka chustek wełn. i półwełn., Pusta 12.

USIELSCY BRACIA
hurtowy handel win, miodosytnia i warzelnia soków
Łódź, ulica Główna 62.

Urbach A., skład przędzy, Piotr. 82, telefon 25-71.
Urbanowski A., przedsiębiorstwo kamieniarskie, Cmentarna 10.
Wachs, B., fabryka wyr. wełnianych, Juljusza 30/34.
Wadowski L. i B-cia Fuks, fabryka wyrobów wełnianych, Piotrk. 85.
Wagner Franciszek i S-ka, zakłady mechaniczne i fabryka tlenu, Wólczańska 103.
Wajnberg E., skład przędzy i manufaktury, Piotrkowska 59.
Wajnberg I., sprz. mleka, Pańska 8.
Wajnberger H., sprzedaż pasów transmisyjnych, Wschodnia 68.
Wajnberger Michał, manufaktura, Piotrkowska 145.
Weingrod i Tenenbaum, fabryka gilz, Zawadzka 34.
Wanjtraub W. B., sprzedaż skór, Nowomiejska 15.
Wajntraub A., przędza, Nowom. 9.

Skład drzewa stolarskiego
Wajntraub J. i Z. Kryształ
Łagiewnicka № 6.

Wajs B., skład mąki i kaszy, Stary-Rynek 12.
Wajs Edward, przędzalnia zarobkowa, Wólczańska 265.
Wajs S., Piotrkowska 53.
Wajs Goldlust i S-ka, Traugutta 4.
Wajs B-cia i Polakiewicz, fabryka towarów włókien., Traugutta 6.
Walczak K., apretura i farbiarnia, Wólczańska 251.
Wald Jakób, dom eksp.-handlowy, Piotrk. 33. tel. 651.
Waldman Ch., szkło, Zgierska 38.
Walfisz Edward, wykończalnia i farbiarnia, Zakątna 56/58.
Walter Jones, inż. firma Walther i Platt, Piotrk, 110.
Walter i Żurkowski, Moniuszki 1.
Wand W., Główna 56.
„Warrant", tow. akc. składów towarowych, Piotrk. 55.
Warchiwker B., fabryka wyr. włókien. Piotrk. 59.
Warchiwker T., manufakt. Piotrk. 59
Warszaw.-Łódzkie tow. handl. sp. akc oddz. w Łodzi, Piotrk. 69.
Warszawski i Rajchkind, manufaktura, Nowomiejska 6.
Warszawski L., trykotaże, Nowom. 10.
Warszawski A. W., i Synowie, fabr. wyr. wełnianych. Piotrk. 19.
Warszawski, Zacharjasz i S-ka, manufaktura, Piotrk. 37.
Warzecha, fabryka bielizny Nowom. 4.
Wasserman B., Cegielniana 38.
Waza A., jubiler, 6-go Sierpnia 1.

Skład manufaktury
Waza A. i B. B. Beitsztajn
6-go Sierpnia № 1.

Wągrowski Antoni, towary włókien. Piotrk. 117.
„Webeka", hurtowy skład materjałów aptecznych, przetworów chemicznych i perfum, Sienkiewicza 29.
Wajdenfeld F., sprz. pończoch, Ogrodowa 1.
Weigt St. i S-ka, odlewnia i fabryka maszyn, Senatorska 22.
Weiman, Nosowski i S-ka, skład wyr. baweln. Piotrk. 64, Sienkiewicza 9.
Wein i Hochenberg, manuf. Piotrk. 59.
Weinberg H., Nowomiejska 28.
" Ch. M., manufakt. Północna 5.
" I. i S-ka, Nowomiejska 30.
" Samuel, komisjoner dewisowy, Piotrk. 58.
Wejnberg i Szwarcbard, skład sukna i kortów, Cegieln. 40.
Weinert Emil, Konstantynowska 96.

Skład towarów kolonjalnych
B. WEISS, ŁÓDŹ
St. Rynek № 12.

Weiss B., skład mąki i towarów kolonjalnych, St. Rynek 12.
Weiss I., hurtowy skład cukru, mąki, ryżu i kolon. tow., St. Rynek 15.
Weiss Karol, szarparnie, Magistracka 3.

Weissfeld i Szpajzer, sprz. manufakt. Nowom. 23.
Weissfeller H., Główna 11.

Weisswohl M., manufakt. Nowom. 9.
Weksler J., skład manuf., Piotrk. 58. telef. 9 89.
Wekselman L., manuf., Kilińsk. 41.
Weliki J. i J. Karnowski, Zachodn. 68.
Weltfried i Langfus, Ogrodowa 3.
Wende Juljusz, sprz. bielizny i trykotaży, Piotrk, 128.

Wender i Munk, Ogrodowa 2.
Wenger M. sprz. mleka, Solna 9.
Werdiger Ch., skład manufaktury, Ogrodowa 5.
Werdyger M., skład syropu, Konstantynowska 19, Ogrodowa 5.
Werdyger J. L., fabryka wyr. wełn. i bawełnianych, Nowom. 24.
Werdiger M. J., sprz. manuf., Ogrodowa 5.

Wermiński Juljusz, szlifiernia szkła i podlewnia luster, Nawrot 32.
Wetsztajn L., Zgierska 2.
Weyland M., Morgenstern i Amsel, Piotrk. 132.
Wever Ernest, fabryka koronek, tasiem i guzików kokosowych, Kopernika 3, tel. 2-31.
„Węgloblok" sp. akc. oddz. w Łodzi, Polskie Tow. dla Handlu węglem, Piotrk. 119.

Wicińska A., restauracja, Konstant. 37.
Widawski J., fadryka mydła, Podrzeczna 31.
Widziński M., manuf., Nowom. 32.
Widawski I., fabryka mydła „Wydawa", Podrzeczna 31.
Widawski, Erlich i Natanson, galanterja, Konstantynowska 10.
Wieczorkiewicz, handel win i wódek, Rzgowska 90.
Wielgowski Sz., konfekcja damska, Pl. Wolnosci 4.
Wiener B cia Sz. i M., sprz. manuf., Cegieniana 23.
Wiener I. L., manuf., Nowom. 17.

Wiener M. A., Tow. Akc. wyrobów wełnianych, Piotrk. 56.
Wiener W. D., manuf., Nowom. 10.
Wiener Wiktor,
Wiernik i Goldman, manuf., Nowom. 19
Wieruszowski M., manuf. Nowom. 17
Wiesel I., mechan. fabryka wstążek jedwabnych, Sienkiewicza 47.
Wihan Cezar, galanterja, Przejazd 2.
Wigocki M. G. i M. Szancer, konfekcja damska, Nowom. 19.
Winawer H., skład apteczny, Zgierska 1.
Wincigster C. i M., manuf., Piotrk. 66.

Windman J., sprz. obuwia, Piotrk. 66.
Windman i Szwitzgold, skł. sukna, Piotrk. 85.
Wiślicki A., dom handl.-ekspedycyjny, Zawadzka 7.

Włodarek M., skład mater, apteczn. i farb, Rzgowska 7.
Włodarski I., fabryka cukierków, Północna 10.
Włókiennicza, sp. handl., Piotrk. 120.
Wolański Max, manuf., Piotrk. 20.
Wolf M., fabryka wyr. bawełnianych, Piotrkowska 5.
Wolf Z., sprz. mleka, Kamienna 16.
Wolfowicz Sz. S., Nowom. 21.
Wolrauch F., skład przędzy, Wschodnia 23.

Wolfsohn J., skład apteczny, Główna 20.
Wolfstein S., manuf., Zawadzka 2.
Wolhendler J., sprz. sukna i kortów, Nowomiejska 26.
Wojciechowska M., restauracja, Kilińskiego 160.
Wojciechowski Adam, apteczny dom handlowy, Piotrk. 80, tel. 8-86.
Wolman Bernard, skład apteczny, Zawadzka 12.
Wolman A., Ogrodowa 3.
„ A., magazyn ubiorów męsk. i dziecinnych Nowom. 22.
Wolman J., skład zabawek, Piotrk. 122.
„ M. sprz. mleka, Pomorska 36.
„ Sz., manufaktura i przędza, Piotrk. 79.
Wolrauch, Srebrnik i Weinberg, skład przędzy, Piotrk. 38.

Wołkowicz A., manuf., Nowom. 6.
„ B-cia, manuf., Piotrk. 59.
Wołkowicz Ch., sprz. ubiorów, Nowomiejska 1.
Wołożyński U. i S-ka, skład mater. aptecznych, prow. farm., Zielony rynek róg Pańskiej.
Wróblewski M. H., fabryka cukrów, Nowomiejska 21.
Wrzoński i Kryształ, manufaktura, Nowomiejska 8.
Wścieklica W., Przejazd 40.
Wutke Kr., skład sukna i zakład krawiecki, Piotrkowska 157.

„Wygoda", Łódzka chemiczna fabryka, Kilińskiego 91, tel. 10-91.
Wygodzki i Jakubowicz, Traugutta 12.
Wyszewiański Max i S-ka, dom handlowy, Gdańska 40, adres telegr. Wyszewiański, Łódź. — tel. 10-96.
Zachodn. Tow dla Handlu i Przem. Sp. Akc. oddz. w Łodzi, Moniuszki 4.
Zajbert B cia, przem. włókien. sp. akc. Piotrk. 175.
Zajler Sz., sprz. mleka, Kilińsk. 19.

Zajdenfeld M., mechaniczna fabryka pończoch, Wólczańska 27.
Ząbkowski I. Sz., skład aptecznych materjałów, Nowom. 28
Zdybiccy B-cia, zakład szewcki, Konstantynowska 2.
Ziółkowski P., fabryka cukrów, Piotrk. 197.
„Ziempol" hurtownia włókiennicza, sp. akc., Piotrk. 150.
Zielonka Teofil, Radwańska 51.
Zakład Kąpielowy, Kilińskiego 120.
Zak S. i Wofsi T., fabryka wyrobów włókienniczych, Piotrk. 61.
Zaks B-cia i Szlezynger, Piotrk. 68.
Zalcman N., sprz. skór, Drewnowska 2
Zalcman P., sprz. mleka, Południ. 20.
Zalcensztajn, sprz. mięsa, Połudn. 1.
Zalcensztaj K., sprz. mięsa, Gdańska 8.
Zandel i Lubiński, mechaniczna skręcalnia, Narutowicza 80.
Zanger N., zegarmistrz, Kościelna 3.
Zaromp S., manuf., Zawadzka 6.
Zawadzki Leon, manuf., Cegieln. 41.
Zażujer M. i O. Rozenblum, Piotrkowska 88, tel. 19 27.
Zelman D., skład fabr. manufaktury, Piotrk. 83.
Zelig i Krel, Ogrodowa 3.
Zelcer L., Nowom. 18.
Zelcer J. i Glatter, skład futer, Piotrk. 43, tel. 24-77.
Zeibert W., manuf., Południowa 7.
Zentkowski B., sp. mięsa, Piotrk. 64.
Zentkowski A., sp. mięsa, Zielona 46.
Zentkowski H., sp. mięsa, Zawadzka 35
Zenciński I., sprz. mięsa, Gdańska 27.

Złatin, Weksler i Siewrski, manufakt., Piotrk. 62.
Zundelewicz J., apteka, Piotrk. 25.
Zylberberg B., sprzedaż pończoch, Nowom. 26.
Zylberberg M., manuf., Zielona 7.
Zylberman Ch. M., fabryka chustek i wyr. włókienniczych, Cegieln. 3.
Zylberszac, manuf., Nowom. 19.
Zylbersztajn W. i Szapował G., Kopernika 53.
Zycer Ch., manuf., Nowom. 31.
Zyss I., fabr. chustek, Kamienna 5.
Zygler N., sp. mięsa, Zielony Ryn. 7

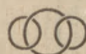
Żelichowski R. L., manuf., Piotrk. 19.

Żelichowski U. M., Nowom. 29.

Żuchowski i Adler, Traugutta 4.
Żarkowski i S-ka, Pomorska 58.

Zamiejscowe.

Aronson A. i Synowie i Jakób Kaffeman, dom handl przemysłowy, Warszawa, Nalewki 2a.
Bernecker G. i Syn, przędzalnia i szarparnia, Zgierz.
Czarnożył S., skład lamp, Kalisz, Wiejska 5.
Grajlich Adolf, fabryka pończoch, Aleksandrów pod Łodzią.
Kluka Józef, zakłady przemysłowe, (cegielnie parowe i młyn), St. Rokicie pod Łodzią.
Oberman Adolf, farbiarnia, Nowe Rokicie pod Łodzią.
„Polwinkel" dom handl. przemysłowy sp. akc. w Kaliszu, ul. Grodzka dom własny. Własna wytwórnia win owocowych.
„Rekord", mechan. fabryka haftów w Kaliszu, Majkowska 2.
Szultz Rudolf, fabryka pończoch, Aleksandrów pod Łodzią.
Szczeciński G., Warszawa, Nalewki 2.
Szczeciński J., materjały piśmienne, drukarnia pośpieszna, Kalisz, Kanonicka 7.
Skassa B., fabryka wódek i likierów, Kalisz, Nowy Świat 10.
Skassa St., skład wódek, Kalisz, Kilińskiego 4.
Sytner B-cia i S-ka, biuro eksped.-transp., Kalisz, Babina 33, tel. 260.
Szmerling R., dom handlowy, Warszawa, Długa 48.
Tow. Akc. Kaliskiej Manufaktury Pluszu i Aksamitu, Kalisz, ul. Szopena.

№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	A—4. Waga nie więcej 30 kilogr. na każde 100 kw. metrów, mających długość i szerokość 5 milimetrów w osnowie i w wątku.		
	a. 19 nitek albo mniej . .	100 kin.	9.00
	b. 27 „ „ „ . .	„ „	10.00
	c. 35 „ „ „ . .	„ „	12.00
	d. 43 „ „ „ . .	„ „	16.00
	e. więcej niż 43 nitek . .	„ „	22.00
	A—5. Wszelkie inne . .	„ „	14.00
	B. Zwyczajnie bielone .	Cło na surowe tkaniny z dodaniem 3 jen na każde 100 kin.	
	C. Wszelkie inne . .	Cło na surowe tkaniny z dodaniem 7 jen na każde 100 kin.	
	8. Wzorzyste i adamaszkowe tkaniny osobno nie wymienione:		
	A. Surowe.		
	A—1. Waga nie więcej 5 klg. na każde 100 kw. metrów mających długość i szerokość 5 milimetrów i w osnowie i w wątku:		
	a. 19 nitek i mniej . .	100 kin.	26.00
	b. 27 „ „ . .	„ „	35.00
	c. 35 „ „ . .	„ „	47.00
	d. 43 „ „ . .	„ „	65.00
	e. więcej 43 nitek . .	„ „	88.00
	A—2. Waga nie więcej 10 kilogr. na każde 100 kw. metrów, długości i szerokości 5 milimetrów i w osnowie i w wątku:		
	a. 19 nitek i mniej . .	„ „	14.00
	b. 27 „ „ . .	„ „	18.00
	c. 35 „ „ . .	„ „	22.00
	d. 43 „ „ . .	„ „	29.00
	e. więcej 43 nitek . .	„ „	36.00
	A—8. Waga nie więcej 20 kilogr. na każde 100 kw. metrów, długości i szerokości 5 milimetrów i w osnowie i w wątku:		
	a. 27 nitek albo mniej .	„ „	17.00
	b. 35 „ „ „ . .	„ „	21.00
	c. 43 „ „ „ . .	„ „	27.00
	d. Więcej 43 nitek . .	„ „	34.00
	A—4. Waga nie więcej 30 tu kilogr. za każde 100 kw. metrów, długości i szerokości po 5 milimetrów i w osnowie i w wątku: . .		
	a. 27 nitek i mniej . .	„ „	16.00
	b. 35 „ „ . .	„ „	20.00
	c. 43 „ „ . .	„ „	26.00
	d. Więcej 43 nitek . .	„ „	33.00

№	Nazwa przedmiotów.	Jednostki	Cło
	A—5. Wszelkie inne . .	100 kin.	24.00
	B. Zwyczajnie bielone .	Cło na surowe tkaniny z dodatkiem 3 jen na każde 100 kin.	
	C. Wszelkie inne . .	Cło na surowe tkaniny z dodatkiem 7 jen na każde 100 kin.	
	9. Wszelkie inne:		
	A. Surowe:		
	A—1. Waga nie więcej 5 klg. na każde 100 kw. metrów długości i szerokości po 5 millimetr. i w osnowie i w wątku:		
	a. 19 nitek albo mniej. .	100 kin.	24.0
	b. 27 „ „ „ . .	„ „	32.00
	c. 35 „ „ „ . .	„ „	44.00
	d. 43 „ „ „ . .	„ „	59.00
	e. Więcej 43 nitek . .	„ „	80.00
	A—2. Waga nie więcej 10 kg. na każde 100 kw. metrów, długości i szerokości po 5 milimetr. i w osnowie i w wątku:		
	a. 19 nitek albo mniej . .	„ „	12.00
	b. 27 „ „ „ . .	„ „	15.00
	c. 35 „ „ „ . .	„ „	19.00
	d. 43 „ „ „ . .	„ „	24.00
	e. Więcej 43 nitek . .	„ „	30.00
	A—3. Waga nie więcej 20 kg. na każde 100 kw. metrów długości i szerokości po 5 milimtr. i w osnowie i w wątku:		
	a. 27 nitek albo mniej . .	„ „	12.00
	b. 35 „ „ „ . .	„ „	12.00
	c. 43 „ „ „ . .	„ „	20.00
	d. Więcej 43 nitek . .	„ „	25.00
	A—4. Waga nie więcej 30-tu klg. na każde 100 kw. metrów długości i szerokości po 5 milimetr. i w osnowie i w wątku:		
	a. 27 nitek albo mniej .	„ „	11.00
	b. 35 „ „ „ . .	„ „	13.00
	c. 43 „ „ „ . .	„ „	17.00
	d. Więcej 43 nitek . .	„ „	22.00
	A—5. Wszelkie inne . .	„ „	15.00
	B. Zwyczajnie bielone. .	Cło na surową tkaninę z dodaniem 3 jen na każde 100 kin.	
	C. Wszelkie inne . .	Cło na surową tkaninę z dodatkiem 7 jen na każ de 100 kin.	
299	Tkaniny z lna, chińskich konopi, rami, konopi, jedno-		

№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	lite i połączone jedno z drugiem, włączajac i połączone z bawełną:		
	1. Aksamit, plusz i wszelkie inne włochate tkaniny z ciętym i nieciętym włosiem	ad val	20%
	2. Materja na sita . .	„ „	15 „
	3. Gaza prócz materjału na sita	„ „	20 „
	4. Gładkie, wzorzyste i adamaszkowe tkaniny, osobno nie wymienione:		
	A. Z dżuta:		
	Długości i szerokości po 5 milimetrów i w osnowie i w wątku •		
	a. 4 nitki albo mniej . .	100 kin.	2.0
	b. 10 „ „ „ . .	„ „	4.00
	c. 20 „ „ „ . .	„ „	7.40
	d. Więcej 20-tu nitek . .	ad val	20%
	B. Połączone z bawełną:		
	B—1. Surowe:		
	a. Waga nie więcej 40 kilogr. na każde 100 kw. metrów, szerokości i długości po 5 milimetrów i w osnowie i w wątku:		
	a — 1. 10 nitek albo mnie .	100 kin.	8.00
	a — 2. 20 „ „ „ .	„ „	14.00
	a — 3. 30 „ „ „ .	„ „	24.00
	a — 4. 40 „ „ „ .	„ „	32.00
	a — 5. Więcej 40-tu nitek .	„ „	42.00
	b. Wszelkie inne.	„ „	10.00
	B—2. Wszelkie inne.	Cło na surową tkaninę z dodatkiem 8 jen na każde 100 kin.	
	C. Wszelkie inne.		
	C—1. Surowe.		
	a. Waga nie więcej 40 klg. na każde 100 kw. metrów, długości i szerokości po 5 milimetrów i w osnowie i w wątku:		
	a — 1. 10 nitek albo mniej .	100 kin.	10.0
	a — 2. 20 „ „ „ .	„ „	18 00
	a — 3. 30 „ „ „ .	„ „	32.00
	a — 4. 40 „ „ „ .	„ „	44.00
	a — 5. Więcej 40-tu nitek .	„ „	56.00
	b. Wszelkie inne.	„ „	13.40
	C—2. Wszelkie inne:	Cło na surowe tkaniny z dodatkiem 8 jen na każde 100 kin.	
	5. Wszelkie inne:		
	A. Połączone z bawełną:		
	A—1. Surowe:		
	a. Waga nie więcej 40 klg. na każde 100 kw. kw. mtr., długości i szerokości 5 milim. i w osnowie i w wątku:		

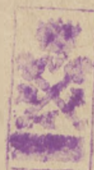
№	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	a — 1. 10 nitek albo mniej .	100 kin.	7.00
	a — 2. 20 „ „ „ .	„ „	18.00
	a — 3. 30 „ „ „ .	„ „	22.00
	a — 4. 40 „ „ „ .	„ „	30.00
	a — 5. Więcej 40 nitek .	„ „	38.00
	b. Wszelkie inne	„ „	9.00
	A—2. Wszelkie inne.	Cło na surową tkaninę z dodatkiem 8 jen na każde 100 kin.	
	B. Wszelkie inne.		
	B—1. Surowe:		
	a. Waga nie więcej 40 klg. na każde 100 kw. metrów, długości i szerokości po 5 milimętrów i w osnowie i w wątku:		
	a — 1. 10 nitek albo mniej .	100 kin.	9.00
	a — 2. 20 „ „ „ .	„ „	16.00
	a — 3. 30 „ „ „ .	„ „	29.00
	a — 4. 40 „ „ „ .	„ „	40.00
	a — 5. Więcej 40 nitek .	„ „	50.00
	b. Wszelkie inne	„ „	12.00
	B.—2. Wszelkie inne	Cło na surową tkaninę z dodaniem 8 jen na każde 100 kin.	
301	Tkaniny z wełny, z wełny z bawełną. z wełny z jedwabiem i z wełny i bawełny z jedwabiem:		
	1. Aksamit, plusz i inne włochate tkaniny z ciętym i nieciętym włosiem:		
	A. Częściowo z jedwabiu .	100 kin.	180.00
	B. Wszelkie inne. . .	„ „	50.00
	2. Wszelkie inne:		
	A. Wełniane:		
	a. Wagi nie więcej 100 gr. na każdy kw. metr. . .	„ „	57.50
	b. Wagi nie więcej 200 gr. na każdy kw. metr . .	„ „	70.00
	c. Wagi nie więcej 500 gr. na każdy kw. metr . .	„ „	60.00
	d. Wszelkie inne . . .	„ „	50.00
	B. Z wełny z bawełną		
	a. Waga nie więcej 100 gr. na każdy kw. metr . .	„ „	55.00
	b. Wagi nie więcej 200 gr. na każdy kw. metr . .	„ „	52.50
	c. Wagi nie więcej 500 gr. na każdy kw. metr . .	„ „	37.50
	d. Wszelkie inne . . .	„ „	22.50
	C. Z wełny i jedwabiu lub wełny i bawełny z jedwabiem:		
	C—1. Zawierające jedwabiu nie więcej 10% wagi:		
	a. Waga nie więcej 100 gr. na każdy kw. metr . .	„ „	144.00
	b. Waga nie więcej 200 gr. na każdy kw. metr . .	„ „	136.00

Ż	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	c. Waga nie więcej 500 gr. na każdy kw. metr . .	100 kin.	128.00
	d. Wszelkie inne . . .	" "	120.00
	C—2. Zawierające jedwabiu nie więcej 25% wagi.		
	a. Waga nie więcej 100 gr. na każdy kw. metr . .	" "	188.00
	b. Waga nie więcej 200 gr. na każdy kw. metr.. .	" "	180.00
	c. Waga nie więcej 500 gr. na każdy kw. metr , .	" "	172.00
	d. Wszelkie inne . . .	" "	164.00
	C—3. Wszelkie inne. . .	ad val	40%
304	Tkaniny różnorodne osobno nienazwane:		
	1. Aksamit, plusz i wszelkie włochare tkaniny z ciętym i niециętym włosiem . .	100 kin.	57.50
	2. Wszelkie inne . . .	" "	37.50
305	Elastyczne i t. p. wiązane materjały, szorstkie i nieszorstkie:		
	1. W całości albo częściowo z jedwabiu . . .	ad val	45%
	2. Wszelkie inne:		
	A. Waga nie więcej 200 gr. na każdy kw. metr . .	100 kin.	68.60
	B. Waga nie więcej 500 gr. na każdy kw. metr . .	" "	54.10
	C. Wszelkie inne . . .	" "	27.00
307	Wojłoki:		
	1. Z wełny albo wełny z bawełną	" "	47.40
	2. Wszelkie inne . . .	ad val	30%
311	Płótno na obrazy . .	" "	30%
	Płótno holenderskie na sztory	100 kin.	30.70
313	Izolacyjne wstążki . .	" "	30.10
314	Cerata, imitacja skóry . .	" "	22.40
315	Cerata do podłóg albo linoleum	" "	6.60
316			
317			
318			
319	Tkaniny nieprzemakalne, pokryte indyjską gumą i zawierające t.kową i wewnątrz:		
	1. W całości albo częściowo z jedwabiu . . .	ad val	40%
	2. Wszelkie inne . . .	100 kin.	57.40
320	Taśme, sznury i t. p. elastyczne z gumą:		
	1. Szerokości nie więcej 8 ctm.		
	A. Częściowo z jedwabiu .	" "	148.00
	B. Wszelkie inne . . .	" "	86.00
	2. Wszelkie inne:		
	A. Tkane:		
	a. Częściowo z jedwabiu .	ad val	40%
	b. Wszelkie inne . .	" "	30%
	B. Wszelkie inne:		
	a. Częściowo z jedwabiu .	" "	40%
	b. Wszelkie inne . .	" "	30%
321	Taśma tkana . . .	100 kin.	19.60

Ż	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
322	Knoty	ad val	30%
323	Taśmy do maszyn do pisania	" "	30%
324	Chustki zwyczajne:		
	1. bawełniane . . .	100 tuz.	25.90
	2. lniane	" "	83.70
	3. lniane z bawełną . .	" "	73.20
	4. w całości lub częściowo z jedwabiu . . .	ad val	50%
	5. wszelkie inne . . .	" "	85%
325	Prześcieradła kąpielowe—zwyczajne	100 kin	40.00
	1. bawełniane . . .	" "	40.00
	2. wszelkie inne . . .	ad val	35%
326	Kołdry (blankets) zwyczajne:		
	1. wełniane i wełniane z bawełną	100 kin	30.40
	2. wszelkie inne . . .	" "	25.80
327	Pledy zwyczajne:		
	1. W całości lub częściowo z jedwabiu . . .	" "	232.00
	2. Wszelkie inne . . .	" "	60.00
328	Dywany i materjały na dywany:		
	1. w całości lub częściowo z wełny:		
	A. Tkane włochate		
	A—1. Z włosiem zawierającym albo tylko osnowę, albo tylko wątek.		
	a. z ciętym włosiem . .	" "	36.10
	b. wszelkie inne . .	" "	21.40
	A—2. Wszelkie inne:		
	a. z ciętym włosiem . .	" "	44.50
	b. wszelkie inne . .	" "	27.20
	B. Wojłokowe . . .	" "	17.10
	C. Wszelkie inne . . .	ad val	30%
	2. konopiane i dżutowe .	" "	30%
	3. wszelkie inne . . .	" "	30%
	Obrusy zwyczajne:		
	1. z bawełny, z bawełny z konopią i z bawełny z dżutem	100 kin	60.00
	2. z lna i bawełny z lnem .	" "	80.00
	3, z wełny i wełny z bawełną	" "	98.20
	4. w całości lub cześciowo z jedwabiu, połączone z metalicznemi nitkami i wyszyte	ad val	50%
	5 wszelkie inne . . .	" "	40%
330	Firanki i sztory:		
	1. Z wełny lub wełny z bawełną	100 kin	93.00
	2. W całości lub częściowo z jedwabiu, połączone z metalicznemi nitkami i wyszyte	ad val	50%
	3. Wszelkie inne		
	A. Koronkowe . . .	100 kin	39.50
	B. Wszelkie inne . . .	ad val	40%
331	Ozdoby:		
	1. Wstążki, koronki, taśmy, galony, sznury i t. p.		
	A. W całości lub częściowo z jedwabiu ozdobione szlachetnymi metal mi lub pokryte szlachetnymi metalami, ozdobione cennemi		

Ƶ	Nazwa przedmiotów	Jednostki	Cło
	kamieniami, lub półcennemi, perłami, koralami, słoniową kością . . .	ad val	50%
	B. Ozdobione imitacją cennych kamieni, szklanemi paciorkami i zwyczajnemi metalami i inne . .	" "	40%
	C. Wszelkie inne:		
	a. wyszyte i koronkowe .	" "	40%
	b. inne	" "	30%
	2. wszelkie inne, jak to frendzle, węzły, gwiazdy, petli i t. p.:		
	A. W całości lub częściowo z jedwabiu, uzdobione szlachetnymi metalami i metalami pokrytemi szlachetnymi metalami, ozdobione cennemi kamieniami i półcennemi, perłami, koralami, słoniową kością. . .	" "	50%
	B. Wszelkie inne. . .	" "	40%
332	Siatki od komarów .. .	" "	40%
333	Hamaki	" "	40%
334	Sieci do rybołówstwa i myślistwa	" "	25%
335	Poduszki napełnione powietrzem:		
	1. W całości lub częściowo z jedwabiu . . .	100 kin	315.00
	2. Wszelkie inne . . .	100 kin	124.00
336	Pikowane kołdry i poduszki:		
	1. W całości albo częściowo z jedwabiu . . .	ad val	50%
	2. Wszelkie inne:		
	A. Nasypane puchem albo pierzem	100 kin	124.00
	B. Wszelkie inne . . .	" "	78.10
337	Pasy dla maszyn i rękawy — tkane		
	1. Bawełniane . . .	ad val	25%
	2. Wszelkie inne . . .	100 kin	24.00
338	Filtrowane worki . .	ad val	20%
339	Dżutowe worki . . .	100 kin	2.55
340	Dżutowe worki używane .		bez cła
341	Starzyzna		" "
342	Tkaniny, osobno nie wymienione:	ad val	30%
343	Wyroby z tkanin, oddzielnie nie wymienione:		
	1. W całości albo częściowo z jedwabiu, ozdobione szlachetnymi metalami albo metalami, pokrytemi szlachetnymi metalami; ozdobione cennemi i mniej cennemi kamieniami, perłami, koralami, słoniową kością, wyszyte	" "	50%
	2. Wszelkie inne . . .	" "	40%

JEDNODNIÓWKA

Komitetu Ratunkowego Dzieci Dalekiego Wschodu poświęcona sprawie pobytu dzieci syberyjskich w Japonji i Ameryce oraz zorganizowaniu ich życia w Polsce.

Rok 1924.

Pośrednictwo ogłoszeniowe Biura Ogłoszeń, Wydawnictw i Informacji Prasowych „EPOKA“ w Łodzi, ul. Sienkiewicza № 67.

Drukarnia Holcmana w Łodzi, ul. Zawadzka 7.